

Iedereen kan meedoen in de wijk, tussen feit en fictie

Een onderzoek naar de participatie van Turken en Marokkanen in stedelijke vernieuwingsprojecten

Hanneke Sanderse
Toegepaste Communicatie Wetenschap
Universiteit Twente, Enschede
Studentnummer: s0105554
Email: hannekesanderse@hotmail.com
Afbelding voorkant: Bureau stedelijke planning

Afstudeercommissie: Prof. Dr. E.R. Seydel en Drs. S. Ben Allouch

In opdracht van Laagland'advies
Ir. J. De Boer en Ir. S. Ruijsink

Houten, 16 mei 2007

Abstract

The discussion concerning integration, multicultural problems and problems around the so called problem districts emerges more and more in the media and politically. In the coalition agreement of February (2007) problem districts, in which mostly the majority concerns non-native occupants, form an important attention point. This topic stands high on the political agenda. Laagland'advies have anticipated on this by initiating research in the field of urban renewal projects. What exactly determines the intention to participate among Turkish and Moroccan people in urban renewal projects and which barriers apply for this is the main question for the research. The research concerns a case study, at the districts Overvecht and Kanaleneiland in Utrecht.

Results show that the intention to participation is predicted by four variables, namely attitude, social influence, self-effectiveness and having a job. Attitude with respect to visiting occupant meetings is considered as the most important divider to visiting occupant meetings, where more than 70% of the research group have a positive attitude toward these meetings. In contrast to earlier researches in this area social capital has no influence on the intention to participation. Between Turkish and Moroccan people purely in the field of social influence differ has been found, Turkish people feel more social pressure by important people when they consider visiting occupant meetings. The intention to participate is among the respondents relatively high, 65% of the respondents stands positive towards visiting occupant meetings in the future. Though, only 25% have once been to an occupant meeting. The discrepancy between the intention to participation and effective participation passes barriers which influence effective behaviour. This means that it is important to overcome barriers so that in the future more Turkish and Moroccan people will visit occupant meetings. The four most important barriers are a lack of knowledge, a lack of interest, prefer using their network and language barrier. When these barriers are overcome, the discrepancy between intention and real behaviour will reduce.

Samenvatting

De discussie over integratie, multiculturaliteit en problematiek rondom achterstandwijken duikt in de media en politiek steeds vaker op. In het coalitieakkoord van zeven februari (2007) vormt het aanpakken van probleemwijken, waarin veelal het merendeel allochtone bewoners betreft, een belangrijk aandachtspunt en staat hoog op de politieke agenda. De oplossing wordt onder andere gezocht in stedelijke vernieuwingsprojecten. Het adviesbureau Laagland'advies heeft hierop ingespeeld door onderzoek te initiëren op het gebied van stedelijke vernieuwingsprojecten in relatie tot allochtonen, dit komt mede voort uit praktijkervaring waaruit blijkt dat de allochtone groep in stedelijke vernieuwingsprojecten slecht te bereiken is. Doelstelling van dit onderzoek is dan ook meer inzicht te verwerven in de achterliggende redenen van het participatiegedrag van allochtonen om zodoende de mate van participatie in stedelijke vernieuwingsprojecten te vergroten. Dit onderzoek richt zich op allochtonen van Turkse en Marokkaanse afkomst. Deze twee groepen vormen over tien jaar de grootste groep niet-westerse allochtonen in Nederland en wonen meer dan andere etnische minderheden in concentratiewijken. Wat precies de intentie tot participatie onder Turken en Marokkanen determineert in stedelijke vernieuwingsprojecten en welke barrières hiervoor gelden is als hoofdvraag voor het onderzoek geformuleerd. Het onderzoek poogt antwoord te vinden op onderstaande deelvragen:

- Wat zijn voor Turken en Marokkanen voorspellende factoren voor de intentie tot bewonersparticipatie?
- Zijn voorspellende factoren voor de intentie tot participatie verschillend voor Turken en Marokkanen?
- Komt de intentie tot participatie en daadwerkelijk participierend gedrag bij Turken en Marokkanen overeen?
- Welke barrières gelden voor Turken en Marokkanen voor participatie in stedelijke vernieuwingsprojecten?
- Wat kan er, met betrekking tot communicatie, gedaan worden om participatie onder Turken en Marokkanen te stimuleren?

Het onderzoek betreft een casestudie, gericht op de wijken Overvecht en Kanaleneiland in Utrecht. Een operationalisatie van mogelijk voorspellende factoren is door kwalitatief vooronderzoek, in de vorm van diepte-interviews, geschied. Voor het hoofdonderzoek zijn 162 vragenlijsten verwerkt waarbij de onderzoeksgroep voor 49% uit Turken en 51% uit Marokkanen bestaat. Resultaten tonen aan dat de intentie tot participatie door vier variabelen wordt voorspeld, namelijk:

- Houding
- Sociale invloed
- Zelfeffectiviteit met betrekking tot deelname
- Het hebben van een baan

Houding ten aanzien van het bezoeken van bewonersbijeenkomsten geldt als belangrijkste voorspeller voor het bezoeken van bewonersbijeenkomsten, waarbij ruim 70% van de onderzoeksgroep een positieve houding heeft. Van de respondenten voelt 62% positieve sociale invloed van belangrijke mensen om hen heen, wat zich uit in waardering en sociale druk om bewonersbijeenkomsten te bezoeken. Meer dan 70% heeft een positieve zelfeffectiviteit m.b.t. deelname, wat inhoudt dat men zichzelf in de mogelijkheid acht bewonersbijeenkomsten te bezoeken. De intentie tot participatie wordt voor 73% door houding, sociale invloed en zelfeffectiviteit m.b.t. deelname verklaard. Het hebben van een baan is, als enige achtergrondvariabelen, van significante invloed op de intentie tot participatie. In tegenstelling tot eerdere onderzoeken op dit gebied heeft sociaal kapitaal geen invloed op de intentie tot participatie. Tussen Turken en Marokkanen zijn louter op het gebied van sociale invloed verschillen gevonden, Turken hebben sterker het gevoel dat het door hun omgeving verwacht wordt naar bewonersbijeenkomsten te gaan, er bestaat tussen hen meer sociale druk wat betreft het bezoeken van bewonersbijeenkomsten dan bij Marokkanen.

De intentie tot participatie is onder de respondenten relatief hoog, namelijk ruim 65% van de respondenten staat positief tegenover het bezoeken van bewonersbijeenkomsten in de toekomst. Toch is slechts 25%, van de respondenten met een hoge intentie, eens naar een bewonersbijeenkomst geweest. De discrepantie tussen de intentie tot participatie en daadwerkelijke participatie wordt veroorzaakt door barrières die daadwerkelijke gedrag beïnvloeden. Dit betekent dat het belangrijk is barrières te ondervangen zodat er in de toekomst meer Turken en Marokkanen naar bewonersbijeenkomsten zullen komen. De vier belangrijkste barrières zijn:

- Gebrek aan kennis
- Desinteresse
- Het liever gebruiken van het netwerk
- Taalbarrière

Bij het ondervangen van bovenstaande barrières zal de discrepantie tussen intentie en werkelijk gedrag verkleinen, dit kan op verschillende manieren geschieden. Mensen met een baan hebben een significant hogere intentie tot participatie dan mensen zonder baan. Hiermee kan rekening worden gehouden door bewonersbijeenkomsten bijvoorbeeld 's avonds te organiseren, zodat mensen met een baan makkelijker kunnen komen. Naast traditionele uitnodigingsvormen als brieven, folders, email en internet kan gebruik worden gemaakt van sociale netwerken bij Turken en Marokkanen wat betreft het bereiken van de doelgroep. Sociale netwerken zijn sterk bij de doelgroep, van de Turken gaat 70% in hun vrije tijd overwegend om met mensen van hun eigen afkomst, bij Marokkanen is dit percentage 60%. Het voordeel van het gebruik van sociale netwerken is dat mensen die niet aanwezig zijn toch informatie tot zich kunnen nemen. Hierdoor kan hun interesse gewekt of hun kennis toenemen, wat vervolgens weer kan leiden tot participerend gedrag. Dit kan bijvoorbeeld door folders met een beknopte samenvatting mee te geven aan de aanwezigen bij een bewonersbijeenkomst, een voordeel hiervan is dat de informatie zuiver is. Met zuivere informatie wordt bedoeld dat door gedrukte media de boodschap niet vervormd wordt door mondelinge communicatie via verschillende mensen. Ook door buurtcentra, koffie/theehuizen, moskeeën, oudercomités, sportcentra et cetera te betrekken bij de informatievoorziening kan de doelgroep beter bereikt worden.

Door in de berichtgeving reeds aan te geven dat de bijeenkomst voor iedereen toegankelijk is dus dat er ook Turken en Marokkanen aanwezig zullen zijn, de lengte duidelijk te stellen en te communiceren dat er een tolk aanwezig is, zal men wellicht eerder komen. Bij de organisatie van bewonersbijeenkomsten dient de drempel qua kennisniveau laag te zijn. Dit resulteert in gemakkelijk taalgebruik en methoden die voor iedereen begrijpbaar zijn. Hiermee is tevens de taalbarrière ondervangen, gemakkelijk taalgebruik en eventueel aanwezigheid van een tolk zal mensen meer vertrouwen geven. Aangezien er een aantal, voornamelijk Marokkaanse, vrouwen is die liever niet gezamenlijk met mannen naar bewonersbijeenkomsten gaan is het raadzaam naast gemengde bijeenkomsten tevens bijeenkomsten te organiseren voor louter vrouwen.

Kortom, door de barrières te ondervangen zullen meer Turken en Marokkanen naar bewonersbijeenkomsten komen. Er is echter een groep mensen met een lage intentie tot participatie die niet zal komen. Door gebruik van sociale netwerken te maken kan die groep toch geïnformeerd worden. Bovenstaande aanbevelingen zullen helpen nader tot het doel van het onderzoek te komen, namelijk meer Turken en Marokkanen bereiken in stedelijke vernieuwingsprojecten.

Inhoudsopgave

	Voorwoord	8
1.	Inleiding en achtergrond	9
1.1	Inleiding	9
1.2	Achtergrond	9
1.3	Aanleiding	10
1.4	Context	11
1.5	Algemene probleemstelling en deelvragen	13
1.6	Opbouw van de scriptie	13
2.	Theoretische verdieping	15
2.1	Stedelijke vernieuwing	15
2.2	Interculturele communicatie	16
2.2.1	Cultuur	16
2.2.2	Turken en Marokkanen in Nederland	17
2.2.3	Naar een definitie van interculturele communicatie	18
2.3	Sociaal kapitaal	19
2.4	Participatie	21
2.4.1	Sociaal dilemma participatie	22
2.5	Communicatie en participatie in de praktijk	23
2.6	Het ASE-model	24
2.7	Conclusie	26
3.	Vooronderzoek	27
3.1	Onderzoeksgebieden	27
3.2	Methodologie	28
3.2.1	Respondenten en procedures	29
3.2.2	Meetinstrument: diepte-interviews	29
3.3	Resultaten	29
3.4	Onderzoeksmodel	31
4.	Hoofdonderzoek	32
4.1	Methodologie	32

4.1.1	Respondenten en procedures	32
4.1.2	Pre-test	32
4.1.3	Meetinstrument: vragenlijst	32
4.2	Analyses	35
5.	Resultaten	36
5.1	Achtergrondgegevens onderzoeksgroep	36
5.1.1	Woningbouwcorporaties	36
5.1.2	Bewonersbijeenkomst verbeterpunten	37
5.2	De intentie tot participatie	38
5.2.1	Samenhang tussen onafhankelijke variabelen en intentie	38
5.2.2	Het verband tussen achtergrondvariabelen en intentie	39
5.2.3	Het verband tussen voorspellende factoren en intentie	39
5.3	Vergelijking tussen de intentie tot participatie en daadwerkelijk participierend gedrag	40
5.4	Participierend gedrag	40
5.4.1	Het verband tussen achtergrondgegevens en participierend gedrag	40
5.4.2	Voorspellende factoren voor participatie	41
5.5	Verschillen tussen Marokkanen en Turken, Overvecht en Kanaleneiland	41
5.6	Barrières voor participatie	42
5.7	Bewonersbijeenkomst verbeterpunten	42
5.8	Conclusie	43
6.	Conclusie, discussie en aanbevelingen	44
6.1	Conclusie en discussie	44
6.2	Respons en representativiteit	48
6.3	Aanbevelingen	49
6.4	Vervolgonderzoek	51
6.5	Reflexie	51
	Referenties	53
	Bijlagen	57
	Construct kwalitatief vooronderzoek	
	Vragenlijst voor kwantitatief hoofdonderzoek	
	Tabellen bij kwantitatief hoofdonderzoek	

Voorwoord

'Het ziet er goed uit, je krijgt groen licht voor je afstuderen'. Enerzijds komt er een euforisch gevoel over je heen, klaar met studeren, nooit meer tentamens, heerlijk! Anderzijds doet het ook een beetje pijn, je moet afscheid nemen van een prachtige periode waar je unieke ervaringen hebt gehad en zoveel mocht leren.

Ter afsluiting van de studie Toegepaste Communicatiewetenschap heb ik onderzoek gedaan bij het adviesbureau Laagland'advies in Houten met als opdracht 'multiculturaliteit en stedelijke vernieuwing'. Veelal wordt onderzoek op dit vakgebied uitgevoerd vanuit een sociaal geografische achtergrond, het benaderen van de problematiek vanuit een gedragswetenschappelijke invalshoek heb ik als grote uitdaging ervaren. Toen ik aan de opdracht begon, had ik alleen via mediaberichtgeving over deze problematiek vernomen, door af te studeren kreeg ik echter met heel andere aspecten te maken. Persoonlijk heb ik dit als zeer positief ervaren, doordat ik meer van de Turkse en Marokkaanse cultuur en hun verleden heb geleerd. Ik het gevoel de problematiek beter in de context te kunnen plaatsen.

Mijn afstudeerbegeleiders vanuit de Universiteit Twente, Erwin Seydel en Somaya Ben Allouch, wil ik heel graag bedanken voor hun betrokkenheid bij mijn onderzoek. Ook wil ik mijn begeleiders Jandirk de Boer en Saskia Ruijsink bedanken voor hun begeleiding vanuit Laagland'advies. Saskia, jouw grote belangstelling en snelle bereikbaarheid bij vragen heb ik als zeer prettig ervaren tijdens mijn onderzoek! Naast begeleiders wil ik ook collega's van Laagland'advies en Atrive bedanken voor alle gezelligheid bij de lunch en tijdens het werk op de Laagland kamer. Verder wil ik mijn ouders bedanken omdat zij altijd zeer betrokken en vol belangstelling zijn en tenslotte ook Maarten-Eeke voor alles. Ik wens u veel leesplezier toe.

Hanneke Sanderse, 16 mei 2007

1. Inleiding en achtergrond

1.1 Inleiding

De multiculturaliteit in Nederland neemt toe, zowel het aantal als de diversiteit van allochtonen groeit enorm. Het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) voorspelt dat in 2015 twaalf % van de bevolking, dat zijn ongeveer twee miljoen burgers, tot deze doelgroep behoort. Tevens zal de helft van de bevolking in de vier grote steden in 2015 van allochtone afkomst zijn. Onder de schooljeugd is de meerderheid in deze vier steden reeds van allochtone afkomst, voor alle andere vijfenveertig grote steden in Nederland geldt dat deze omslag over tien jaar een feit zal zijn (SCP, 2005). Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) hanteert sinds 1999 een standaarddefinitie voor allochtonen: 'Een allochtoon is een persoon waarvan tenminste één ouder in het buitenland is geboren. De persoon woont in Nederland en is opgenomen in de Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens' (CBS, 2006a). In dit onderzoek wordt deze definitie als uitgangspunt gehanteerd.

De discussie over integratie en multiculturaliteit duikt om ons heen op veel plaatsen op, bijvoorbeeld in het bedrijfsleven, de media en de politiek. In het Coalitieakkoord van zeven februari 2007 is geformuleerd dat probleemwijken een aandachtspunt vormen en worden dan ook aangepakt in de komende regeringsperiode. Wijken waarin veel allochtonen wonen worden meestal bestempeld als probleemwijken (Bolt, 2001). Vaak is het aantal allochtonen in probleemwijken hoog, dit komt doordat allochtonen zich vooral in gebieden vestigen waar reeds andere allochtonen wonen. Door dit fenomeen neemt het aantal concentratiewijken, wijken met een hoog aandeel allochtonen, in Nederland toe.

1.2 Achtergrond

Laagland'advies is een onafhankelijk adviesbureau dat zich richt op vraagstukken op het gebied van wonen en samenleven. Ze adviseren gemeenten en woningcorporaties over bewonersparticipatie, communicatie en planvorming op het gebied van wonen. Laagland'advies is in 1965 onder de naam Werkgroep'2duizend gestart als stichting voor toekomstonderzoek en als kenniscentrum voor maatschappelijke ontwikkelingen. In de jaren zeventig verschoof de aandacht van onderzoek op het terrein van zorg, welzijn, werk, milieu en wonen naar onderzoek en advies met de nadruk op stadsvernieuwing en inspraak. In de jaren tachtig verbreedde het bureau zich tot adviesbureau op het gebied van volkshuisvesting, bouwen en wonen, verkeer en vervoer, lokale economie en informatietechnologie. In de negentiger jaren groeit het bureau uit tot de Laagland'advies BV. De organisatie is in 2005 overgenomen door de Atrive groep, Laagland'advies BV is een apart bedrijf gebleven bij de overname.

Laagland'advies is gericht op een samenleving waarin mensen zich verbonden voelen. Ze voeren opdrachten uit en richten zich op het ontwikkelen en vergaren van nieuwe kennis en producten. Laagland'advies heeft daarbij veel oog voor 'de klant van de klant', dat wil zeggen de bewoners en burgers in de wijken. Vooral gemeenten en woningbouwcorporaties maken gebruik van de kennis binnen Laagland'advies voor adviezen over bewonersparticipatie, communicatie en planvorming op het gebied van wonen. Door onderzoek uit te voeren naar communicatieverbetering heeft Laagland'advies als doel hun klanten van een beter advies kunnen dienen. Bijdragen aan een samenleving waarin mensen met verschillende achtergronden zich verbonden voelen is een speerpunt van de organisatie (Laagland'advies, 2006a). Gemeenten en corporaties schakelen Laagland'advies in als adviesbureau. Dit kan in een beginstadium van een herstructureringsstraject zijn, bijvoorbeeld om een integrale visie uit te zetten of het houden van bewonersbezoeken. Advisering over planvorming en beleid komt het meest voor. Bij communicatie met bewoners is het vaak in naam van de desbetreffende gemeente of corporatie, wel komt het bedrijf altijd uit voor een objectief oordeel als onafhankelijk bureau.

1.3 Aanleiding

Zoals in de inleiding uiteengezet is, groeit het aantal Nederlanders van allochtone afkomst enorm. Tevens bestaat er grote sociale afstand tussen allochtonen en autochtonen. Van de Turken gaat 70% in hun vrije tijd overwegend om met mensen van hun eigen afkomst, bij Marokkanen is dit percentage 60% en bij Somaliërs 50%. Surinamers en Antillianen gaan in hun vrije tijd meer met autochtonen om. Van de autochtone bevolking gaat slechts 35% met mensen van allochtone afkomst om (SCP, 2005).

Eén van de redenen dat verschillende groepen weinig met elkaar omgaan betreft het gescheiden wonen van bevolkingsgroepen. Etnische concentratie in grote steden neemt toe, concentratiewijken kenmerken zich door verloedering, overlast, minder sociale samenhang tussen verschillende groepen en segregatie (Gijsberts & Dagevos, 2005). Onder segregatie wordt het behoud van eigen cultuur verstaan en weinig contact met de gastsamenleving (Bolt, 2001). Bewoners van zulke wijken worden vaker slachtoffer van criminaliteit en voelen zich minder veilig (SCP, 2005). Ook zijn er positieve kanten aan gemengde buurten. Volgens het SCP (2005) zijn gemengde buurten goed voor het contact tussen allochtonen en autochtonen, tevens is interetnisch contact goed voor de beheersing van de Nederlandse taal en voor de beeldvorming tussen allochtonen en autochtonen.

In veel steden vinden er in de zogenaamde concentratiewijken stedelijke vernieuwingsprojecten plaats. Herstructurering moet keuzemogelijkheden van stedelingen verruimen en alle woonmilieus toegankelijk maken voor mogelijke bewoners. Het doorbreken van eenzijdige woningvoorraad wordt als belangrijkste middel beschouwd (Beckhoven & Kempen, 2002). Een nieuwe impuls geven aan herstructurering van oude stadswijken vormt een aandachtspunt voor de komende regeerperiode (Coalitieakkoord, 2007). Bij stedelijke vernieuwingsprojecten bestaan vaak drie hoofdfactoren, namelijk: de corporatie, de overheid en de bewoners. De corporatie draagt zorg voor de exploitatie van de eigen woningvoorraad. Verschillende afdelingen en diensten binnen de gemeentelijke organisatie komen in aanraking met stedelijke vernieuwingsprocessen. In de meest ideale situatie stelt de overheid richtlijnen, regelt subsidies, biedt ondersteuning op het sociale vlak en stimuleert investering in duurzame energie. Hoe de derde actor, bewoners, bij het proces betrokken worden hangt sterk af van de gemeente en corporatie. Soms zijn bewoners louter eindgebruikers van het te vernieuwen gebied. Steeds vaker echter worden bewoners al in een vroeg stadium betrokken bij interactieve besluitvorming over het proces (Boesenkool, 2004). In stedelijke vernieuwingsprojecten, hieronder wordt zowel renovatie als nieuwbouw verstaan, is de maatschappelijke participatie van alle groepen het uitgangspunt (Laagland'advies, 2006b).

Het betrekken van bewoners en hen laten participeren wordt door woningbouwcorporaties en gemeenten steeds meer gepoogd bij stedelijke vernieuwingsprojecten. 'De kracht en kwaliteit van de samenleving worden bepaald door onderlinge betrokkenheid en betrokkenheid begint met meedoen', aldus het regeerakkoord (2007). Participatie wordt hierin tevens beschreven als een middel tot ontplooiing en integratie. Onder participatie wordt het meewerken, meedenken, meepraten, adviseren of meebeslissen in de wijk verstaan (Sherry, 1969). De voornaamste reden dat participatie zeer gewenst is in stedelijke vernieuwingsprojecten luidt dat deze trajecten vaak gericht zijn op een veranderingsproces. Door middel van interactieve besluitvorming met bewoners kan de gemeente of corporatie meer draagvlak creëren voor hun standpunten. Volgens Kotter (1997) is het van belang dat communicatie bij een verandering twee richtingen opgaat bij een transformatieproject, dit betekent interactie tussen twee partijen. Duidelijke, eenvoudige, memorabele, vaak herhaalde en consistente communicatie uit verschillende bronnen die vorm geeft aan de visie van de zender is onmisbaar (Kotter, 1997). Stedelijke vernieuwingsprojecten kenmerken zich door een zeer complex besluitvormingsproces, waarin doelen en belangen van verschillende partijen samen komen. De partijen moeten samenwerken om hun doelen te bereiken en zijn daarbij van elkaar afhankelijk (Soldaat, 2005).

De tendens uit de Laagland'advies-praktijk luidt dat voornamelijk 55-plussers van autochtone afkomst participeren en relatief weinig allochtonen in stedelijke vernieuwingsprojecten. Ook in onderzoek van Dekker

(2006) komt de afwezigheid van allochtonen in participatietrajecten aan de orde. Een reden hiervoor is volgens Veeken en Bouwens (2006) dat allochtonen veel minder dan autochtonen gewend zijn mee te praten. Uit ervaring van Laaglandadvies vallen voornamelijk jongeren, tweeverdieners en allochtonen bij stedelijke vernieuwingsprojecten buiten de boot, dit resulteert in het feit dat deelnemers in concentratiewijken vaak niet representatief zijn voor alle bewoners in de wijk. Bij stedelijke vernieuwingsprojecten ondervindt men daardoor vaak problemen op het gebied van onvoldoende interactie. Ook ontstaan dankzij een niet-representatieve groep deelnemers problemen op het gebied van draagvlak (Laaglandadvies, 2006a). Het vernieuwingsproces komt daardoor moeizamer tot stand (Laaglandadvies, 2006a). Dit onderzoek richt daarom zich op stedelijke vernieuwingsprojecten en de participatie van allochtonen in de wijk.

Actualiteit

Het aanpakken van probleemwijken, het meer laten participeren van bewoners op wijkniveau en de bevordering van integratie worden alle drie als aandachtspunt beschreven in het Coalitieakkoord van zeven februari (2007). Dit betekent dat dit onderzoek niet alleen voor Laaglandadvies van belang is maar tevens op politiek vlak zeer actueel is in Nederland.

1.4 Context

Het onderzoek is in een bepaalde context geplaatst waarbij gericht is op woningbouwcorporaties, gemeenten zijn buiten beschouwing gelaten. Er is als methodiek voor bewonersbijeenkomsten gekozen aangezien deze meestal wordt toegepast in stedelijke vernieuwingsprojecten. Onderzoeksgebieden en de doelgroep van dit onderzoek komen in deze paragraaf tevens aan bod.

Woningbouwcorporaties

Het onderzoek is gericht op woningbouwcorporaties omdat deze een voortrekkersrol vervullen bij stedelijke vernieuwingsprojecten. Daarnaast hebben woningcorporaties veel inzicht in en kennis over het stedelijke vernieuwingsproces. Naast ideologische aspecten als een samenleving waarin mensen zich verbonden voelen is er tevens wetgeving van de overheid die hierop aanstuurt. Volgens de overlegwet en wet Besluit Beheer Sociale Huursector (BBSH) zijn woningbouwcorporaties verplicht huurders te betrekken bij onderwerpen die van wezenlijk belang kunnen zijn voor huurders (Ormel, 2005). In het Coalitieakkoord (2007) wordt aangegeven dat woningbouwcorporaties, samen met de regering, afspraken gaan maken over investeringsinspanningen voor de aanpak van de meest kwetsbare probleemwijken in Nederland.

Participatie: bewonersbijeenkomsten

Zoals Sherry (1969) omschrijft, is participatie een zeer omvangrijk begrip. Participatie omvat het meewerken, meedenken, meepraten, adviseren en meebeslissen. Na non-participatie is volgens Sherry (1969) het informeren en overleggen de eerste stap om te participeren. Deze begrippen komen overeen met het bijwonen van bewonersbijeenkomsten, hier kunnen bewoners worden geïnformeerd over een bepaald onderwerp en is er ruimte voor vragen en discussie (overleg). Er is daarom voor gekozen om het onderzoek sec te richten op bewonersbijeenkomsten. Verdere stadia van de participatieladder namelijk, deelgenootschap, vertegenwoordiger voor andere bewoners en zeggenschap over bepaalde onderwerpen worden buiten dit onderzoek gelaten.

Kanaleneiland en Overvecht

De keuze voor onderzoek in Overvecht en Kanaleneiland is door drie redenen tot stand gekomen. Ten eerste richt het onderzoek zich binnen één stad en is er gekozen om de dataverzameling te realiseren in twee wijken. Een vergelijking tussen meerdere steden is te complex voor dit onderzoek. Stedelijke vernieuwing gezien vanuit de sociaal-economische invalshoek, welke het meest voorkomt, legt de nadruk op maatschappelijke

vraagstukken als integratie, kansarme wijken, werkloosheid et cetera. Overvecht en Kanaleneiland zijn te typeren als twee achterstandswijken in Utrecht. Ten tweede heeft in beide wijken stedelijke vernieuwing plaatsgevonden of is dit nog in gang. Ook krijgen beide wijken speciale aandacht vanuit de overheid, er is geld beschikbaar gesteld om te investeren in de wijken. In Kanaleneiland is deze steun sinds 2004 gerealiseerd en werpt zijn vruchten reeds af (VROM, 2006a). Voor Overvecht is pas sinds september 2006 speciale aandacht en moeten verbeterpunten nog van de grond komen (VROM, 2006b). Ten derde bevatten deze twee wijken de hoogste percentages Turken en Marokkanen in de stad Utrecht. In Kanaleneiland is meer dan de helft van Turkse of Marokkaanse afkomst versus iets meer dan een kwart in Overvecht. Beide wijken komen op deze punten overeen, dit dient als basis voor het onderzoek in de wijken Overvecht en Kanaleneiland. Zowel Kanaleneiland als Overvecht is door de minister als aandachtswijk getypeerd, dit houdt in dat beide wijken qua achterstanden en problemen bij de 40 probleemwijken in Nederland behoren (VROM, 2007c).

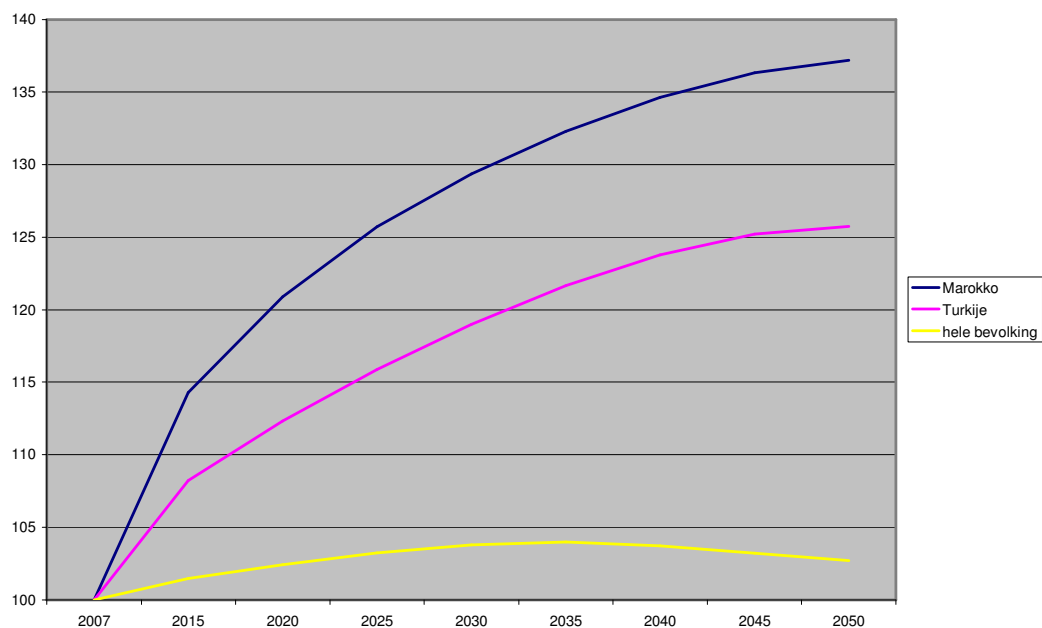
Doelgroep

Onder allochtonen worden verschillende groepen etnische minderheden verstaan. Toch wordt er gericht op twee groepen, namelijk Turken en Marokkanen (gebaseerd op Bolt, 2001). Er is voor deze groepen gekozen, omdat:

- Volgens de definitie van allochtonen, zoals genoemd in de inleiding, vormen Turken en Surinamers de grootste groepen in Nederland, Marokkanen zitten hier vlak achter. Aangezien het aantal Turken en Marokkanen de komende tijd sterk toeneemt, wordt verwacht dat de groep Turken en Marokkanen op korte termijn de grootste groep vormt (SCP, 2005).
- De ruimtelijke segregatie is het sterkst onder Turken en Marokkanen, ook hebben ze een slechtere woonsituatie dan andere etnische groepen (SCP, 2005).
- Ze wonen meer dan andere etnische groepen in concentratiewijken (Gijsberts & Dagevos, 2005).
- Andere grote groepen minderheden zoals Surinamers integreren op het gebied van wonen al meer, zij zijn minder geconcentreerd en spreken de Nederlandse taal beter (Gijsberts & Dagevos, 2005).
- De arbeidsmarktpositie is zeer zwak, tevens in vergelijking tot Surinamers, Antillianen en andere allochtone groepen (SCP, 2005).

Tabel 1: Aantal Turken en Marokkanen in Nederland in 2006 en in 2050, afgezet tegen de gehele bevolking (CBS, 2006b)

	2006	2050	Toename
Turken	367 198	463 409	26%
Marokkanen	323 239	451 737	37%
Gehele bevolking	16 353 972	16 797 096	2,7%

Figuur 1: Schematische weergave van de bevolkingsgroei van Turken (Turkije), Marokkanen (Marokko) en de gehele bevolking (CBS, 2006c)

1.5 Algemene probleemstelling en deelvragen

Woningbouwcorporaties zetten bij stedelijke vernieuwingsprojecten, als methodiek voor participatie, veelal bewonersbijeenkomsten in om bewoners te bereiken. Wat precies de intentie tot het gaan naar bewonersbijeenkomsten determineert, staat centraal in dit onderzoek. Op basis hiervan is tot de volgende algemene probleemstelling en deelvragen gekomen.

Algemene probleemstelling

Wat determineert de intentie tot participatie van Turken en Marokkanen in stedelijke vernieuwingsprojecten en welke barrières gelden hiervoor?

Deelvragen

1. Wat zijn voor Turken en Marokkanen voorspellende factoren voor de intentie tot bewonersparticipatie?
2. Zijn voorspellende factoren voor de intentie tot participatie verschillend voor Turken en Marokkanen?
3. Komt de intentie tot participatie en daadwerkelijk participierend gedrag bij Turken en Marokkanen overeen?
4. Welke barrières gelden voor Turken en Marokkanen voor participatie in stedelijke vernieuwingsprojecten?
5. Wat kan er, met betrekking tot communicatie, gedaan worden om participatie onder Turken en Marokkanen te stimuleren?

1.6 Opbouw van de scriptie

In hoofdstuk twee is een theoretische verdieping geschetst voor het onderzoek. Hoofdstuk drie vormt het vooronderzoek, dat is uitgevoerd aan de hand van kwalitatieve diepte-interviews. Het kwantitatieve hoofdonderzoek, uitgevoerd aan de hand van gestructureerde vragenlijsten, komt in hoofdstuk vier aan de

orde. Resultaten zijn in hoofdstuk vijf uiteengezet gevolgd door conclusies, discussie en aanbevelingen in hoofdstuk zes.

2. Theoretische verdieping

Dit hoofdstuk vormt de theoretische verdieping waarbinnen het onderzoek plaatsvindt. Het onderzoek staat in het teken van stedelijke vernieuwing, achtergronden en inhoud van dit begrip worden daarom eerst behandeld. De vraag waarom stedelijke vernieuwing veel toegepast wordt in Nederland staan hierbij centraal. Aangezien het onderzoek gericht is op mensen met verschillende culturele achtergronden zal gekeken worden naar interculturele communicatie. De specifieke Turkse en Marokkaanse cultuur en problematiek hierbij is tevens uitgelicht. Veelal wordt dergelijk onderzoek gericht op wijken vanuit een sociaalgeografische achtergrond, dimensies van sociaal kapitaal met betrekking tot participatie staan hierin centraal (Bolt en Ter Maat, 2005; Dekker, 2006; Putnam, 2004). De theoretische verdieping is afgesloten met een conclusie.

2.1 Stedelijke vernieuwing

Bij de overheid ontstond in de jaren negentig het besef dat minder huishoudens hun wooncarrière in hun eigen wijk konden voortzetten. Waar hoge inkomens wegtrokken uit wijken ontstonden buurtbevolkingen die sociaaleconomisch steeds homogener werden (Beckhoven & Kempen, 2002). De nota stedelijke vernieuwing van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM, 1997) moest een oplossing bieden voor deze problemen. Hierin ligt de nadruk op aansluitend maatwerk voor stedelijke vernieuwingsprojecten. De precieze aanpak hangt volgens het ministerie af van factoren in de wijk en kan dus niet op iedere plek op dezelfde manier plaatsvinden (VROM, 1997). Hierdoor is het lastig om een eenduidig advies uit te brengen op dit gebied, elke wijk verdient immers een andere aanpak. Buys (1997) heeft onderzoek verricht naar stedelijke vernieuwingsprojecten. Er zijn volgens Buys (1997) drie motieven te definiëren voor stedelijke vernieuwingsprojecten, dit zijn:

- Sociaaleconomische motieven
- Sociaalculturele motieven
- Ruimtelijk-ecomische motieven

Vernieuwingsprojecten zijn vaak op één hiervan gebaseerd. Het eerste motief geldt als achtergestelde bewoners geconcentreerd en gescheiden van de rest van de samenleving wonen, de kans op verval in sociaal isolement dreigt hierbij. Ruimtelijke concentratie van mensen met bepaalde kenmerken wordt vaak gezien als belangrijkste oorzaak van stedelijke problematiek, men is hierbij bang voor een tweedeling van de samenleving. Een toename van kansarmen, minder draagkrachtigen, lage inkomensgroepen, lager opgeleiden, uitkeringsgerechtigden in een wijk zou volgens het 'buurteffect' een negatieve invloed hebben op de kansen en perspectieven van bewoners. Vaak worden mensen van allochtone afkomst tevens tot deze groep gerekend, mede omdat zij meer dan autochtonen in concentratiewijken wonen (Beckhoven & Kempen, 2002).

Bij het tweede motief wordt ervan uitgegaan dat slechte relaties onderling, binnen een concentratie van mensen met een sociaalculturele achterstand, resulteren in problemen. Belevingsaspecten van het wonen staan hierbij centraal. Zaken als gevoel van veiligheid, vervuiling, criminaliteit vormen de kwaliteit van de woning en woonomgeving. Als te veel sociaalcultureel zwakke mensen bij elkaar wonen zal dit volgens Buys (1997) de leefbaarheid negatief beïnvloeden. Het derde motief kan de reden zijn een vernieuwingsproject te starten. Bepaalde buurten worden in een kwetsbare positie gedwongen door het minder aantrekkelijk worden van de buurt, verminderde leefbaarheid en een verlies aan betekenis als sociaal maatschappelijk integratiekader. Door eenzijdige woningvoorraad is vaak sprake van eenzijdige migratie, de buurt levert hierdoor in qua aanzien. Ook zorgt een eenzijdige bevolkingssamenstelling voor een verslechterde lokale economie (Buys, 1997).

Stedelijke vernieuwingsprojecten zijn dus voornamelijk gericht op het aanpakken van homogeniteit in wijken of gebieden. Eenzijdigheid kan op verscheidene manieren worden geïnterpreteerd en resulteren in drie motieven zoals hierboven uiteengezet. Waar aanvankelijk de nadruk op ruimtelijk-economische motieven lag bij stedelijke vernieuwingsprojecten wordt tegenwoordig steeds meer waarde aan sociale motieven gehecht (Buys, 1997). Status- en leefbaarheidproblemen vormen steeds vaker de belangrijkste aanleiding voor herstructurering (Beckhoven & Kempen, 2002). Stedelijke vernieuwingsprojecten kunnen volgens Beckhoven en Kempen (2002) een succesvolle strategie zijn om eenzijdige bevolkingsopbouw binnen een wijk te doorbreken, de sociale situatie binnen een buurt verbeteren, doelgroepen in de buurt vast te houden, keuzemogelijkheden van potentiële buurtbewoners te vergroten of de marktpositie van een gebied te verbeteren.

Hoewel beoogde effecten van stedelijke vernieuwingsprojecten aannemelijk klinken, zijn er toch verschillende auteurs die kanttekeningen plaatsen bij dit soort interventies. Beleidsmakers denken sociale en economische problemen op te lossen door in de woningvoorraad in te grijpen. Vernieuwingsprojecten zijn niet louter bedoeld om woningen aan te pakken maar ook om kansen van bewoners en de leefbaarheid in de wijk te verbeteren. Toch is het beleid vooral gericht op de bebouwde omgeving en veel minder op de wensen van de betrokkenen (Buys, 1997). Onderzoek van Beckhoven en Kempen (2002), dat in de wijken Ondiep (Utrecht) en de Staatsliedenbuurt (Amsterdam) is uitgevoerd, toont aan dat nieuwe bewoners over het algemeen een gunstige invloed op bevolkingssamenstellingen hebben. Door de sociaaleconomische achtergrond van nieuwkomers is een heterogener bevolkingssamenstelling ontstaan. Toch zijn er ook minder positieve invloeden: nieuwkomers in de wijk hebben over het algemeen een zwakke of matige binding met de buurt, de meeste bewoners die al langer in een wijk wonen voelen zich veel meer verbonden met de buurt (Kempen, 2002). Buurtbinding hangt niet of nauwelijks samen met sociaaleconomische achtergrond of huishoudensamenstelling van bewoners. Het feit of men er al lang woont of nieuw is, is van veel grotere invloed (Kempen, 2002).

Kortom, er zijn drie motieven te definiëren voor stedelijke vernieuwingsprojecten, namelijk sociaaleconomische, sociaalculturele of ruimtelijk-ecomische motieven (Buys, 1997). Deze interventies zijn vaak gericht op het fysieke ingrijpen in de woningvoorraad terwijl het volgens Buys (1997), Beckhoven en Kempen (2002) wenselijk is om vanuit een integrale aanpak aan leefbaarheid te werken. Dit houdt in dat beleidsmakers zich meer kunnen richten op de wensen van betrokkenen in de wijk. Om mensen van allochtone afkomst aan te spreken is kennis van interculturele communicatie zeer belangrijk, hierbij staat voorop dat enige kennis van de andere cultuur vereist is om met elkaar te kunnen communiceren (Samovar en Porter, 2003).

2.2 Interculturele communicatie

Verschillen in cultuur kunnen de kern vormen voor misvattingen en misverstanden tussen mensen of groepen. Ieder mens handelt naar zijn eigen referentiekader en verwacht vaak dat anderen ook zo denken en communiceren (Pinto, 1994). Aangezien er buurten zijn met bewoners van talloze verschillende achtergronden is het belangrijk om theorie over communicatie tussen mensen uit verschillende culturen uiteen te zetten. Ook karakteristieken van de Turkse en Marokkaanse cultuur komen aan de orde. Om tot een juiste definitie van interculturele communicatie te komen worden de begrippen eerst onafhankelijk van elkaar besproken, te beginnen met cultuur.

2.2.1 Cultuur

Cultuur is afkomstig van het Latijnse 'colere' en duidt activiteiten aan waarmee we de mogelijkheden die rondom aanwezig zijn tot de gewenste ontwikkeling brengen (Lauwers, 1985). Volgens Pinto (1994) is cultuur een evoluerend systeem van waarden, normen en leefregels. In een groep van mensen die zich lid voelen van een groep wordt cultuur van generatie op generatie doorgegeven en zo geïnternaliseerd. Voor mensen in een

groep is hun cultuur onderbewust richtinggevend voor hun gedrag en voor hun kijk op de wereld. Cultuur is volgens Samovar en Porter (2003) niet aangeboren maar aangeleerd. Cultuur wordt van generatie tot generatie overgegeven, is gebaseerd op symbolen en is dynamisch genoeg om te veranderen. Tenslotte zien de auteurs cultuur als etnocentrisch, men denkt dat hun land of cultuur in het middelpunt staat en als normaal wordt gezien, andere culturen zijn inferieur.

De afstand tot elkaar die bewoners van verschillende etnische afkomst ervaren wordt ook wel culturele afstand genoemd (Samovar & Porter, 2003). Culturele afstand is groter als mensen verschillende talen als moedertaal spreken, hier kunnen misvattingen door ontstaan. Door andere sociale structuren, bijvoorbeeld familiestructuren, is de culturele afstand tevens groter. Natuurlijk brengen rituelen en religie een bron van andere zienswijze over het leven en bepaalde opvattingen (Samovar en Porter, 2003). Om personen uit andere culturen te begrijpen is kennis van de andere cultuur vereist en moet men leren diversiteit te appreciëren. Volgens Pinto (1994) zijn stereotyperingen, vooroordelen en discriminatie veelal het gevolg van cultuurbotsingen. Vaak maakt men bij vergelijking tussen culturen de conclusie dat de eigen cultuur de beste is. De kans op spanningen en conflicten is groot wanneer mensen van verschillende culturen elkaar ontmoeten door misverstanden, verkeerde interpretatie van gedrag of verkeerd begrepen non-verbale communicatie (Pinto, 1994).

2.2.2 Turken en Marokkanen in Nederland

Veel Nederlanders zijn na de Tweede Wereldoorlog geëmigreerd naar Australië en Canada, veel van hen hebben hun leven daar helemaal opgepakt. Toch is duidelijk dat Nederlandse immigranten vooral omgaan met andere immigranten afkomstig uit hun vaderland, ze verenigen zich samen (Vermeulen & Penninx, 2000). Ditzelfde fenomeen speelt zich in Nederland af bij Turken en Marokkanen, men voelt sterke sociale cohesie met mensen van dezelfde afkomst (Vermeulen & Penninx, 2000). Turkse en Marokkaanse gastarbeiders kwamen in de jaren '60 'tijdelijk' naar Nederland om extra geld te verdienen en werden met open armen ontvangen, velen van hen hadden het idee met dit geld een eigen bedrijf te starten in Turkije of Marokko. Het bleek een grote deceptie voor de gastarbeiders en hun thuisgebleven familie, het leven in Nederland was te duur om genoeg geld te sparen en er waren veel andere gastarbeiders die ook een bedrijf in het thuisland wilden starten. Tevens hadden ze aan de Nederlandse economie geroken, de gezondheidszorgvoorzieningen en veiligheid waren vele malen beter dan in hun thuisland. De gastarbeiders die naar Nederland zijn gekomen zijn veelal laagopgeleid. Vooral Marokkanen hadden weinig educatie genoten, meer dan een derde is nooit naar school geweest en een kwart heeft niet meer dan de lagere school afgemaakt (Vermeulen & Penninx, 2000).

Turken

Turken in Nederland lopen achter op verschillende gebieden in vergelijking tot autochtonen, dit heeft verschillende redenen. Ten eerste hadden de gastarbeiders een lastige start, ze voerden laaggeschoold werk uit waar te weinig autochtonen voor te vinden waren. Ook de deceptie van het niet op kunnen starten van een eigen bedrijf in het land van herkomst heeft hiermee te maken. Tevens zijn Turken nog niet lang in Nederland, slechts één op de drie van hen is in Nederland geboren. Weinig opleiding in het vaderland en moeilijkheden met de Nederlandse educatie zijn allemaal factoren voor het achterblijven. Veel Turken van de tussengeneratie zijn met mensen uit het land van herkomst getrouwd. De strakke sociale netwerken van Turken hebben ook nadelen, veel eerste generatie Turken hebben bijna geen contact met autochtonen. Deze groep integreert op dit gebied minder dan andere allochtone groepen. Veel Turken voelen zich nog sterk verbonden met hun vaderland, ze sturen bijvoorbeeld nog veel geld terug. Er bestaat sterke sociale cohesie in deze groep, dit komt minder voor bij Marokkanen. Ook voelen ze zich veel meer verbonden met andere Turken dan met autochtonen (Vermeulen & Penninx, 2000). Met veel Turken in Nederland gaat het heel goed op economisch en sociaal gebied. Turken zijn zeer ambitieus in het hogerop komen op economisch gebied, vaak projecteren ouders deze gedachte op hun kinderen. Hun grote sociale netwerk kan deze groep tevens ver brengen in hun economische status, hoog opgeleide mensen kunnen als bron van informatie en inspiratie dienen voor de jeugd. Turkse

families kunnen op basis van deze twee positieve factoren verder komen dan autochtone families met dezelfde socio-economische positie (Vermeulen & Penninx, 2000).

Marokkanen

De sociale cohesie die bestaat tussen Turken is minder aanwezig bij Marokkanen. Vermeulen en Penninx (2000) noemen hiervoor als reden dat Marokko een jongere staat is. Mensen die uit het Rifgebergte komen, zoals tweederde van de Nederlandse Marokkanen, worden gezien als tweederangsburgers in het land van herkomst (Vermeulen & Penninx, 2000). Ondanks het feit dat de sociale cohesie minder sterk is bij deze groep, kan dit door de saamhorigheid van het samen wonen in een nieuwe cultuur meer opkomen bij Marokkanen (Vermeulen & Penninx, 2000). De oriëntatie van de eerste-generatie Marokkanen was vooral gericht op andere Marokkanen, vooral de taalbarrière blijkt een struikelblok om in sociale verenigingen te participeren. Ook de tussengeneratie kwam door speciale leerprogramma's en concentratiescholen met veel etnische minderheden weinig in aanraking met autochtone kinderen. Leden van de tussengeneratie die pas later, in hun puberteit, naar Nederland kwamen hadden veel last om zich in de Nederlandse cultuur thuis te voelen. Stereotypering van Marokkanen zijn vaak geassocieerd met traditionaliteit, onwil om zich aan te passen, sociale isolatie en culturele afstand. Marokkanen zitten volgens de auteurs momenteel midden in het proces van verandering en aanpassing. Culturele oorzaken voor Marokkanen voor het niet participeren in verenigingen of wijkorganisaties kan volgens Vermeulen en Penninx (2000) komen door een verschil in mening, het ontbreken van culturele traditie of uitsluiting door de meerderheidpopulatie.

2.2.3 Naar een definitie van interculturele communicatie

Een globale omschrijving van interculturele communicatie is het proces van uitwisseling van informatie tussen twee personen die zichzelf in een specifieke context in culturele termen onderling verschillend definiëren (Shadid, 1998). Waar interculturele communicatie aanvankelijk weggelegd was voor missionarissen en handelsreizigers wordt tegenwoordig iedereen er wel eens mee geconfronteerd. Zoals in hoofdstuk één al naar voren komt wonen er veel groepen met verschillende etnische afkomsten in Nederland en groeien die groepen sneller dan de autochtone bevolking. Zowel allochtonen als autochtonen krijgen steeds meer te maken met interculturele communicatie. Samovar en Porter (2003) zien ethnocentrisme als karaktereigenschap van de term cultuur, eigen normen, waarden en gewoonten worden hierbij als maatstaven gebruikt bij de beoordeling van anderen. Opvattingen van anderen worden hierbij als inferieur beschouwd (Shadid, 1998). Lijnrecht tegenover deze benadering staat de humanistische benadering van interculturele communicatie. Sitaram en Cogdell (1976) pleiten voor het ontwikkelen van theorieën die wederzijds begrip kunnen bevorderen tussen culturen. De nadruk ligt hierbij op het begrijpen van andere culturen en het toepassen van ontwikkelde communicatieve vaardigheden in die cultuur. Mensen van andere culturen beschouwen elkaar als partner in een proces waarvan het verloop door beide partijen beïnvloed kan worden, tenslotte benadrukt men de opvatting dat andere culturen intact moeten blijven. Als er veranderingen plaatsvinden in een cultuur moet dit van binnenuit dienen te gaan en zeker niet van buitenaf op worden gelegd (Shadid, 1998).

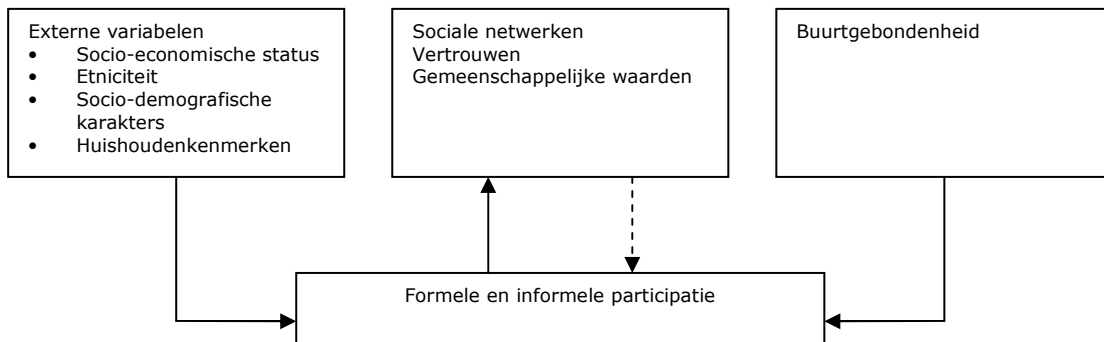
Naast de ethnocentrische en humanistische benaderingen zoals hierboven genoemd bestaat er de wetenschappelijke benadering. Deze benadering legt de nadruk op wetenschappelijke aandacht voor interculturele communicatie. Vooral theoretische en methodologische grondslagen hiervan hebben geleid tot aanpassing in de westers-ethnocentrische benadering. Interculturele communicatie als wetenschappelijke discipline is het meest recent en de belangstelling is groeiende. Dit Multidisciplinair veld is samengesteld als combinatie van psychologie, antropologie en communicatiewetenschap en het vermijden van ethnocentrisme is de hoofddoelstelling (Shadid, 1998). Interculturele communicatie als wetenschappelijke discipline heeft als doelstelling het overkomen van de valkuilen van ethnocentrisme die culturen met zich mee brengen. Gedrag van mensen wordt immers niet bepaald door ras maar door hun cultuur en afspraken die ze onderling maken (Shadid, 1998). Door van elkaars cultuur te 'leren' en aspecten ervan te appreciëren kan sociale cohesie tussen

groepen worden gecreëerd. Op wijkniveau zou men de wetenschappelijke benadering als uitgangspunt kunnen gebruiken met als doelstelling een betere en socialere leefomgeving tussen mensen van verschillende culturele achtergronden.

Samenvattend hebben zowel Turken als Marokkanen problemen gehad bij het opstarten in Nederland. Doordat men had verwacht tijdelijk in Nederland te verblijven, om voldoende geld te verdienen voor bijvoorbeeld een eigen bedrijf in het thuisland, had men weinig geïnvesteerd in de Nederlandse cultuur en taal. Cultuur is aangeleerd (Samovar & Porter, 2003), dit betekent dat Turken en Marokkanen andere opvattingen over cultuur kunnen hebben dan bijvoorbeeld autochtonen. De communicatie tussen mensen uit verschillende culturen noemt men interculturele communicatie. De wetenschappelijke discipline van interculturele communicatie heeft als doelstelling het overkomen van de valkuilen van ethnocentrisme die culturen met zich mee brengen (Shidid, 1998). Door van elkaars cultuur te 'leren' en aspecten ervan te appreciëren kan sociale cohesie tussen groepen worden gecreëerd. Dit zou op wijkniveau tevens zeer bruikbaar kunnen zijn.

2.3 Sociaal kapitaal

Sociaal kapitaal is voor dit onderzoek belangrijk aangezien dimensies hiervan kunnen leiden tot participatie (Bolt & Ter Maat, 2005; Dekker, 2006; Putnam, 2004). Sociaal kapitaal wordt door Putnam (2004) gedefinieerd als de aanwezigheid van verbindingen tussen individuen, gemeenschappelijke waarden, een sterke mate van vertrouwen en de aanwezigheid van sociale netwerken (Bolt & Ter Maat, 2005). Door de aanwezigheid van horizontale netwerken wordt het gemakkelijker vertrouwen in anderen te ontwikkelen. Daardoor kunnen burgers ook gemakkelijker vormen van samenwerking bereiken (Stolle, 1999). De samenwerking tussen mensen die ze in staat stelt om collectieve doelen te verwezenlijken wordt door Putnam (2004) als een zeer belangrijk aspect van sociaal kapitaal gezien.

Figuur 2: Participatiemodel (Dekker, 2006)

Op buurtniveau zijn, volgens Dekker (2006), vier facetten van sociaal kapitaal te onderscheiden (gebaseerd op Forrest & Kearns, 2001), namelijk:

1. Sociale netwerken
2. Gemeenschappelijke waarden
3. Buurtgebondenheid
4. Vertrouwen

1. Sociale netwerken

Dit is de verzamelnaam voor banden die bewoners van een maatschappij, stad of buurt met elkaar hebben. Bij een relatie tussen sociale netwerken en participatie duiden Kearns en Forrest (2000) op het bundelen van individuele doelen en capaciteiten. Sociale netwerken bevorderen gemeenschappelijke actie in de buurt.

Educatie wordt als meest belangrijke factor omschreven die de grootte en karakteristieken van sociale netwerken beïnvloedt (Dekker, 2006). Professie is tevens een indicator op het feit hoe mensen verbonden zijn met hun buurt. Werklozen, gehandicapten en gepensioneerden hebben bijvoorbeeld niet dezelfde drang om de buurt te verlaten of zijn beperkt te gaan vanwege geld of andere problemen. Huur- of koopwoningen hebben tevens een grote invloed op het aspect sociale netwerken, huiseigenaren hebben doorgaans meer sociale connecties binnen de buurt dan huurders (Dekker, 2006).

2. Gemeenschappelijke waarden

Gemeenschappelijke waarden wordt door Dekker (2006) omschreven als de normen en waarden, doelen en ideeën die een groep heeft over sociale regels en controle. Als gemeenschappelijke waarden tussen buurtbewoners overeen komen leidt dit vaak tot wederzijds respect wat het sociaal kapitaal in de buurt positief beïnvloedt. De tolerantie van afwijkend gedrag dient in het onderzoek van Dekker (2006) als maatstaf voor het meten van gemeenschappelijke waarden in de buurt. Ook bij dit facet van sociale kapitaal hebben inkomen en educatie invloed. Etniciteit heeft tevens invloed op gemeenschappelijke waarden, als hun netwerken vooral voorkomen in de eigen buurt zijn migranten afhankelijk van hun eigen gemeenschap en voelen meer sociale druk. (Dekker, 2006).

3. Buurtgebondenheid

Buurtgebondenheid komt voort uit het idee dat mensen zich niet alleen met medebuurtbewoners verbonden voelen maar ook met hun omgeving. Buurtgebondenheid kan leiden tot een gevoel van veiligheid, meer eigenwaarde en zorgt voor een relatie tussen mensen en culturen. De invloed van inkomen is ambigu bij buurtgebondenheid, dit ligt aan de tevredenheid van bewoners. De rol van etniciteit is tweedelig, etnische minderheden voelen zich meer verbonden als ze in een gemengde buurt wonen en autochtonen voelen zich meer verbonden met wijken waar het aantal autochtonen overheerst. Ouderen hebben doorgaans meer binding met de buurt dan jongeren, voornamelijk vanwege hun fysieke beperkingen. Tenslotte zijn woonduur, eigenaar of huurder, en het hebben van kinderen van invloed op buurtgebondenheid (Dekker, 2006).

4. Vertrouwen

Vertrouwen, als mogelijke voorspeller van participatie, is gesplitst in vertrouwen in buurtbewoners en autoriteiten. Dekker (2006) geeft hiervoor als reden dat buurtbewoners die vertrouwen in elkaar hebben zich meer zullen identificeren met elkaar wat een positief effect op participatie heeft. Vertrouwen in autoriteiten is gebaseerd op onderzoek in Belfast naar de relatie tussen een negatieve houding en weinig vertrouwen in autoriteiten wat een negatieve invloed op participatie heeft (Dekker, 2006).

Samenvattend wijzen resultaten uit onderzoek van Dekker (2006) uit dat facetten uit de dimensie sociaal kapitaal als onafhankelijke variabelen van invloed zijn op participatie. Sociale netwerken en buurtgebondenheid zijn de grootste voorspellers voor participatie, maar ook vertrouwen in medebuurtbewoners en gemeenschappelijke waarden hebben significante invloed op participatie.

Achtergrondvariabelen

Naast deze variabelen geeft Dekker (2006) tevens achtergrondvariabelen aan als voorspeller voor participatie, namelijk:

- Huur- versus koophuis (huiseigenaar participeren meer dan huurders)
- Leeftijd (ouderen participeren meer dan jongeren)
- Algemene betrokkenheid (betrokkenen participeren meer dan niet-betrokkenen)

Naast Dekker (2006) en Putnam (2004) hebben ook Bolt en Ter Maat (2005) onderzoek gedaan naar het verband tussen sociaal kapitaal en participatie op buurtniveau. Resultaten uit dit onderzoek wijzen uit dat de variabele buurtgebondenheid de grootste voorspeller voor participatie is. Vertrouwen in de maatschappij en een groot sociaal netwerk hebben volgens de resultaten geen invloed. Als achtergrondvariabelen die van invloed zijn op participatie hebben Bolt en Ter Maat (2005) de volgende variabelen gedefinieerd:

- Educatieniveau (hoe hoger het opleidingsniveau, hoe meer men participeert)
- Inkomen (een hoger inkomensniveau resulteert in meer participatie)
- Werkzaam (heeft geen invloed op participatie)
- Geslacht (vrouwen participeren meer dan mannen)
- Leeftijd (ouderen participeren meer dan jongeren)
- Het hebben van kinderen (mensen met kinderen participeren meer)

Ondanks alle positieve elementen die sociaal kapitaal met zich meebrengt heeft het ook minder goede kanten, er kan een aantal mensen door uitgesloten worden. Ook kunnen afwijkende normen binnen een groep als normaal worden bevonden (Dekker, 2006).

2.4 Participatie

Zoals Sherry (1969) omschrijft is participatie een zeer omvangrijk begrip, het omvat meewerken, meedenken, meepraten, adviseren of meebeslissen. Na non-participatie is volgens Sherry (1969) voor bewoners de eerste stap om te participeren het informeren en overleggen. Deze begrippen komen, zoals in de aanleiding al aangegeven is, overeen met het bijwonen van bewonersbijeenkomsten. Hier kunnen bewoners worden geïnformeerd over een bepaald onderwerp en is er ruimte voor vragen en discussie (overleg). Participatie in stedelijke vernieuwingsprojecten wordt door het ministerie van VROM (2005) omschreven als de invloed die huidige of toekomstige bewoners hebben op stedelijke vernieuwing. Bewoners hebben belang bij de participatie in stedelijke vernieuwingsprojecten, het betreft immers de toekomst van hun wijk. Aangezien het vaak lastig is te schatten is wanneer en hoe bewoners betrokken kunnen worden bij de bespreking van visies en ideeën zijn door Engbersen en Lodewijks (2004) drie modellen van bewonersparticipatie geformuleerd, namelijk:

1. Participatiemodel
2. Discussiemodel
3. Inspraakmodel

Bij het eerste model worden reguliere overlegorganen als bewonerscommissies in een vroeg stadium betrokken bij planvorming. Open planproces en interactieve beleidsvorming zijn termen die hier veelal voor worden gebruikt. Het discussiemodel is gericht op het betrekken van bewoners alleen op momenten dat er concrete aanleidingen voor zijn. Door laagdrempelige activiteiten te organiseren als rondetafelgesprekken of wijkfeesten staat een representatieve afspiegeling van de wijk centraal, er wordt dan ook extra aandacht besteed voor het bereiken van lastig te bereiken groepen als jongeren en allochtonen. Het derde model is gericht op het beschermen van individuele burgers als hun belangen worden geschaad door planvorming. Participatie van bewoners is hierbij niet aan de orde, ze krijgen pas 'inspraak' als het model klaar is. Veel bewoners zijn van mening dat autoriteiten dit model het meest hanteren waardoor zij minder in te brengen hebben (Engbersen & Lodewijks, 2004). Bewoners worden vaak niet betrokken bij belangrijke netwerken, ze worden hiervoor vaak uitgesloten omdat beleidsmakers weinig vertrouwen hebben in de kennis en kunde van bewoners (Docherty, 2001).

Te spreken over één groep bewoners kan bijna niet, wijken bestaan uit verschillende subgroepen met ieder hun eigen kenmerken. Ook is geen wijk gelijk, door verschillende modellen toe te passen, aansluitend bij de doelgroepen, zullen meer mensen daadwerkelijk bereikt worden.

Wie participeren?

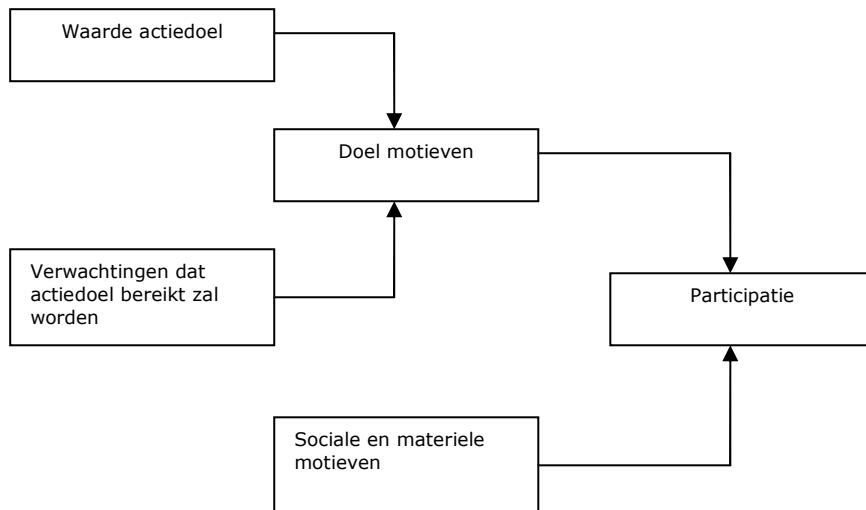
Bewoners die participeren vormen vaak geen representatieve afspiegeling van de wijk, vooral lager economische groepen en etnische minderheden zijn volgens Dekker (2006) lastig te bereiken. Vaak bestaan panels of buurtraden overwegend uit mensen van autochtone afkomst. Redenen hiervoor kunnen zijn dat allochtonen vaak niet vertrouwd zijn met de Nederlandse bureaucratie en vergadercultuur. Vaak zijn ze afkomstig uit landen waar men de overheid wantrouwt in haar beleid (Bolt & Kempen, 2002). Ook zijn allochtonen veel minder dan autochtonen gewend mee te praten met (overheid)instanties (Veecken & Bouwens, 2006). Een andere reden dat allochtonen niet participeren kan komen door het feit dat wanneer mensen zich reeds verbonden voelen met een bepaalde groep in de wijk, zij sneller zullen participeren dan wanneer ze zich niet verbonden voelen. (Dekker, 2006). Dekker (2006) toont aan dat mensen met een hoge mate van buurtgebondenheid meer participeren dan mensen met een lage buurtgebondenheid. Ook speelt mee of mensen veel vrienden in de buurt hebben en geweld afkeuren, ook zij participeren meer dan mensen die dit niet hebben. Participatie heeft op haar beurt een positief effect op sociale netwerken, gemeenschappelijke waarden en buurtgebondenheid (Dekker, 2006). Het is belangrijk om de determinanten voor participatie te onderscheiden, volgens Docherty et al. (2001) is het mogelijk bewonersparticipatie te beïnvloeden mits duidelijk is gesteld wat de determinanten zijn.

Wanneer participeert men?

Uit onderzoek van Dekker (2006) blijkt dat bewoners vooral betrokken zijn in kleinschalige, korte termijn processen, die georganiseerd zijn door beleidsmakers. Bij lange termijn processen haken bewoners veel sneller af.

2.4.1 Sociaal dilemma participatie

Het sociaal dilemma voor participerend gedrag wordt door Klandermans en Seydel (1996) aangekaart. Of een persoon daadwerkelijk participeert, heeft volgens hen te maken met de inschatting die men maakt of het nodig is te participeren om het collectieve doel te bereiken. Als andere mensen de taak op zich nemen wordt het collectieve doel namelijk ook bereikt en kun je thuis blijven. Als anderen daarentegen niet gaan is participatie wel nodig om het collectieve doel te behalen. Het participeren bij bewonersbijeenkomsten kan een collectief doel zijn, als er geen bewoners heengaan zullen de wensen die bewoners hebben uit de wijk niet gehonoreerd worden (Klandermans & Seydel, 1996). Bij het wegnemen van barrières wordt de waarschijnlijkheid vergroot dat mensen willen participeren. Willen participeren is volgens de auteurs onvoldoende voorwaarde voor participatie, mensen moeten ook kunnen participeren (Klandermans & Seydel, 1996). In figuur 3 volgt schematische weergave van het motieven die kunnen leiden tot participerend gedrag.

Figuur 3: Motieven om te participeren in een sociale omgeving (Klandermans & Seydel, 1996)

De combinatie van waarden en verwachtingen levert motieven op. Dit kunnen collectieve (het wel/niet verwerven van een aandeel in de collectieve opbrengst), sociale (motieven die samenhangen met reacties van significante anderen) of materiële (motieven die samenhangen met persoonlijke voor- en nadelen van keuzen in het eigen en het collectieve belang) motieven zijn. Deze motieven kunnen de participatie bepalen, daarbij kunnen ze elkaar compenseren. In principe is het mogelijk het probleem met de collectieve motieven te omzeilen door de selectieve opbrengsten (sociale en materiele motieven) zodanig te beïnvloeden dat deze alleen voldoende zijn om te participeren. Het versterken van samenhang is zeer belangrijk, de sleutel hiervoor ligt bij de verduidelijking van de relatie tussen de eigen keuze en die van anderen (Klandermans & Seydel, 1996)

Geconcludeerd kan worden uit het onderzoek van Dekker (2006) dat participatie op twee manieren gerelateerd is aan de dimensies van sociaal kapitaal:

- Participatie is positief gerelateerd aan sociaal kapitaal;
- Sociaal kapitaal heeft een positief effect op participatie.

Het sociaal dilemma heeft te maken met de inschatting die men maakt of het nodig is te participeren om het collectieve doel te bereiken. Als andere mensen de taak op zich nemen wordt het collectieve doel ook bereikt en kan men thuis blijven (Klandermans & Seydel, 1996).

2.5 Communicatie en participatie in de praktijk

Om bewoners uit te nodigen voor een bewonersbijeenkomst wordt gebruik gemaakt van de volgende middelen; persberichten, huis-aan-huis kranten, persoonlijke uitnodiging, flyers of communicatie via een sleutelfiguur (Laagland'advies, 2000). Er wordt per geval bekeken welke middelen het meest geschikt zijn voor de desbetreffende doelgroep. Om een beeld te schetsen welke participatiemethoden er bestaan en wat het bij kan dragen tot een verbeterde leefbaarheid in de wijk wordt de populairste methodiek, het woonatelier, hieronder besproken.

Woonatelier

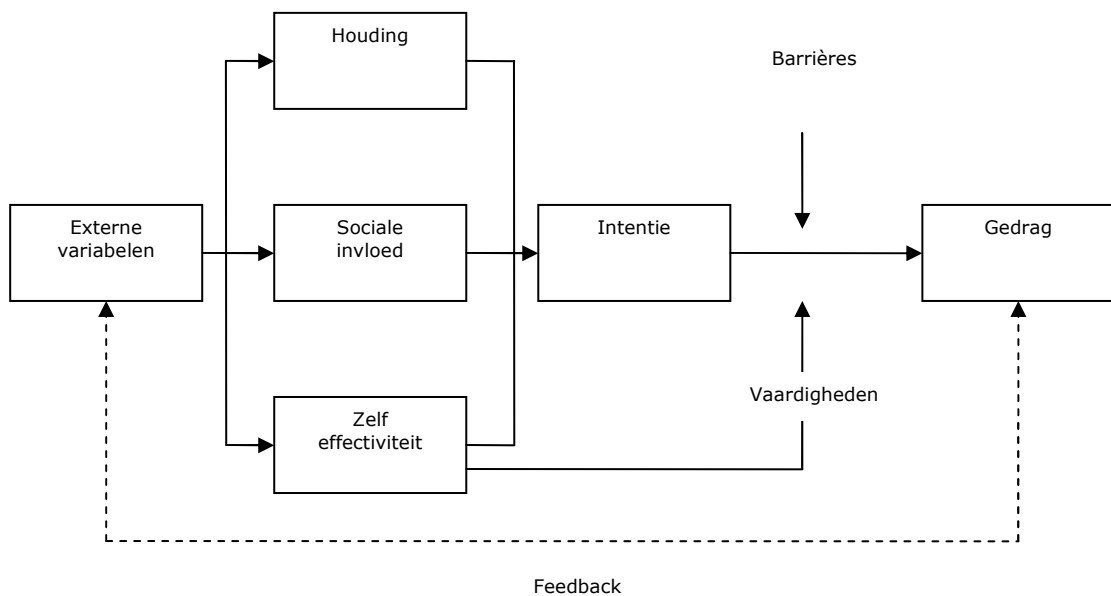
Het woonatelier is als methodiek zeer populair bij Laagland'advies, maar ook bij veel andere adviesbureaus in Nederland. Het woonatelier is een methodiek die als opstap naar interactieve participatie kan dienen (Phagoe, 2005). Met ondersteuning van een architect en trainer bespreken bewoners hun woonwensen en ideeën wat

betreft verbetering in de wijk. Door verschillende bijeenkomsten te organiseren, aan de hand van visualisaties en interactieve ontwerpessies, komt men tot gezamenlijke voorstellen. Ideeën en wensen van bewoners staan centraal bij deze methodiek, hierdoor krijgen ze door hun actieve bijdrage het idee dat er echt naar hen geluisterd wordt. Volgens Veecken en Bouwens (2006) bestaat een woonatelier uit ongeveer tien tot twaalf sessies van drie uur en wisselen twaalf tot veertien bewoners persoonlijke wensen en behoeften met elkaar uit. Conclusies luiden dat bewoners graag meedenken over hun woning en woonomgeving, ze zijn tevens bereid dit op een methodologische wijze te doen. Ook bleek dat architecten en woningbouwcorporaties naar een buurthuis halen, werkt. Allochtonen zijn veel minder dan autochtonen gewend mee te praten, deze groep moet gestimuleerd worden in de participatie. De volgende conclusies zijn op basis van ervaringen van FORUM (2006), het instituut voor multiculturele ontwikkeling geformuleerd:

- Ervaringsdeskundigen, van bijvoorbeeld gemeenten of woningbouwcorporaties, dienen een omslag te maken in hun denken over bewoners en zij moeten gezien worden als bouwprofessionals
- Bewonersparticipatie werkt niet vertragend in bouwtrajecten
- Woningbouw met participatie is een goed middel om multiculturele wijken bij elkaar te brengen
- Segregatieproblemen worden constructiever opgelost door ze bij bewoners neer te leggen
- Bewonersparticipatie kan leiden tot sociaal kapitaal

2.6 Het ASE-model

Om te toetsen welke determinanten de intentie tot participatie beïnvloeden wordt gebruik gemaakt van het ASE-model van de Vries (1988). Bijna alle onderzoek op het gebied van participatie in stedelijke vernieuwingsprojecten is gebaseerd op participierend gedrag. Bij dit onderzoek echter, staat de intentie tot participatie centraal aangezien intentie als grootste voorspeller van gedrag wordt beschouwd en beter te meten is dan toekomstig gedrag (De Vries, 1988).

Figuur 4: ASE-model (De Vries, 1988)

Het ASE-model is gebaseerd op de theorie van gepland gedrag van Fishbein en Ajzen (1975). Met dit ASE-model wordt een determinantenanalyse van gedrag uitgevoerd waarmee bepaald kan worden op welke factoren de interventie of ondersteuning zich kan richten. Aan de hand van dit model kunnen intenties voor participatie worden gemeten en door ze in kaart te brengen wordt duidelijk waar interventies op afgestemd kunnen worden

(Klandermans & Seydel, 1996). Er is gekozen voor een model gericht op intentie aangezien intentie de beste voorspeller van gedrag betreft. Over het algemeen geldt dat hoe sterker de intentie is om een bepaald gedrag uit te voeren, hoe groter de kans dat dit gedrag vertoond wordt (Fishbein & Ajzen, 1975). Hoewel determinantenmodellen vaak gebaseerd zijn op onderzoek in westerse landen kan het voor etnische minderheden tevens worden ingezet. Doordat determinanten, op basis van theorie en relevante onderzoeken, zijn ingevuld met afstemming op Turken en Marokkanen kan dit model als onderzoeksmodel fungeren.

Externe variabelen

Externe variabelen zijn bijvoorbeeld biografische, demografische kenmerken, kennis of persoonlijkheidskenmerken. Er is verondersteld dat ze gedrag alleen beïnvloeden via determinanten, welke meetbaar zijn voordat bepaald gedrag tot stand komt. De relatie tussen determinanten en gedrag is wederkerig: determinanten voorspellen het gedrag en de uitvoering van gedrag kan leiden tot verandering van determinanten. De feedbackpijl staat voor deze wederkerigheid. Barrières spelen een rol als men tot de intentie van gedrag komt of als iemand het besluit heeft genomen bepaald gedrag te vertonen. Een aparte meting van elke determinant kan de gedragsvoorspelling verbeteren (Klandermans & Seydel, 1996).

Houding

Dit houdt het oordeel van de persoon in over het vertonen van het gedrag. De voor- en nadelen worden hierbij afgewogen op basis van logische redeneringen, verstandelijke overwegingen en diepgewortelde gewoontes. Consequenties die aan bepaald gedrag verbonden zijn, gebaseerd op voor- en nadelen, vormen de hoofdzaak bij de vorming van een houding. Door het meten van houding kan men voorspellingen doen over hoe iemand over een object of gedrag denkt en voelt wat resulteert in waarschijnlijk gedrag. De waarschijnlijkheid is gebaseerd op het feit dat iemand zijn mening of gedrag toetst aan normen en waarden van significante mensen uit zijn directe omgeving (Klandermans & Seydel, 1996). Volgens Ajzen (2006) heeft geloof in de uitkomsten van bepaald gedrag invloed op de houding tegenover het gedrag, dus de uitkomstverwachting heeft volgens de auteur significante invloed op de houding. Dit betreft een uitgangspunt voor dit onderzoek, in figuur 5 staat de samenhang tussen uitkomstverwachting en zelfeffectiviteit schematisch weergegeven.

Sociale invloed

De invloed van belangrijke mensen uit de omgeving wordt hieronder verstaan. Menselijk gedrag wordt voortdurend beoordeeld door andere mensen, hoe anderen denken over voorgenomen handelingen is bepalend voor vertoond gedrag. Als gedragingen beter te observeren en controleren zijn neemt sociale druk toe. Houding komt niet altijd overeen met wat men denkt dat sociaal geaccepteerd is (sociale invloed). Sociale invloed geeft mensen houvast in onduidelijke situaties over bijvoorbeeld de vraag welke informatie juist is of wat men moet vinden of doen. Gewaardeerd gedrag zal vaker vertoond worden en goedkeuring van mensen uit de naaste omgeving is vaak prettig voor individuen (Klandermans & Seydel, 1996).

Zelfeffectiviteit

Onder zelfeffectiviteit verstaat men de inschatting die wordt gemaakt over de mogelijkheden bepaald gedrag te vertonen. Het is vooral gebaseerd op eerdere ervaringen met gedrag, observaties van anderen, de overtuigingskracht van anderen en reeds aanwezige voorkennis. Het meten van zelfeffectiviteit geschiedt door er rechtstreeks naar te vragen of vragen te stellen naar verschillende specifieke situaties (Klandermans & Seydel, 1996).

Volgens Pentrich en Schunk (1996) zijn het geloof in zelfeffectiviteit en uitkomstverwachtingen positief gecorreleerd, mensen vermijden situaties die hun vermogen overstijgen en richten zich op werk dat ze aankunnen. Bij hoge zelfeffectiviteit pakken mensen meer ingewikkelde karweien op die hun vaardigheden ontwikkelen en meer capabel maken. Bij lage zelfeffectiviteit zullen mensen zich niet inlaten met nieuwe

vraagstukken zodat ze tevens geen nieuwe vaardigheden aanleren. Hieronder staat het model van Pentrich en Schunk (1996) uitgewerkt dat gericht is op zelfeffectiviteit. Veel kennismodellen zijn erop gericht dat mensen geboren zijn met de wil te leren en tevens op zoek zijn naar nieuwe prikkels en hun omgeving totaal in hun opnemen. De vraag hierbij is wat mensen precies motiveert om te leren, interesse is hiervoor de belangrijkste determinant (Pentrich & Schunk, 1996). Ook voor de interesse in participatie dient hier rekening mee gehouden te worden, de houding en sociale invloed kunnen zeer positief zijn maar als de zelfeffectiviteit laag is zal men waarschijnlijk niet participeren.

Zelfeffectiviteit	Uitkomstverwachting (houding)	
	<i>Laag</i>	<i>Hoog</i>
<i>Hoog</i>	Sociaal activisme Tegenspraak Statusverandering	Zelfverzekerd, gepaste acties Hoge cognitieve verbintenis aangaan
<i>Laag</i>	Zich erbij neerleggen Apathie Onttrekken	Eigenwaarde vermindering Depressie

Figuur 5: Selfefficacy belief model (Bandura, 1982; geciteerd in Pintrich & Schunk, 1996)

Zoals in figuur 5 naar voren komt dient men rekening te houden met de uitkomstverwachtingen die geschept worden bij bewoners, de combinatie tussen een lage zelfeffectiviteit en een hoge uitkomstverwachting kunnen eigenwaarde vermindering en zelfs depressies veroorzaken.

2.7 Conclusie

Volgens Buys (1997) en Beckhoven en Kempen (2002) moeten beleidsmakers zich meer gaan richten op de wensen van betrokkenen in de wijk zodoende meer leefbaarheid te creëren. Wat bewoners in de wijk met elkaar verbindt wordt door Putnam (2004) 'sociaal kapitaal' genoemd. Om een duidelijk beeld te krijgen van het begrip sociaal kapitaal, zijn de vier facetten die Dekker (2006) heeft onderscheiden, aangehaald. Dit zijn gemeenschappelijke waarden, sociale netwerken, buurtgebondenheid en vertrouwen. Het sociaal dilemma is gericht op de inschatting die men maakt of het nodig is te participeren om het collectieve doel te bereiken. Als andere mensen de taak op zich nemen wordt het collectieve doel ook bereikt en zal men minder snel participeren (Klandermans & Seydel, 1996).

Uit de praktijk van Laagland'advies blijkt dat er geen onderscheid wordt gemaakt in de benadering van allochtonen of autochtonen. Om antwoord te verkrijgen op de vraag waarom er minder mensen van Turkse en Marokkaanse afkomst participeren is dit onderzoek op hen gericht. Welke variabelen precies voorspellers vormen voor Turken en Marokkanen om naar bewonersbijeenkomsten te gaan bij stedelijke vernieuwingsprojecten staat in dit onderzoek centraal. Met duidelijke kennis over voorspellers en barrières kan communicatie op een constructieve en toegepaste manier worden ingezet.

3. Vooronderzoek

Er is zowel een vooronderzoek als een hoofdonderzoek uitgevoerd. Het vooronderzoek betreft kwalitatief onderzoek in de vorm van diepte-interviews, het hoofdonderzoek omvat een kwantitatief onderzoek in de vorm van vragenlijsten. Diepte-interviews zijn uitgevoerd om het ASE-model te operationaliseren. De volgende vraagstelling vormt het kernpunt van dit hoofdstuk.

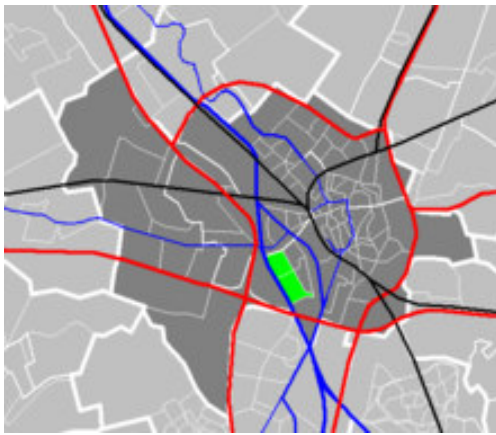
Hoe kunnen de begrippen houding, zelfeffectiviteit en sociale invloed, afkomstig uit het ASE-model, worden geoperationaliseerd tot variabelen die voor de respondenten gelden op het gebied van bewoners-bijeenkomsten in stedelijke vernieuwingsprojecten?

Na een beschrijving van de onderzoeksgebieden wordt de onderzoeksgroep beschreven. Vervolgens komt het begrip diepte-interview aan de orde waarna een bespreking van de resultaten volgt. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met het onderzoeksmodel waarin de mogelijke voorspellers voor op de intentie tot participatie zijn benoemd.

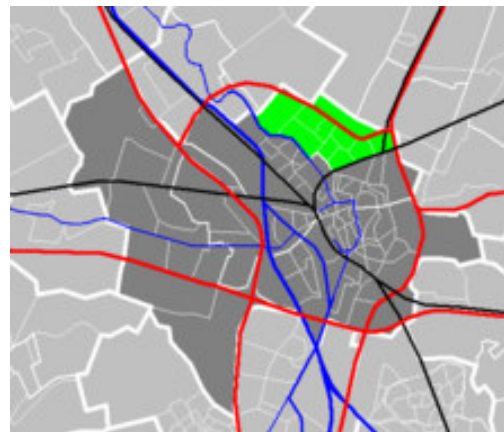
3.1 Onderzoeksgebieden

Het onderzoek is in Kanaleneiland en Overvecht uitgevoerd, dit vanwege de bevolkingssamenstelling en wijkkenmerken van beide wijken. In de tabellen 4 en 5 zijn deze kenmerken weergegeven.

Utrecht Kanaleneiland (a)

Utrecht Overvecht (b)

Figuur 6: Kanaleneiland en Overvecht topografisch (Wikipedia, 2006a/b)

Tabel 2: *Bevolkingssamenstelling in Kanaleneiland en Overvecht (CBS, 2005b)*

	Marokkaans	Turks	Overig niet westers	Westerse allochtonen	Autochtonen	Totaal n - %
Kanaleneiland	40 %	17 %	12 %	7 %	24 %	15200 (100%)
Overvecht	19 %	8 %	12 %	9 %	52 %	31200 (100 %)

Tabel 3: *Wijkenmerken Overvecht en Kanaleneiland (CBS, 2005b)*

	Kanaleneiland %	Overvecht %
Gem huishoudengrootte	2,2	2
Huur/Koopwoningen	88/12	86/14
Studenten hoger onderwijs	5	6
Werkzaam persoon gem	49	57
• Niet westerse allochtoon	46	46
• Westerse allochtoon	52	55
• Autochtoon	62	65

Kanaleneiland ligt in het zuidwesten van de stad Utrecht. Door de ligging tussen het Merwedekanaal en het Amsterdam-Rijnkanaal wordt de wijk afgesloten van het centrum van Utrecht. Kanaleneiland heeft lange tijd aan het groene hart gelegen, echter door de bouw van de Vinex-wijk Leidsche Rijn ligt Kanaleneiland centraal in de stad. De wijk stamt uit 1958 en is ontworpen door stedenbouwkundige van der Stad (Meurs & Steenhuis, 2005). De woningvoorraad wordt gekenmerkt door sociale woningbouw (68%), de populariteit van de woningen is beperkt door het ontbreken van goede isolatie en centrale verwarming. Door veel projecten op wijkniveau en steun van het ministerie, via de 56-wijken aanpak, zijn bewoners van Kanaleneiland weer positiever gestemd. De 56-wijken aanpak houdt in dat 56 van de grootste probleemwijken in Nederland bijzondere aandacht krijgen, het project loopt reeds sinds 2003. Sinds verschillende interventies in de wijk hebben bewoners het gevoel dat hun wijk beter wordt (VROM, 2006a).

In de wijk Overvecht daarentegen is de situatie een stuk minder positief gestemd. Volgens het ministerie van VROM heeft Overvecht de zwakste sociaaleconomische positie van de stad Utrecht (VROM, 2006b). De demografische samenstellingen van de wijk is in één decennium sterk veranderd. Het aandeel 55-plusser is sterk gedaald ten opzichte van het Utrechts gemiddelde en het aandeel jongeren is sterk toegenomen. Het aantal van mensen met een niet-westerse etniciteit is eveneens sterk toegenomen. Daarnaast is er een sterke toename van eenoudergezinnen waarneembaar (VROM, 2006b). Overvecht kent ook het hoogste percentage huishoudens met een laag inkomen van Utrecht en het opleidingsniveau is scherp gedaald. Bovendien kent de wijk het hoogste percentage langdurig werkzoekenden en mensen met een uitkering binnen Utrecht. Ook scoort ze het slechtst van alle Utrechtse wijken op het gebied van sociale contacten en armoede (23% van de nul tot negentien jarigen groeit op in een bijstandsgezin, tegen twaalf % voor heel Utrecht). Er zijn veel gezondheidsproblemen en er is veel eenzaamheid (VROM, 2006b). Overvecht hoort sinds september 2006 bij de dertien-wijken in Nederlands die geadopteerd worden en waar de meeste problemen voorkomen in Nederland.

3.2 Methodologie

In de methodologie van het vooronderzoek worden eerst respondenten en procedures besproken gevolgd door het meetinstrument.

3.2.1 Respondenten en procedures

Er zijn voor het vooronderzoek in totaal twaalf mensen geïnterviewd waarvan zeven Turken en vijf Marokkanen. Van de respondenten zijn er vier als gastarbeider en vier in hun jeugd naar Nederland geëmigreerd, de overige vier respondenten zijn in Nederland geboren. De helft van de respondenten is woonachtig in Overvecht, de andere helft in Kanaleneiland. De jongste respondent is 23 jaar en de oudste 52 jaar, de gemiddelde leeftijd ligt op 36 jaar. Omdat het vooronderzoek sec gericht is op het operationaliseren van het ASE-model is er geen verschil gemaakt tussen Turken en Marokkanen, ook is er geen onderscheid tussen Overvecht en Kanaleneiland gemaakt. Culturele verschillen gelden voor methodologische obstakels, vooral Marokkanen zijn vaak lastig bereid te krijgen om mee te werken aan een interview dat een uur duurt (Houtkoop & Veenman, 2002). In het boek 'Interviewen in een interculturele samenleving' van Houtkoop en Veenman (2002) staat een voorbeeld dat voor deze doelgroep goed kan werken, de 'Achmed methode'. Dit komt erop neer dat je via een bekende uit de groep de rest kunt benaderen. Voor dit onderzoek is dit tevens gebeurd, via contactpersonen bij een multicultureel centrum, een Turks oudercomité, Marokkaanse buurtvaders en de dienst maatschappelijke ontwikkeling van de gemeente Utrecht zijn alle respondenten benaderd voor het vooronderzoek.

3.2.2 Meetinstrument: diepte-interviews

Zoals in de inleiding naar voren komt, dient het vooronderzoek om de begrippen houding, zelfeffectiviteit en sociale invloed te operationaliseren tot variabelen die voor de respondenten van toepassing zijn op het gebied van bewonersbijeenvolgingen in stedelijke vernieuwingsprojecten. Een uitgebreid vooronderzoek heeft meer kans om inherente data te verzamelen voor een valide vragenlijst (Baarda & De Goede, 1998). Ook valkuilen als de onjuiste toon aanslaan en de onjuiste taal gebruiken in de vragenlijst kunnen hiermee beperkt worden. Er is voor deze doelgroep gekozen voor persoonlijke diepte-interviews aangezien dat een unieke vorm bevat waarin deelnemers en de gespreksleider op elkaar anticiperen als zij bijvoorbeeld het taalgebruik of bepaalde termen niet snappen. Een diepte-interview is een effectieve manier om naar boven te halen wat mensen denken en voelen over een bepaald onderwerp, tevens kan met doorvragen blijken waarom dat zo is. Voor het construct van de semi-gestructureerde vragenlijst, zie bijlage één. Volgens Morgan (1997) werkt semi-gestructureerd onderzoek het best wanneer de groep wordt gebruikt als explorereend onderzoek. Men operationaliseert hiermee variabelen uit het onderzoeksmodel, dit houdt in dat door middel van vragen naar voren komt hoe men precies tegenover deze variabelen staat.

3.3 Resultaten

In onderstaande alinea volgt een uiteenzetting van resultaten uit diepte-interviews. Alle respondenten namen uitgebreid de tijd om alle vragen te beantwoorden, de interviews duurden gemiddeld één uur. Geciteerde delen uit de diepte-interviews zijn cursief weergegeven. Resultatenbespreking volgt gesplitst in houding, sociale invloed, zelfeffectiviteit, taal, uitnodigingspreferentie, vertrouwen en barrières.

1. Houding (uitkomstverwachting)

De woningbouwcorporatie wordt over het algemeen als goede verhuurder gezien, die langskomt als er iets scheelt aan de woning. Als er daarentegen stedelijke vernieuwingsplannen zijn voor de woning is er van onderhoud door de woningbouwcorporaties en informatievoorziening richting huurders vaak geen sprake meer, dit vinden veel respondenten een slechte zaak. *'Van een vriendin die een flat verderop woont heb ik gehoord dat mijn flat gesloopt gaat worden, van mijn woningbouwcorporatie heb ik hier nooit iets over gehoord'*. Veelal wordt slechte communicatie jegens huurders gezien als onwil vanuit de corporatie, de wil om te participeren is na een slechte ervaring meestal nihil. Respondenten zien de corporatie vaak als verhuurder waar je verder niks mee van doen hebt, participeren vindt men dan ook niet nodig.

2. Sociale invloed

De relatie tussen sociale invloed en participatie komt onder oudere en jongere respondenten verschillend uit het vooronderzoek. Jongeren zeggen meer van henzelf uit te gaan en denken dat familie en vrienden geen invloed hebben op participatie. *'Het maakt mijn vrienden of familie niks uit of ik naar bewonersbijeenkomsten ga'.* Ouderen daarentegen voelen meer sociale druk vanuit familie en vrienden uit de wijk. *'Als mijn familie of vrienden uit dezelfde wijk zouden gaan of het belangrijk vinden zou ik zelf eerder naar bewonersbijeenkomsten gaan'.* Een aantal oudere respondenten gaf aan eerder te willen participeren als vrienden, familie of burens hen zou vergezellen, alleen zouden ze liever niet gaan.

3. Zelfeffectiviteit m.b.t. deelname en taal

Angst en onzekerheid worden door respondenten veelal genoemd als reden dat Turken en Marokkanen niet of weinig participeren, een gebrek aan kennis over het onderwerp of eigenperceptie dat iemand slecht Nederlands spreekt hebben hiermee te maken. Ook zijn respondenten niet gewend te participeren vanuit hun cultuur. Respondenten zeggen in hun thuisland niet te participeren in overheidsbeleid en zeker niet mee te beslissen in beleid. Om in Nederland te participeren zegt men mede daarom beangstigend te vinden. Uit het vooronderzoek bleek dat respondenten vaak bang zijn dat ze zichzelf niet goed kunnen uiten en zijn bang om af te gaan bij bewonersbijeenkomsten. *'Vaak krijgen we brieven of uitnodigingen van de corporatie waar woorden in staan die ik niet ken, ik word daar erg onzeker van'.* Veel mensen lezen het magazine of brieven niet omdat ze analfabeet zijn. *'Ze moeten niet in de folder investeren maar in een tolk'.*

5. Uitnodigingspreferentie

Een groep respondenten zegt altijd naar bijeenkomsten te gaan omdat ze het zeer belangrijk vinden, anderen vinden het niet interessant en geven geen prioriteit aan bewonersbijeenkomsten. Ook haalt men informatie vaak uit andere bronnen als brieven, van burens of kennissen. Vooral oudere respondenten geven aan dat communicatie via buurthuizen, moskeeën, buurtvaders of oudercomités beter werkt dan als mensen rechtstreeks worden benaderd. *'Als je Marokkanen wilt trekken moet je ze bezoeken en letterlijk uitleggen wat je wilt. Iets meer investeren dus om er iets uit te krijgen, dan pas heeft men het idee dat er naar ze geluisterd wordt'.* Uit de diepte-interviews bleek tevens dat reguliere uitnodigingen door een deel van de respondenten niet gelezen wordt.

6. Vertrouwen

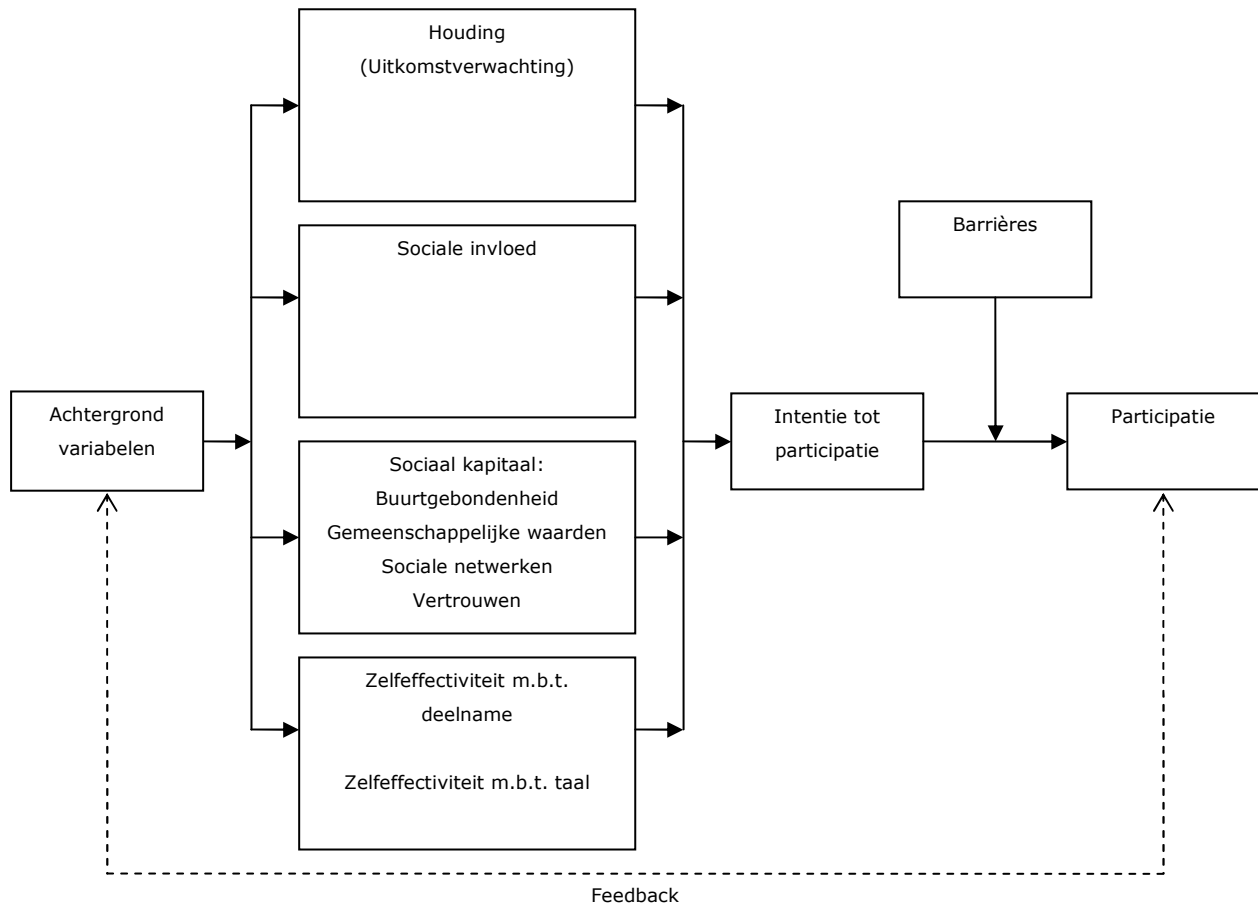
Veel respondenten zeggen niet te geloven dat er daadwerkelijk naar hen geluisterd wordt, dit is een reden dat men niet naar bewonersbijeenkomsten wil. Een aantal respondenten heeft niet het vertrouwen in de woningbouwcorporatie dat er iets met hun stem gedaan wordt. *'De woningbouwcorporaties doen precies wat ze zelf willen, ik geloof niet dat er naar onze wensen geluisterd wordt'.* De uitkomstverwachting van het gaan naar bewonersbijeenkomsten is vaak laag, men verwacht dat het niet uitmaakt of men wel of niet participeert. De corporatie doet volgens hen precies wat hij zelf wil. Veelal denken respondenten dat overheidsinstanties slecht naar burgers luisteren, en vooral naar burgers van allochtone afkomst.

7. Barrières

Als belangrijkste barrières worden taal, een gebrek aan kennis, desinteresse en het onprettig vinden dat er mannen aanwezig zijn. Ook zeggen veel ondervraagden te druk te zijn met hun werk als reden niet naar bewonersbijeenkomsten te gaan. *'Als ik 's avonds moe thuis kom heb ik geen zin meer om naar een bewonersbijeenkomst te gaan, ik heb er gewoon geen tijd voor'.* Ook de angst uitgelachen te worden om bijvoorbeeld taalfouten speelt mee als barrière.

3.4 Onderzoeksmodel

Uit resultaten van het vooronderzoek blijkt dat naast de variabelen van het ASE-model (De Vries, 1988) tevens andere variabelen van invloed op de intentie tot participatie kunnen zijn. Dit zijn variabelen die onder sociaal kapitaal vallen, namelijk buurtgebondenheid, gemeenschappelijke waarden, sociale netwerken en vertrouwen. Ook zelfeffectiviteit m.b.t. taal is aan het onderzoeksmodel toegevoegd aangezien verschillende respondenten in het vooronderzoek hebben aangegeven dat het niveau van taal van invloed is op het wel of niet bezoeken van bewonersbijeenkomsten. Onderstaande variabelen uit het onderzoeksmodel worden in het hoofdonderzoek getoetst.

Figuur 7: Het onderzoeksmodel, gebaseerd op het ASE-model (De Vries, 1988)

Bovenstaande variabelen worden getoetst aan de hand van een vragenlijst, dit komt uitgebreid naar voren in hoofdstuk vier. Naast deze variabelen wordt gekeken of achtergrondvariabelen van invloed zijn om de intentie tot participatie, als achtergrondvariabelen gelden voor dit onderzoek:

- Geslacht
- Educatieniveau
- Leeftijd
- Algemene betrokkenheid
- Het hebben van kinderen
- Het hebben van een baan

4. Hoofdonderzoek

Op basis van de literatuur en het vooronderzoek is een meetinstrument, in de vorm van een vragenlijst, samengesteld. Dit hoofdstuk geeft een vertaling van de onderzoeksvariabelen waarbij tevens de betrouwbaarheid van het meetinstrument naar voren komt. Op basis van het onderzoeksmodel wordt aan de hand van een schriftelijke vragenlijst gemeten hoe de onafhankelijke variabelen houding, sociale invloed, sociaal kapitaal, zelfeffectiviteit m.b.t. deelname en zelfeffectiviteit m.b.t. taal van invloed zijn op de intentie tot participatie. Dit hoofdstuk start met een uiteenzetting over de geënquêteerde respondenten en de onderzoeksprocedure. Na een bespreking van de pre-test komt het meetinstrument en de betrouwbaarheid hiervan aan bod. Dit hoofdstuk sluit af met de analyses.

4.1 Methodologie

De methodologie van het hoofdonderzoek start met een beschrijving van respondenten en procedures. Na een toelichting van de pre-test van het meetinstrument wordt de vragenlijst uitgebreid besproken.

4.1.1 Respondenten en procedures

Er zijn in de wijken Overvecht en Kanaleneiland in totaal 400 vragenlijsten verspreid, waarbij een gelijke verdeling tussen beide wijken is gemaakt. Via buurthuizen, wijkbureaus, een sportvereniging gericht op dames van allochtone afkomst, oudercomités, moskeeën, jongerenverenigingen, Stichting Islamitisch centrum Nederland, vrouwenorganisaties en culturele centra zijn de respondenten in één maand tijd benaderd. In de meeste gevallen is een pakket vragenlijsten naar een contactpersoon gebracht die ze vervolgens verspreidde en terugnam.

4.1.2 Pre-test

De vragenlijst is onder zes respondenten getest, dit zijn drie mensen van Turkse en drie van Marokkaanse afkomst. Aan de vraagstelling is niks veranderd, alle vragen waren duidelijk voor de ondervraagde respondenten. Ook de lengte en gebruiksvriendelijkheid werden door de respondenten als zeer goed ervaren. De opbouw is daarentegen wel veranderd, de vraag of iemand wel eens een uitnodiging heeft ontvangen voor een bewonersbijeenkomst is naar voren gehaald. Tevens is het begrip bewonersbijeenkomst meer toegelicht en komt op vijf plaatsen terug in plaats van één. Dit is gedaan om duidelijk te stellen dat men een bewonersbijeenkomst daadwerkelijk ziet als een 'bijeenkomst over de wijk die georganiseerd is door de woningbouwvereniging'. De pre-test is bij alle zes respondenten thuis of op hun werk afgenomen, zij vulden de vragenlijst in gemiddeld tien minuten in en gaven tijdens en na het invullen van de vragenlijst commentaar.

4.1.3 Meetinstrument: vragenlijst

Het onderzoeksinstrument bestaat uit een gestructureerde schriftelijke vragenlijst. In bijlage twee staat de gehele vragenlijst.

Tabel 4: *Onderdelen van het meetinstrument*

Achtergrondvariabelen	Onderzoeksvariabelen	Aantal items	Min. Score	Max. Score (a)	Cronbach's α
Geslacht	Houding	5	0	30	$\alpha=0.89$
Afkomst					
Leeftijd	Sociale invloed	6	0	36	$\alpha=0.89$
Woonduur in Nederland					
Huishoudensamenstelling	Sociaal kapitaal	25	0	134	$\alpha=0.88$
Educatieniveau	Buurtgebondenheid	12	0	72 (b)	$\alpha=0.93$
Professie	Gemeenschappelijke waarden	8	0	32	$\alpha=0.84$
Woonwijk	Sociale netwerken	3	0	18	$\alpha=0.49$
Woningbouwcorporatie	Vertrouwen	2	0	12	$\alpha=0.49$
Uitnodiging eens ontvangen					
Uitnodigingspreferentie	Zelfeffectiviteit m.b.t. deelname	4	0	24	$\alpha=0.76$
Urgentie	Zelfeffectiviteit m.b.t. taal	5	0	30	$\alpha=0.88$
Betrokkenheid					
	Intentie tot participatie	3	0	18	$\alpha=0.84$

(a) Voor alle items van de vragenlijst geldt: een hogere score betekent meer instemming met de schaal

(b) Voor dit construct geldt: een hogere score betekent meer afwijzing van afwijkend gedrag

Achtergrondvariabelen

Als **achtergrondvariabelen** zijn bovenstaande variabelen gemeten, per item betreft het één vraag. Het antwoord dat de respondent geeft op de vraag of hij/zij al eens naar een bewonersbijeenkomst is geweest leidt tot een tweedeling van de vragenlijst (deze tweedeling is op twee kleuren papier afgedrukt zodat het overzichtelijk overkomt op respondenten). Het verschil in beide vragenlijsten is de formulering van de vragen en de respondenten die nog nooit naar een bewonersbijeenkomst zijn geweest krijgen één extra vraag. In deze vraag komt aan de orde waarom respondenten nog nooit zijn geweest. **Barrières** zijn achtereenvolgens te weinig kennis, desinteresse, ik hoor het wel van anderen, het duurt te lang en ik ben bang om uitgelachen te worden. Ook is bij deze vraag ruimte voor een ander antwoord.

Afhankelijke variabele

De **intentie** tot participatie wordt, op basis van de TpB questionnaire (Ajzen, 2004), gemeten door drie items, ik neem mij voor, ik ga proberen en ik ben van plan voortaan naar bewonersbijeenkomsten te gaan. Intentie is gemeten door de 7 punts Likert schaal (helemaal mee oneens (1), mee oneens (2), een beetje mee oneens (3), een beetje mee eens (4), mee eens (5), helemaal mee eens (6) en geen mening (7).

Onafhankelijke variabelen

Houding ten opzichte van bewonersbijeenkomsten is gemeten aan de hand van vijf items. Naar bewonersbijeenkomsten gaan geeft brengt voor mij voordelen met zich mee, ik vind het prettig/goed, belangrijk en leuk om naar bewonersbijeenkomsten te gaan. De schaal is gebaseerd op de TpB questionnaire (Ajzen, 2004). Houding is aan de hand van de 7 punts Likert schaal gemeten.

Onder **sociale invloed** wordt sociaal geaccepteerd gedrag verstaan (Klandermans & Seydel, 1996). Dit wordt door zes items gemeten (Ajzen, 2004) namelijk, mensen waarvan ik hun mening belangrijk vind vinden dat ik naar bewonersbijeenkomsten zou moeten gaan, mijn omgeving verwacht van mij dat ik naar

bewonersbijeenkomsten ga, mensen in mijn omgeving vinden het goed van mij als ik naar bewonersbijeenkomsten ga, mensen in mijn omgeving gaan naar bewonersbijeenkomsten, mensen van wie ik hun mening belangrijk vind gaan naar bewonersbijeenkomst en veel mensen die zijn zoals ik gaan naar bewonersbijeenkomsten. Sociale invloed is gemeten aan de hand van een 7 punts Likert schaal.

Sociaal kapitaal is verdeeld in buurtgebondenheid, sociale netwerken, gemeenschappelijke waarden en vertrouwen, in totaal bestaat sociaal kapitaal uit 25 items. Onder **buurtgebondenheid** wordt verstaan dat bewoners zich niet alleen verbonden voelen met andere bewoners maar ook met de omgeving waarin ze leven. Als bewoners zich meer verbonden voelen met de buurt, hierbij kan gedacht worden aan het huis, de straat, de speelplaats of het winkelcentrum, zal men volgens Dekker (2006) eerder participeren in de wijk. Buurtgebondenheid wordt aan de hand van twaalf items, thuis voelen, elkaar helpen, het is een speciale buurt, ik vind het niet fijn als iemand iets negatiefs over de buurt zegt, mijn buurt is beter dan andere buurten, verbondenheid met de buurt, trots op de buurt, mensen van buiten denken dat dit een goede buurt is, het is een gezellige buurt, de buurt sluit aan bij mijn smaak, het is een levendige buurt en ik voel me een echte Overvechtenaar/Kanaleneilandenaar gemeten. Op basis van de vragenlijst van Dekker (2006) wordt dit gemeten. De dimensie **sociale netwerken** dimensie is gemeten aan de hand van drie indicatoren, de eerste twee refereren naar sterke banden en de derde naar het kletsen met burens:

1. Als mensen meer dan de helft van hun vrienden in dezelfde buurt hebben wonen wordt beschouwd dat zij een sterke sociale focus hebben op de buurt.
2. Het hebben van familie in de buurt.
3. Kletsen met burens. Mensen die met hun burens kletsen zullen geïnteresseerd zijn in omwonenden, in ieder geval op een oppervlakkige manier. Kletsen wordt gezien als positief buurtgedrag, dit geldt dan ook als derde indicator voor sociale netwerken (Dekker, 2006).

Zowel buurtgebondenheid als sociale netwerken zijn gemeten aan de hand van een 7 punts Likert schaal.

Gemeenschappelijke waarden is gemeten door de acceptatie van afwijkend gedrag en acceptatie van gewelddadig gedrag te meten. Er worden acht stellingen aan de respondenten voorgelegd waarop ze kunnen aangeven of ze het heel erg slecht (1), slecht (2), niet echt slecht (3) of helemaal niet slecht (4) achten. De stellingen gaan over de vuilnis op een verkeerde dag buiten zetten, het zien stelen van een vrouw in de supermarkt, jongeren die meisjes uitschelden, de buurman die zijn kinderen slaat, dronken mensen op straat, het aanbieden van een gestolen tv, een kennis die zwart schoonmaakt of een buurman die een kind op straat slaat omdat het niet snel genoeg stil is.

Vertrouwen kan enerzijds in medebewoners en anderzijds in de woningbouwcorporatie zijn. Als bewoners elkaar vertrouwen zullen ze zich met elkaar identificeren en mogelijk meer binding voelen met elkaar. Dit is gemeten aan de hand van twee items, mensen in de buurt zijn te vertrouwen en ik voel me serieus genomen door de woningbouwvereniging, alle twee de items zijn gebaseerd op Dekker (2006) en gemeten aan de hand van een 7 punts Likert schaal.

Zelfeffectiviteit m.b.t. deelname is door vier items van de TpB questionnaire (Ajzen, 2004) gemeten. Als ik zou willen zou ik gemakkelijk of voor mij is het gemakkelijk om naar een bewonersbijeenkomst te gaan, ik vind dat ik voldoende controle heb om naar een bewonersbijeenkomst te gaan en het ligt aan mijzelf of ik wel/niet naar een bewonersbijeenkomst ga geven inzicht in de zelfeffectiviteit van respondenten.

Zelfeffectiviteit m.b.t. taal is aan de hand van vijf items gemeten, afkomstig uit het Common European Framework (CEF, Raad van Europa, 2005). Ik kan Nederlandse woorden en Nederlandse basiszinnen die gaan over mijzelf of mijn familie verstaan, ik kan Nederlandse namen, woorden en eenvoudige zinnen begrijpen als ik ze lees, ik kan eenvoudige gesprekken in het Nederlands voeren waarbij de andere persoon dingen herhaalt, ik kan eenvoudige uitdrukkingen en zinnen gebruiken in het Nederlands, ik kan een korte

eenvoudige briefkaart schrijven in het Nederlands. Beide constructen zijn gemeten door de 7 punts Likert schaal.

4.2 Analyses

Alle analyses zijn uitgevoerd met de Statistical Package for the Social Sciences (SPSS), versie 15.0. Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvragen worden eerst beschrijvende resultaten weergegeven waarbij frequentieanalyses zijn uitgevoerd voor het berekenen van gemiddelden en standaarddeviaties.

Er zijn Cronbach's alpha's voor determinantenschalen gemeten. Een Cronbach's alpha betekent dat de dimensies intern consistent zijn, verschillende items zijn dan homogeen en meten hetzelfde (Baarda & de Goede, 1998). De Cronbach's alpha's van de dimensies houding, sociale invloed, buurtgebondenheid, gemeenschappelijke waarden, intentie, zelfeffectiviteit m.b.t. deelname en taal, zijn hoog ($\alpha > .75$), dit betekent dat het meetinstrument op dimensieniveau betrouwbaar wordt geacht. De Cronbach's alpha's van de variabelen vertrouwen en sociale netwerken daarentegen zijn lager ($\alpha < .50$), waardoor deze variabelen niet mee zijn genomen in de regressieanalyse. Met behulp van de Mann-whitney toets zijn de verschillen in achtergrondvariabelen voor gedragsdeterminanten berekend om de beschrijving van gedragsdeterminanten nader te verklaren. Om inzicht te verkrijgen in de samenhang tussen onafhankelijke variabelen is de Spearman's correlatieanalyse toegepast, er is voor deze toets gekozen aangezien de items op ordinaal niveau zijn gemeten. De Chi-kwadraat toets is uitgevoerd om het verband tussen participierend gedrag en achtergrondvariabelen en onafhankelijke variabelen aan te geven. Tot slot is een meervoudige lineaire regressieanalyse uitgevoerd om verbanden tussen gedragsdeterminanten en de intentie tot participatie te achterhalen.

5. Resultaten

De resultaten uit het onderzoek zijn in dit hoofdstuk weergegeven. Per paragraaf zijn tabellen in bijlage drie opgenomen als achtergrondinformatie of ter verificatie. De eerste paragraaf van het hoofdstuk is beschrijvend, achtergrondgegevens van de onderzoeksgroep komen aan de orde. Intentie wordt gezien als de grootste voorspeller van gedrag in de toekomst (Klandermans & Seydel, 1996), om deze reden staan mogelijke voorspellers voor de intentie tot participatie centraal in paragraaf twee. Vervolgens staat een vergelijking tussen de intentie tot participatie en daadwerkelijk participierend gedrag centraal. Paragraaf vier staat in het teken van werkelijke participatie. Het hoofdstuk sluit af met een vergelijking tussen Turken en Marokkanen, barrières voor participatie, verbeterpunten voor bewonersbijeenkomsten en de conclusie.

5.1 Achtergrondgegevens onderzoeksgroep

In totaal zijn er 186 vragenlijsten ingevuld waarvan er 162 bruikbaar zijn voor het onderzoek. Er zijn 24 vragenlijsten zo slecht ingevuld dat ze buiten het onderzoek zijn gelaten. Onder slecht ingevuld valt ondermeer dat meer dan 20 vragen oningevuld zijn gelaten, dat respondenten uit een andere regio afkomstig zijn of van een andere nationaliteit dan Turks of Marokkaans zijn. In tabel 5 is een overzicht gegeven van ingevulde vragenlijsten afgezet tegen afkomst en wijk.

Tabel 5: Aantal ingevulde vragenlijsten naar wijk en afkomst van respondenten (N=186)

	Overvecht	Kanaleneiland	Totaal
Turken	35 (22%)	44 (27%)	79 (49%)
Marokkanen	31 (19%)	52 (32%)	83 (51%)
Totaal	66 (41%)	96 (59%)	162 (100%)
Slecht ingevuld			24
Totaal			186

Er hebben meer mannen dan vrouwen meegedaan aan het onderzoek, namelijk 100 versus 62. Bij Marokkanen is het aantal mannen en vrouwen gelijk, bij Turken echter zijn er 22 vrouwen versus 58 mannen geënquêteerd. De gemiddelde leeftijd ligt respectievelijk op 36, waarbij de jongste respondent 16 en de oudste 68 jaar oud is. Van de respondenten is 38% in Nederland geboren en 62% in Turkije of Marokko. De helft van de respondenten maakt deel uit van een huishouden met kinderen en de meeste respondenten (25%) hebben een MBO opleiding afgemaakt of zijn hier nog mee bezig. Meer dan de helft van de respondenten (53%) heeft een baan, dit is 7% meer dan gemiddeld in de onderzoeksgebieden. Zie bijlage 3 voor alle achtergrondvariabelen uiteengezet in tabellen.

5.1.1 Woningbouwcorporaties

Bij welke woningbouwcorporatie respondenten ingeschreven staan, staat in tabel 6 uitgewerkt. Tevens komt participierend gedrag afgezet tegen woningbouwcorporatie en het vertrouwen in verschillende corporaties aan de orde.

Tabel 6: *Woningbouwcorporaties (N=162)*

		Turken (n=79)		Marokkanen (n=83)		
		Overvecht (n=35)	Kanaleneiland (n=44)	Overvecht (n=31)	Kanaleneiland (n=35)	Totaal (n=162)
<i>Woningbouwcorporatie (%)</i>	Portaal	32	22	27	15	21
	Bo-ex	13	27	8	10	15
	Mitros	45	51	65	75	62
	SSH	3	0	0	0	1
	De elf provinciën	2	0	0	0	1

Bo-ex en Mitros hebben relatief de meeste huurders die naar een, door hen georganiseerde, bewonersbijeenkomst zijn geweest, namelijk 30%. Bij Portaal is 23% wel eens naar een bewonersbijeenkomst geweest. Bij Portaal en Mitros is meer dan de helft van mening dat hun mening niet serieus wordt genomen door de corporatie, bij Bo-ex daarentegen vindt meer dan de helft dat ze wel serieus worden genomen. Bij alle drie de grote corporaties acht meer dan de helft hun werk altijd belangrijker dan een bewonersbijeenkomst, als het om hobby's gaat vinden respondenten die aangesloten zijn bij Portaal en Mitros hun hobby's niet altijd belangrijker dan bewonersbijeenkomsten. Opvallend is dat het gros van de respondenten vindt dat hun mening niet serieus wordt genomen door hun woningbouwcorporatie maar bewonersbijeenkomsten wel belangrijker achten dan hun eigen hobby's. Zie bijlage drie voor de gehele uiteenzetting van deze onderwerpen gecategoriseerd in tabellen.

5.1.2 Beschrijving onderzoeksvariabelen

Respondenten hebben vragen beantwoord op een schaal van één tot zes, waarbij één helemaal mee oneens en zes helemaal mee eens betreft. Een hoog gemiddelde (M) betekent meer instemming met de schaal, behalve voor het construct gemeenschappelijke waarden. Hierbij geldt hoe een lager het gemiddelde hoe meer gevoel voor gemeenschappelijke waarden een respondent met de wijk voelt. Een hogere standaardafwijking (SD) betekent meer variantie in de schaal. Om een algemeen beeld te schetsen van de waardering op onderzoeksvariabelen is een overzicht hiervan uiteengezet in tabel 7.

Tabel 7: *Gemiddelde scores op de onderzoeksvariabelen (146 ≤ N ≤ 161)*

	M	SD
Houding	3.9	1.2
Sociale invloed	3.6	1.3
Buurtgebondenheid	3.9	1.1
Gemeenschappelijke waarden	2.3	0.8
Sociale netwerken	3.9	1.1
Vertrouwen	3.5	1.2
Zelfeffectiviteit m.b.t. deelname	4.1	1.2
Zelfeffectiviteit m.b.t. taal	4.5	1.2
Intentie tot participatie	3.7	1.3

Voor alle variabelen, behalve gemeenschappelijke waarden, geldt hoe hoger de score hoe meer instemming met de schaal
Hoe lager de score hoe meer gemeenschappelijke waarden men voelt met de wijk

Uit tabel 7 blijkt dat zelfeffectiviteit m.b.t. deelname en taal de hoogste score bevatten, dit betekent dat respondenten deze variabelen het meest positief beoordelen. Vertrouwen en sociale invloed worden als meest negatief beoordeeld.

5.2 De intentie tot participatie

In deze paragraaf wordt de correlatie tussen alle variabelen uit het onderzoeksmodel uiteengezet, gevolgd door het verband tussen achtergrondvariabelen en de intentie tot participatie. Een regressieanalyse sluit de paragraaf af.

5.2.1 Samenhang tussen onafhankelijke variabelen en intentie

De onafhankelijke variabelen zijn beschreven aan de hand van een correlatieanalyse, deze wordt gebruikt om de sterkte en richting tussen twee variabelen te beschrijven. Aangezien dit onderzoek ordinale variabelen gebruikt, is een Spearman's correlatieanalyse toegepast. De waarden variëren van 0 tot 1 waarbij 1 een perfecte lineaire relatie betekent (Baarda & de Goede, 1998).

Tabel 8: Interne samenhang tussen onafhankelijke variabelen en intentie tot participatie

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1 Houding	----	.71**	.39**	-	.48**	.40**	.59**	.29**	.78**
2 Sociale invloed		----	.51**	-	.41**	.46**	.57**	.23**	.75**
3 Buurtgebondenheid			----	-	.41**	.47**	.27**	-	.40**
4 Gemeenschappelijke waarden				----	-	.18*	-	-	-
5 Sociale netwerken					----	.32**	.43**	.29**	.47**
6 Vertrouwen						----	.22**	-	.39**
7 Zelfeffectiviteit m.b.t. deelname							----	.52**	.62*
8 Zelfeffectiviteit m.b.t. taal								----	.29**
9 Intentie tot participatie									----

De correlatie is berekend met de Spearman's correlatieanalyse *p<.05, **p<.01 (2-zijdig)

- = geen significante waarde (p>.05)

Houding vormt met alle variabelen samenhang behalve met gemeenschappelijke waarden en voor sociale invloed en zelfeffectiviteit m.b.t. deelname geldt dit ook. De vier variabelen van sociaal kapitaal houden positief maar zwak verband met elkaar ($r \leq .47$). Zelfeffectiviteit m.b.t. deelname en zelfeffectiviteit m.b.t. taal zijn positief gecorreleerd ($r = .52$; $p < .01$). Intentie tot participatie is met alle variabelen, behalve gemeenschappelijke waarden, positief gecorreleerd waarbij de hoogste correlatiecoëfficiënten voor houding, sociale invloed en zelfeffectiviteit m.b.t. deelname gelden.

Zelfeffectiviteit en houding vertonen een positieve correlatie ($r = .59$; $p < .01$). Dit resultaat komt overeen met bevindingen uit literatuur van Pentrich en Schunk (1996) waarbij deze variabelen ook een positieve correlatie vertonen.

Tabel 9: Houding versus zelfeffectiviteit m.b.t. deelname (N=146)

Zelfeffectiviteit	Houding (Uitkomstverwachting)	
	Laag	Hoog
Hoog	16%	55%
Laag	23%	6%

Uit tabel 9 blijkt dat 55% van de respondenten zowel een hoge zelfeffectiviteit m.b.t. deelname als een positieve houding ten opzichte van het gaan naar bewonersbijeenkomsten heeft.

5.2.2 Het verband tussen achtergrondvariabelen en intentie

De verbanden tussen de achtergrondvariabelen en de intentie tot participatie zijn met de Mann-Whitney toets getoetst, hiermee zijn verschillen in gemiddelden van groepen geanalyseerd. Educatieniveau (laag/hog), leeftijd (tot 35 jaar en vanaf 35 jaar), algemene betrokkenheid (wel/niet), het wel of niet hebben van kinderen (wel/niet), geslacht (man/vrouw) en afkomst (Turks/Marokkaans) blijken geen significante invloed te hebben op de intentie tot participatie. Het verschil tussen werkzaam versus niet werkzaam verschilt significant op een niveau van $p < .05$. Dit betekent dat mensen met een baan significant meer intentie tot participatie hebben dan mensen zonder baan.

5.2.3 Het verband tussen voorspellende factoren en intentie

Het doel van een meervoudige regressieanalyse luidt of onafhankelijke variabelen daadwerkelijk van invloed zijn op de afhankelijke variabele. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van lineaire meervoudige regressie omdat hiermee bekeken kan worden wat elke variabele toevoegt aan de voorspelling van de afhankelijke variabele (Huizingh, 2004). Het risico op multicollineariteit is nihil aangezien er geen variabelen hoger correleren dan $r = .9$. Bij een zodanig hoge correlatie tussen de onafhankelijke variabelen onderling is het niet mogelijk de effecten voor de afzonderlijke variabelen bij een meervoudige regressieanalyse te scheiden (Moore en McCape, 2003).

Tabel 10: *Het verband tussen onafhankelijke variabelen en de intentie tot participatie*

Intentie tot participatie	R ²	B	F	Df	Beta	t	Significantie (p)
Model 1: Houding	.67	.85	284.18	1	.81	15.92	.000***
				140			
				141			
Model 2: Houding	.72	.58	177.99	2	.56	7.77	.000***
Sociale invloed		.37		139	.34	4.83	
				141			
Model 3: Houding	.73	.51	126.64	3	.48	6.48	.007**
Sociale invloed		.31		138	.29	3.98	
Zelfeffectiviteit m.b.t. deelname		.19		141	.17	2.74	
Zelfeffectiviteit m.b.t. taal					-.06		
Buurtgebondenheid					-.03		
Gemeenschappelijke waarden					-.002		

Het verband is berekend met een lineaire multiple regressieanalyse, * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

De intentie tot deelname aan bewonersbijeenkomsten wordt voor 73% verklaard door houding en sociale invloed, zelfeffectiviteit m.b.t. deelname voegt hier iets aan toe. Model 3 uit de regressieanalyse is significant bij een niveau van $p < .01$.

5.3 Vergelijking tussen de intentie tot participatie en daadwerkelijk participerend gedrag

Om inzicht te verkrijgen in de overeenkomsten tussen de intentie tot participatie en daadwerkelijke participatie zijn beide begrippen vergeleken. Ruim 65% van de respondenten heeft een hoge intentie tot het bezoeken van bewonersbijeenkomsten, van deze groep heeft 25% wel eens een bewonersbijeenkomst bezocht.

Tabel 11: *Intentie tot participatie en daadwerkelijke participatie (N=146)*

	Nog nooit een bewonersbijeenkomst bezocht		Wel eens een bewonersbijeenkomst bezocht	
	(n)	(%)	(n)	(%)
Lage intentie	35	24	14	10
Hoge intentie	72	49	25	17

Dit houdt in dat er een grote groep is, grijs gearceerd in de tabel, die wel de intentie tot participatie heeft maar niet participeert. Zoals het onderzoeksmodel toont kan dit komen door barrières die men heeft om daadwerkelijk gedrag uit te voeren. Barrières met betrekking tot gedrag komen in paragraaf zes aan bod. Wat de uitnodigingspreferentie van respondenten met een hoge intentie is staat in tabel 12 uitgewerkt.

Tabel 12: *Uitnodigingspreferentie voor respondenten met een hoge intentie (N=89)*

Ik zou een uitnodiging voor een bewonersbijeenkomst het liefst ontvangen via...	Nog nooit geparticipeerd (%) (n=63)	Wel eens geparticipeerd (%) (n=24)	Totaal respondenten met hoge intentie (%)
Persoonlijke uitnodiging per brief	40	27	40
Folder in de brievenbus	19	23	19
Email	11	16	11
Krant	8	11	8
Communicatie via buurtvaders, oudercomités, moskeeën etcetera	8	9	8
Huis-aan-huis krant	6	4	6
Persoonlijke uitnodiging mondeling	8	7	8

Bovenstaande tabel wijst uit dat de traditionele manieren van uitnodigen, namelijk per brief en per folder in de brievenbus, het meest wordt geapprecieerd door de respondenten met hoge intentie die nog nooit naar bewonersbijeenkomsten zijn geweest en respondenten die al eens een bewonersbijeenkomst hebben bezocht. Een uitnodiging per email en de krant is daarna het meest geliefd bij respondenten. Er zijn geen significante verschillen op te merken tussen uitnodigingspreferentie van respondenten die in het verleden wel of niet naar een bewonersbijeenkomst zijn geweest.

5.4 Participerend gedrag

Deze paragraaf staat sec in het teken van participerend gedrag dat is vertoond door respondenten. Het doel van deze paragraaf is het in kaart brengen van samenhang tussen achtergrond- en onderzoeksvariabelen en werkelijk gedrag.

5.4.1 Het verband tussen achtergrondgegevens en participerend gedrag

De essentie van de vragenlijst duidt op de participatiegraad, welke voor dit onderzoek resulteert in het bezoeken van bewonersbijeenkomsten. Van de 162 respondenten is ruim 75% nog nooit naar een bewonersbijeenkomst geweest, bijna 25% wel eens. Verschillen tussen groepen zijn berekend met de Chi-

kwadraat toets. Mensen met een baan participeren significant meer dan mensen zonder baan ($p < .05$). Er zijn verder geen significante verschillen gevonden tussen groepen, relatieve verschillen worden daarom vermeld. Mannen participeren meer dan vrouwen, van de respondenten heeft 31% van de mannen versus 19% van de vrouwen wel eens geparticipeerd. Turken participeren over het algemeen meer dan Marokkanen, de statistieken geven voor dit onderzoek 33% versus 21% aan. Qua leeftijdsopbouw participeren ouderen boven de 35 jaar gemiddeld meer dan jongeren. Als er gekeken wordt naar huishoudensamenstelling en participerend gedrag is er weinig verschil op te merken, het maakt nauwelijks uit of iemand bijvoorbeeld alleenstaand is of een gezin met kinderen heeft. Een hoger opleidingsniveau heeft een positieve invloed op participatie, respondenten die geen opleiding hebben afgerond participeren relatief het minst, mensen met een HBO of wetenschappelijke opleiding participeren het meest. Per wijk is nagenoeg geen verschil aan te geven in participerend gedrag, in Overvecht en Kanaleneiland zijn deze aantallen bijna gelijk. Algemene betrokkenheid is van invloed op het gaan naar bewonersbijeenkomsten. Van de respondenten die nergens actief bij betrokken zijn, bijvoorbeeld bij een buurtorganisatie, vrijwilligerswerk, school of moskee, is 88% nog nooit naar een bewonersbijeenkomst geweest. Van de respondenten die wel ergens bij betrokken is 67% nog nooit geweest naar een bewonersbijeenkomst geweest. Of respondenten wel of niet in Nederland zijn geboren heeft geen invloed op participerend gedrag, van de respondenten met als geboorteland Turkije of Marokko heeft 2% meer dan respondenten die geboren zijn in Nederland bewonersbijeenkomsten bezocht.

5.4.2 Voorspellende factoren voor participatie

Alleen zelfeffectiviteit met betrekking tot deelname houdt significant verband met participerend gedrag ($p < .05$). Alle andere variabelen houden geen verband met participerend gedrag. Dit verband is met de Chi-kwadraat toets aangeduid. Deze toets wordt gebruikt om de verbanden tussen onafhankelijke variabelen en daadwerkelijke participatie te meten waarbij participatie dichotoom (wel/niet) is gemeten.

5.5 Verschillen tussen Marokkanen en Turken, Overvecht en Kanaleneiland

De verschillen tussen Turken en Marokkanen op het niveau van variabelen zijn berekend met de Mann-Whitney toets. Hetzelfde is gedaan voor de verschillen tussen Overvecht en Kanaleneiland. Tussen Turken en Marokkanen zijn op het niveau van onafhankelijke variabelen geen significante verschillen gebleken (zie bijlage drie). Op het niveau van items zijn daarentegen wel significante verschillen gevonden. Desbetreffende items zijn in tabel 13 uiteengezet.

Tabel 13: *Verschillen tussen Turken en Marokkanen ($72 \leq N \leq 81$)*

	Turken ($72 \leq n \leq 80$)	Marokkanen ($74 \leq n \leq 81$)	Significantieniveau (p)
	M (SD)	M (SD)	
Het wordt door mijn omgeving van mij verwacht naar bewonersbijeenkomsten te gaan	2.9 (1.8)	2.1 (2)	.01**
Mensen in mijn omgeving gaan naar bewonersbijeenkomsten	2.7 (1.9)	2.1 (2)	.02*
Mensen zoals ik gaan naar bewonersbijeenkomsten	3.2 (1.9)	2.5 (2.1)	.03*

Verschillen tussen groepen zijn getoetst met de Mann-Whitney toets * $p < .05$, ** $p < .01$

De drie items maken deel uit van schaal sociale invloed en betreffen de helft van de schaal. Sociale invloed is, op basis van bovenstaande items, bij Turken significant hoger dan bij Marokkanen. Bij de vergelijking tussen Overvecht en Kanaleneiland zijn op het niveau van variabelen significante verschillen aangetoond. Hieruit blijkt dat bewoners uit Kanaleneiland hoger scoren op de variabelen buurtgebondenheid en sociale netwerken.

5.6 Barrières voor participatie

Deze paragraaf staat in het teken van barrières voor daadwerkelijke participatie. Als voornaamste reden is gegeven dat men er te weinig vanaf weet gevolgd door desinteresse. 'Ik hoor het wel van anderen' en 'ik word niet serieus genomen' zijn tevens belangrijke barrières om te participeren.

Tabel 14: *Barrières om naar een bewonersbijeenkomst te gaan (N=116)*

Barrières om naar een bewonersbijeenkomst te gaan...	(n)	(%)
Ik weet er te weinig van	40	34
Het interesseert mij niet	32	28
Ik hoor het wel van anderen	14	13
Ik word niet serieus genomen	10	9
Het duurt te lang	6	5
Ik heb geen tijd	5	4
Ik ben bang om uitgelachen te worden	5	4
Er zijn mannen aanwezig, daarom kom ik niet	4	3

Taal geldt niet als voorspeller voor de intentie tot participatie, als barrière voor het gaan naar bewonersbijeenkomsten echter, kan deze variabele wel degelijk worden gezien. Uit de Chi-kwadraat toets blijkt dat respondenten met een lage taalperceptie significant minder hebben geparticipeerd dan respondenten met een hoge perceptie van taal ($p < .05$). Als kanttekening bij deze analyse geldt dat taalperceptie in laag en hoog is gedeeld, in tegenstelling tot de regressieanalyse waarbij de schaal ordinaal is gemeten. Deze tweedeling kan de kans op een significante relatie vergroten.

5.7 Bewonersbijeenkomst verbeterpunten

Hoe bewonersbijeenkomsten volgens de respondenten in de toekomst beter ingericht kunnen worden komt in deze paragraaf aan de orde.

Tabel 15: *Bewonersbijeenkomst verbeterpunten (N=154)*

Ik zou eerder naar een bewonersbijeenkomst gaan, als...	Turken (n)	Marokkanen (n)	Totaal (n)
Er meer mensen van Turkse/Marokkaanse afkomst zouden zijn	36	23	59
Er een tolk aanwezig zou zijn	29	16	45
Het niet langer dan een uur zou duren	22	17	39
Het in kleinere groepen georganiseerd zou worden	14	14	28
Er eten bij is	16	7	23
Er kinderopvang zou zijn	14	8	22
Er muziek bij is	6	2	8
Al deze dingen maken mij niks uit	24	32	56

Men zou eerder naar bijeenkomsten zou komen als er meer mensen van Turkse en Marokkaanse afkomst zijn. Ook de aanwezigheid van een tolk en de lengte van de bijeenkomst zijn belangrijke punten. Muziek zal nagenoeg geen verschil maken in de opkomst bij bewonersbijeenkomsten.

5.8 Conclusie

De resultatenbespreking staat in het teken van de vergelijking tussen de intentie tot participatie en daadwerkelijke participatie. Aan de hand van achtergrondvariabelen en mogelijk voorspellende factoren is gepoogd te verklaren wat de intentie voor participatie determineert. Een belangrijk resultaat luidt dat er een grote groep bestaat die wel een hoge intentie tot participatie heeft (66%) en in de praktijk participeert 25% van deze respondenten. Tevens is naar voren gekomen dat houding, sociale invloed, zelfeffectiviteit m.b.t. deelname en het hebben van werk significante voorspellers zijn voor de intentie tot participatie. Alle andere onderzochte variabelen vormen geen voorspeller voor de intentie tot participatie. Als belangrijkste barrières gelden gebrek aan kennis, desinteresse, het liever gebruiken van netwerken en taal.

6. Conclusie, discussie en aanbevelingen

Op basis van de resultaten omvat dit hoofdstuk de conclusie, discussie en aanbevelingen. De doelstelling van het onderzoek is antwoord te verkrijgen op de vraag 'Wat determineert de intentie tot participatie van Turken en Marokkanen in stedelijke vernieuwingsprojecten en welke barrières gelden hiervoor'? Uit het onderzoek blijkt dat de intentie tot participatie hoog is onder de respondenten, ruim 65% staat hier positief tegenover. Toch is er van deze groep slechts 25% die wel eens een bewonersbijeenkomst heeft bezocht en van de totale onderzoeksgroep heeft 27% wel eens een bewonersbijeenkomst bezocht. Houding, sociale invloed, zelfeffectiviteit en het hebben van een baan zijn belangrijke determinanten ten aanzien van de intentie tot participatie. Het verschil tussen intentie en de werkelijke participatie wordt, op basis van het ASE-model (De Vries, 1988), bepaald door verschillende barrières. De belangrijkste barrières zijn desinteresse, een gebrek aan kennis, het liever gebruiken van het netwerk en taal. Om de discrepantie tussen intentie en werkelijke participatie te verkleinen dient er gekeken te worden naar communicatiemiddelen, berichtgeving en de opzet van bewonersbijeenkomsten. Belangrijke aanbevelingen daarbij zijn het verkleinen van de taalbarrières, het aantonen van de urgentie van bewonersbijeenkomsten en het gebruik maken van het sociale netwerk in de wijk. Vervolgonderzoek zal zich kunnen richten op de factoren die houding ten opzichte van het bezoeken van bewonersbijeenkomsten bepalen of een vervolgstudie naar barrières.

6.1 Conclusie en discussie

Beantwoording van de, in hoofdstuk één gedefinieerde, deelvragen geschied in onderstaande paragraaf. Tevens komen discussiepunten en kanttekeningen van het onderzoek aan bod.

Voorspellende factoren voor de intentie tot participatie

In deze alinea wordt de eerste deelvraag beantwoord, welke als volgt luidt: Wat zijn voor Turken en Marokkanen voorspellende factoren voor de intentie tot bewonersparticipatie?

Ruim 65% van de onderzoeksgroep heeft een hoge intentie tot participatie, welke variabelen de intentie voorspellen staat in dit onderzoek centraal. Op basis van resultaten blijken de variabelen in tabel 16 met een plus (+) significante voorspellers voor de intentie tot participatie.

Tabel 16: *Voorspellende factoren voor de intentie tot participatie*

Onderzoeksvariabelen	Significante voorspellers voor de intentie tot participatie
Houding	+
Sociale invloed	+
Sociaal kapitaal	-
Zelfeffectiviteit m.b.t. deelname	+
Zelfeffectiviteit m.b.t. taal	-

Achtergrondvariabelen	Significante voorspellers voor de intentie tot participatie
Geslacht	-
Leeftijd	-
Het hebben van een baan	+
Afkomst	-
Educatieniveau	-
Algemene betrokkenheid	-
Het hebben van kinderen	-
Woonduur in Nederland	-
Algemene betrokkenheid	-

In dit onderzoek is nagegaan in hoeverre variabelen uit het ASE-model (De Vries, 1988), de intentie tot participatie beïnvloeden. Resultaten tonen aan dat voorspellende variabelen bestaan uit alle drie deze variabelen, namelijk houding, sociale invloed en zelfeffectiviteit m.b.t. deelname. De intentie tot participatie wordt voor 73% door deze drie variabelen verklaard. Houding ten aanzien van het bezoeken van bewonersbijeenkomsten geldt als belangrijkste voorspeller voor het bezoeken van bewonersbijeenkomsten, waarbij ruim 70% van de onderzoeksgroep een positieve houding heeft. Van de respondenten voelt 62% positieve sociale invloed van belangrijke mensen om hen heen en heeft meer dan 70% een positieve zelfeffectiviteit m.b.t. deelname als het gaat om het bezoeken van bewonersbijeenkomsten.

Daarnaast zijn, in het toegepaste onderzoeksmodel, de variabelen sociaal kapitaal en zelfeffectiviteit m.b.t. taal opgenomen, deze blijken echter geen voorspeller voor de intentie tot participatie. Deze uitkomsten zijn zeer opvallend aangezien uit literatuur van Dekker (2006) en Bolt en ter Maat (2005) blijkt dat er wel verband bestaat tussen sociaal kapitaal en participatie. Buurtgebondenheid wordt door zowel Bolt en Ter Maat (2005) als Dekker (2006) als belangrijkste voorspeller voor participatie gezien. Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt echter dat buurtgebondenheid geen voorspeller is voor de intentie tot participatie. Correlatie tussen buurtgebondenheid en de intentie tot participatie is daarentegen wel aangetoond ($r=.40$; $p<.001$), hieruit blijkt dat beide variabelen in dit onderzoek geringe samenhang vertonen. Van de gemeten achtergrondvariabelen is alleen het hebben van een baan significant bevonden. Ook deze uitkomst is in contrast met Bolt en ter Maat (2005), volgens hen heeft het hebben van een baan geen invloed op participatie. Geslacht, educatieniveau, leeftijd, afkomst, algemene betrokkenheid en het hebben van kinderen zijn door Bolt en Ter Maat (2005) als determinanten voor participatie bestempeld. In dit onderzoek kunnen ze echter niet als voorspeller worden gezien.

Een reden voor deze uiteenlopendheid van resultaten kan zijn dat participatie in onderzoek van Dekker (2006) en Bolt en Ter Maat (2005) in bredere zin is gemeten, namelijk actief zijn in buurtorganisaties of ingezet voor leefbaarheid in de buurt. Deze definities zijn breder dan de definitie voor participatie die in dit onderzoek is gebruikt, namelijk het gaan naar bewonersbijeenkomsten. Op basis hiervan kan worden vermoed dat sociaal kapitaal wel invloed heeft op participatie in brede zin maar niet op het bezoeken van bewonersbijeenkomsten. Als kanttekening bij het onderzoek van Dekker (2006) geldt dat het construct gemeenschappelijke waarden lastig te vergelijken is met andere constructen aangezien een andere schaal van meten is gebruikt. Tevens zijn de Cronbachs alpha's van de constructen sociale netwerken en vertrouwen in dit onderzoek te laag om te analyseren in een regressieanalyse ($\alpha=0.49$), in tegenstelling tot het onderzoek van Dekker (2006) waarbij dit wel mogelijk was. Voor eventueel vervolgonderzoek is het raadzaam om het construct gemeenschappelijke waarden om te schalen en de items van sociale netwerken en vertrouwen qua consistentie en betrouwbaarheid in ogenschouw te nemen en eventueel aan te passen.

Verschillen tussen Turken, Marokkanen en Overvecht en Kanaleneiland

In deze paragraaf komt de tweede deelvraag aan de orde: Zijn voorspellende factoren voor de intentie tot participatie verschillend voor Turken en Marokkanen?

Op basis van drie items, behorend tot het construct sociale invloed, kan gesteld worden dat Turken significant meer sociale invloed voelen van belangrijke mensen om hen heen dan Marokkanen. Sociale invloed houdt sociale druk van anderen in, veel Turken in de onderzoeksgroep hebben het idee dat het van hen verwacht wordt naar bewonersbijeenkomsten te gaan. Tevens hebben ze het idee dat mensen om hen heen en mensen die op hen lijken bewonersbijeenkomsten bezoeken. Voor Marokkanen geldt sociale druk omtrent het bezoeken van bewonersbijeenkomsten significant minder. Vermeulen en Penninx (2000) geven het verschil in sociale invloed tussen Turken en Marokkanen ook aan, uit deze literatuur komt naar voren dat Turken een zeer sterke band met andere Turken voelen wat minder voor Marokkanen geldt, wat in dit geval leidt tot sociale invloed.

Tussen Overvecht en Kanaleneiland zijn op de gebieden buurtgebondenheid en sociale netwerken verschillen aangetoond. Bewoners van Kanaleneiland hebben op allebei de onderwerpen significant hoger gescoord dan bewoners van Overvecht. Een hogere score op buurtgebondenheid in Kanaleneiland kan komen doordat de aandacht al een aantal jaar eerder op Kanaleneiland gevestigd was. Eind jaren negentig zijn reeds projecten gestart voor criminaliteit onder jongeren. Veel interventies zijn samen met buurtbewoners uitgevoerd, wellicht resulteert dit in meer betrokkenheid en draagvlak in de wijk Kanaleneiland. Ook qua sociale netwerken scoren bewoners in Kanaleneiland significant hoger dan bewoners uit Overvecht, dit betekent dat respondenten uit Kanaleneiland meer vrienden en familie in de wijk hebben. Buurtgebondenheid en sociale netwerken in de wijk kunnen samenhangen met de verbetering van de wijk corporaties zijn gericht op renovatie en vernieuwing zodat zichtbaar is voor bewoners dat de buurt fysiek opknapt. Verschillen in buurtgebondenheid en sociale netwerken tussen Overvecht en Kanaleneiland hebben geen invloed op de intentie tot participatie aangezien beide variabelen geen voorspellers voor de intentie tot participatie vormen.

Discrepancie tussen de intentie en daadwerkelijk participierend gedrag

De derde deelvraag luidt als volgt: Komt de intentie tot participatie en daadwerkelijk participierend gedrag bij Turken en Marokkanen overeen?

De intentie tot participatie en participierend gedrag komen gedeeltelijk overeen. Zowel intentie als werkelijke participatie worden significant gedetermineerd door zelfeffectiviteit m.b.t. deelname en het hebben van een baan. Relatief meer mannen dan vrouwen hebben wel eens een bewonersbijeenkomst gezocht en een hogere intentie tot participatie. Uit onderzoeken op het gebied van participatie op wijkniveau komt naar voren dat vrouwen meer participeren (Bolt en Ter Maat, 2005). Een verklaring voor dit verschil zou eventueel kunnen zijn dat allochtone vrouwen minder gewend zijn te participeren in de wijk dan autochtone vrouwen.

De intentie tot participatie is onder de respondenten relatief hoog, namelijk ruim 65% van de respondenten staat positief tegenover het bezoeken van bewonersbijeenkomsten in de toekomst. Toch is slechts 25%, van de respondenten met een hoge intentie, eens naar een bewonersbijeenkomst geweest. Uit resultaten blijkt dat 55% van alle respondenten een positieve houding en een hoge zelfeffectiviteit m.b.t. deelname hebben, volgens Pintrich en Schunk (1996) leidt dit tot zelfverzekerdheid en een wil om te participeren. De discrepantie tussen de intentie tot participatie en daadwerkelijke participatie komt door barrières die daadwerkelijke gedrag beïnvloeden (Klandermans & Seydel, 1996). Wat de belangrijkste barrières voor het bezoeken van bewonersbijeenkomsten zijn komt hieronder aan bod.

Barrières

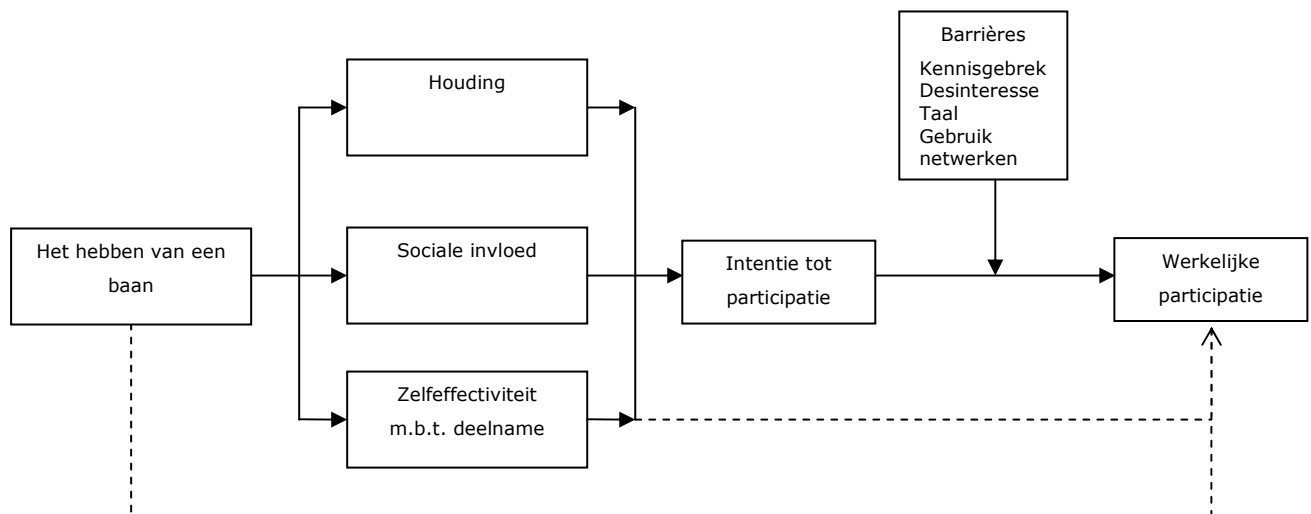
Deelvraag vier heeft betrekking op de verschillende barrières. Er wordt een antwoord gegeven op de vraag: Welke barrières gelden voor Turken en Marokkanen voor participatie in stedelijke vernieuwingsprojecten?

Uit het onderzoeksmodel blijkt dat barrières zich voornamelijk voordoen tussen de intentie tot participatie en daadwerkelijk participierend gedrag. Dit betekent dat mensen met een hoge intentie tot het bezoeken van bewonersbijeenkomsten, door voor hen geldende barrières, niet naar bewonersbijeenkomst gaan. Zoals al eerder vermeld heerst er een grote discrepantie tussen de intentie en werkelijke participatie. Uit bovenstaande cijfers blijkt de urgentie voor het ondervangen van barrières. De belangrijkste barrières die door de respondenten zijn aangegeven staan hieronder uitgewerkt (zie tabel 14):

- Gebrek aan kennis
- Desinteresse
- Ik hoor het wel van anderen
- Taalbarrière
- Ik word niet serieus genomen
- Het duurt te lang
- Ik heb geen tijd
- Bang om uitgelachen te worden
- Er zijn mannen aanwezig, daarom kom ik niet

Een gebrek aan kennis over het onderwerp, desinteresse, ik hoor het wel van anderen en taal zijn als belangrijkste barrières gedefinieerd. Zoals in het theoretisch kader reeds naar voren komt bestaat er een sociaal dilemma voor participatie (Klandermans & Seydel, 1996). Dit houdt in dat men altijd eerst een inschatting maakt of het nodig is te participeren om het collectieve doel te bereiken. Dit fenomeen speelt ook mij bewonersparticipatie, 13% vermeldt namelijk dat ze de informatie wel van anderen horen.

Samenvattend is, op basis van resultaten en conclusies, de volgende schematische weergave van het onderzoek weergegeven.

Figuur 8: Schematische weergave van de conclusies

Houding, sociale invloed en zelfeffectiviteit m.b.t. deelname zijn voorspellers voor de intentie tot participatie, waarbij houding en sociale invloed de grootste invloed hebben. De intentie tot participatie wordt door 73% door deze drie variabelen verklaard. Daarnaast heeft de achtergrondvariabele 'het hebben van een baan' significante

invloed op de intentie tot participatie. De intentie is onder ruim 65% van de respondenten hoog, toch heeft van hen slechts 25% wel eens werkelijk geparticipeerd. Dit komt, op basis van het ASE-model (De Vries, 1988), door barrières. Door deze barrières te ondervangen zal de discrepantie tussen de intentie en werkelijke participatie verkleind worden. Dit houdt in dat er in de toekomst meer mensen daadwerkelijk zullen participeren.

Met stippellijnen is de relatie tussen zelfeffectiviteit m.b.t. deelname, het hebben van een baan en werkelijke participatie aangeduid. Dit houdt in dat beide variabelen naast hun invloed op de intentie tevens significante invloed op daadwerkelijke participatie hebben, hiermee wordt bedoeld dat mensen in het verleden wel eens een bewonersbijeenkomst hebben bezocht. Van deze groep zijn er significant meer mensen met een baan en met een hoge zelfeffectiviteit m.b.t. deelname. Zoals is weergegeven spelen barrières tussen deze relaties niet.

6.2 Respons en representativiteit

Respons

De respons is 41% (n=162), dit aantal is groot genoeg om statistische analyses uit te voeren. In Kanaleneiland wonen ruim 7000 Turken en Marokkanen en in Overvecht ruim 8000 (zie tabel 2), dit houdt in dat ongeveer één % van de populatie Turken en Marokkanen in de onderzoeksgebieden is ondervraagd. Er zijn meer vragenlijsten door bewoners van Kanaleneiland ingevuld dan Overvecht, namelijk 96 versus 66. In beide wijken zijn evenveel vragenlijsten verspreid. Een reden voor dit verschil kan zijn dat mensen in Overvecht 'enquêtémoe' zijn, de wijk wordt in de media en politiek als zeer slecht bestempeld en staat op de lijst van veertig probleemwijken in Nederland. Er gaat meer aandacht naar Overvecht uit dan naar Kanaleneiland omdat opbouw in Kanaleneiland reeds eerder op gang is gekomen en Overvecht nog midden in dit proces staat. Opbouwwerkers in Overvecht hebben gewaarschuwd voor deze 'moeheid'. Een tweede reden is dat er twee contactpersonen zijn verdwenen, zij hebben beide 30 vragenlijsten aangenomen om te verspreiden en zijn daarna niet meer te bereiken geweest. Om dit op te vangen zijn later nog twee moskeeën en een Islamitisch centrum benaderd om mee te werken, dit heeft geresulteerd in voldoende vragenlijsten afkomstig uit Overvecht. Er zijn veel Turken en Marokkanen die analfabeet zijn (CBS, 2007d), tevens is er een grote groep die een te laag taalniveau hebben om de vragenlijst in te vullen. Om toch een diverse onderzoeksgroep te krijgen wat betreft taalniveau, opleidingsniveau en leeftijd hebben kinderen of opbouwwerkers als vertaler gefungeerd.

Representativiteit en generaliseerbaarheid van het onderzoek

Er is nog weinig onderzoek gedaan naar de participatie louter gericht op Turken en Marokkanen in stedelijke vernieuwingsprojecten, vaak is onderzoek gericht op alle nationaliteiten bij elkaar. Uit statistieken blijkt dat het aantal Turken en Marokkanen zeer sterk zal groeien in de komende 50 jaar (zie figuur 1), onderzoek specifiek naar deze doelgroep is dus zeer bruikbaar in de praktijk. Wat beweegredenen voor deze groep zijn om te participeren in stedelijke vernieuwingsprojecten biedt inzicht in mogelijkheden om Turken en Marokkanen meer te betrekken op buurtniveau. Als gekeken wordt naar de grootte van de onderzoeksgroep, is het onderzoek beperkt generaliseerbaar voor de wijken Overvecht en Kanaleneiland. Echter, de onderzoeksgroep is zeer divers qua leeftijdsopbouw, opleidingsniveau, taalniveau, huishoudensamenstelling en algemene betrokkenheid. Dit laatste is vooral gebeurd doordat opbouwwerkers in beide wijken respondenten, die de Nederlandse taal niet spreken en weinig hun huis uitkomen, hebben opgezocht en geholpen bij het invullen. Op basis van een zeer diverse groep van een beperkte grootte kan toch aangenomen worden dat dit onderzoek een redelijke indicatie geeft voor Turken en Marokkanen in Overvecht en Kanaleneiland. Voor andere achterstandwijken waarbij de populatie Turken en Marokkanen overeenkomt met dit onderzoek kunnen de resultaten waarschijnlijk tevens als indicatie dienen.

6.3 Aanbevelingen

Hoe Laagland'advies zich, met betrekking tot communicatie, in de toekomst beter kan richten op Turken en Marokkanen als het gaat om bewonersbijeenkomsten komt in deze paragraaf aan de orde. Deze paragraaf geeft dan ook antwoord op de laatste deelvraag: Wat kan er, met betrekking tot communicatie, gedaan worden om participatie onder Turken en Marokkanen te stimuleren?

De voorspellers voor participatie zijn relatief hoog. Ruim 62% voelt veel sociale invloed om zich heen en 70% van de respondenten heeft een positieve houding ten opzichte van bewonersbijeenkomsten en 71% gelooft in hun zelfeffectiviteit m.b.t. deelname aan bewonersbijeenkomsten. Aanbevelingen zijn dan ook niet gericht op het verbeteren van deze voorspellers maar staan in het teken van het ondervangen van barrières.

Doelgroep

Op basis van de theorie van Ajzen (2004) zullen mensen met een hoge intentie ten opzichte van bewonersbijeenkomsten meer open staan om te participeren dan mensen met een lage intentie. Mensen met een baan hebben significant hogere intentie tot participatie dan mensen zonder baan. Hiermee kan rekening worden gehouden door bewonersbijeenkomsten bijvoorbeeld 's avonds te organiseren zodat mensen met een baan makkelijker kunnen komen. Op andere achtergrondkenmerken zijn geen significante verschillen aangetoond, dit betekent dat de groep met een hoge intentie tot participatie zeer divers is qua educatieniveau, leeftijd, geslacht, afkomst, maatschappelijke betrokkenheid en het hebben van kinderen. Turken en Marokkanen kunnen qua ontvangers dus als gelijk worden beschouwd.

Communicatiemiddelen

Een persoonlijke uitnodiging per brief, folder in de brievenbus en email worden als meest prettig ervaren als uitnodigingsvorm. Door 13% van de respondenten is aangegeven dat ze de informatie wel via anderen horen, dit is een reden dat ze niet zelf naar bewonersbijeenkomsten gaan. Turken en Marokkanen zijn vaak verenigd in verschillende centra, de communicatie tussen hen kan hierdoor zeer snel gaan. Dit kan betekenen dat mensen wel op de hoogte worden gesteld door vrienden, familie of burens, en dat de noodzakelijkheid dus niet bestaat dat iedereen aanwezig moet zijn. Vooral onder Turken is de sociale invloed hoog. Een manier om toch iedereen te bereiken kan door folders met een beknopte samenvatting mee te geven aan de aanwezigen, een voordeel hiervan is dat de informatie zuiver is. Met zuivere informatie wordt bedoeld dat door gedrukte media de boodschap niet vervormd wordt door communicatie via verschillende mensen. Naast distributie van folders middels aanwezigen op bewonersbijeenkomsten kunnen ook buurtcentra, koffie/theehuizen, moskeeën, oudercomités, sproutcentra et cetera kan hieraan bijdragen. Door bijvoorbeeld deze plaatsen te lokaliseren waar veel Turken en Marokkanen komen, en hen te betrekken in de informatievoorziening kunnen wellicht meer buurtbewoners op de hoogte worden gesteld. Uit het vooronderzoek is gebleken dat communicatiemiddelen niet vertaald hoeven te worden omdat respondenten die geen Nederlands kunnen lezen vaak ook geen Turks/Berbers kunnen lezen. Naast berichtgeving via email kan internet een belangrijke rol spelen. Van de respondenten geeft 34% aan te weinig kennis over het onderwerp te hebben en daarom niet te willen participeren. Door uitgebreide informatie op internet te plaatsen kan men in hun eigen tijd en op hun eigen tempo de informatie tot zich nemen.

Berichtgeving

De variabelen houding, sociale invloed en zelfeffectiviteit m.b.t. deelname hebben positieve invloed op de intentie tot participatie. In uitnodigingen kan de nadruk op een positieve houding worden gelegd door bijvoorbeeld positieve aspecten van een bewonersbijeenkomst aan te stippen. Dit kunnen bijvoorbeeld de lengte van de bijeenkomst of de aanwezigheid van andere Turken en Marokkanen zijn. Dit laatste kan bijvoorbeeld worden vertaald door in een bericht te noteren dat er mensen van meerdere nationaliteiten aanwezig zullen zijn. De aanwezigheid van een tolk wordt door 30% van de respondenten geapprecieerd. Als

aanbeveling met betrekking tot berichtgeving geldt dat in de uitnodiging duidelijk vermeld moet staan wat mensen kunnen verwachten. Dit kan bijvoorbeeld door:

- Aangeven dat de bijeenkomst voor iedereen is, dus dat er meer Turken en Marokkanen aanwezig zullen zijn
- De lengte van de bijeenkomst duidelijk aangeven
- In de uitnodiging reeds vermelden dat er een tolk aanwezig is
- Gemakkelijk taalgebruik

Bewonersbijeenkomst

Een concept dat een bewonersbijeenkomst in kleinere groepen georganiseerd wordt spreekt een groot aantal respondenten aan, namelijk 18%. Ook hierbij is het raadzaam in bewonersbijeenkomsten rekening te houden met barrières die men heeft. Bij de organisatie van bewonersbijeenkomsten dient de drempel qua kennisniveau laag te zijn. Dit resulteert in gemakkelijk taalgebruik en methoden die voor iedereen begrijpbaar zijn. Hiermee is tevens de barrière taalperceptie ondervangen, gemakkelijk taalgebruik en eventueel aanwezigheid van een tolk kan mensen meer vertrouwen geven. Een scheiding tussen mannen en vrouwen spreekt een aantal respondenten aan, vooral vrouwen van Marokkaanse afkomst. Het luisteren naar bewoners dient men in ogenschouw te nemen. Veel respondenten hebben het gevoel dat er niet naar hen geluisterd wordt. Wel dient een scheiding gemaakt te worden tussen mannen en vrouwen als de nadruk van de bijeenkomst ligt op het bereiken van vrouwen. Vooral Marokkaanse vrouwen geven aan niet graag met mannen samen naar bewonersbijeenkomsten te gaan. In de praktijk kan dit betekenen dat er gemengde en vrouwenbijeenkomsten georganiseerd kunnen worden.

Samenvattend kan gesteld worden dat ruim 65% van de onderzoeksgroep de intentie heeft te willen participeren. Slechts 25% van die groep heeft wel eens geparticipeerd, de belangrijkste barrières die een mogelijke oorzaak voor non-participatie vormen zijn desinteresse, kennisgebrek, het liever vernemen via het netwerk en taal. De aanbevelingen zijn er dan ook op toegespitst om deze barrières te verminderen. Het bereiken van Turken en Marokkanen geschied beter door gebruik te maken van hun sociale netwerk en door rekening te houden met taalbarrières. De volgende aanbevelingen gelden om meer Turken en Marokkanen bewonersbijeenkomsten te laten bezoeken.

Berichtgeving:

- De urgentie van bewonersbijeenkomsten duidelijk stellen
- Aangeven dat de bijeenkomst voor iedereen is, dus dat er meer Turken en Marokkanen aanwezig zullen zijn
- De lengte van de bijeenkomst duidelijk aangeven
- In de uitnodiging reeds vermelden dat er een tolk aanwezig is
- Gemakkelijk taalgebruik

Communicatiemiddelen:

- Gebruik traditionele middelen als brieven en folders
- Naast traditionele middelen gebruik maken van email en internet
- Distribueer folders middels sociale netwerken zodat mensen die niet aanwezig zijn toch informatief worden bereikt

Bewonersbijeenkomst:

- Organiseer bijeenkomsten in kleinere groepen
- Organiseer naast gemengde tevens speciale vrouwenbijeenkomsten

- Beleg bewonersbijeenkomsten 's avonds in verband met mensen die door hun werk overdag niet kunnen
- Houd de drempel qua kennisniveau laag
- Nodig een tolk uit
- Luister naar bewoners en doe iets met hun feedback

6.4 Vervolgonderzoek

Er zijn, naar aanleiding van dit onderzoek, verschillende punten en onderwerpen waar vervolgonderzoek naar gedaan kan worden. Ten eerste is in dit onderzoek gespitst op bewonersbijeenkomsten aangezien dit als eerste meetbare stap tot participatie gezien kan worden (Sherry, 1969) en meestal wordt ingezet bij stedelijke vernieuwingsprojecten. Wat andere vormen van bewonersparticipatie determineert kan inzicht verschaffen in mogelijkheden om Turken en Marokkanen ook meer te betrekken bij andere vormen van buurtparticipatie. Hierbij kan gedacht worden aan bijeenkomsten in kleinere groepen, bijeenkomsten gesplitst voor mannen en vrouwen of andere vormen afkomstig uit de participatieladder van Sherry (1969). Het omvat meewerken, meedenken, meepraten, adviseren of meebeslissen.

Naast onderzoek naar Turken en Marokkanen is vervolgonderzoek naar andere etnische minderheden als bijvoorbeeld Surinamers, Antillianen, Chinezen of Irakezen. Deze groepen zijn na Turken en Marokkanen de grootste groepen niet-westerse allochtonen in Nederland (CBS, 2007d). Het is tevens belangrijk de determinanten te onderzoeken die voor hen gelden bij de participatie bij stedelijke vernieuwingsprojecten zodat er maatwerk geleverd kan worden toegespitst op etnische minderheden.

Houding ten aanzien van het bezoeken van bewonersbijeenkomsten geldt als belangrijkste voorspeller voor de intentie tot participatie. Gezien deze belangrijke invloed lijkt het interessant om vervolgonderzoek te doen naar de factoren die houding ten opzichte van het bezoeken van bewonersbijeenkomsten determineren.

Barrières zijn op basis van literatuur (De Vries, 1988) en resultaten van dit onderzoek de grootste verklaring voor de discrepantie tussen de intentie tot participatie en daadwerkelijke participatie. Op basis van resultaten is reeds inzicht verkregen in de belangrijkste barrières. Vervolgonderzoek specifiek gericht op barrières, waarbij dit onderwerp verder uitgediept wordt, zal het verschil tussen intentie en daadwerkelijk gedrag nog meer kunnen verkleinen.

6.5 Reflexie

Een aan het onderzoek gerelateerde vraag luidt of er verschil is tussen autochtonen en allochtonen wat betreft bewonersparticipatie. Op basis van dit onderzoek is dit niet te beantwoorden aangezien louter Turken en Marokkanen zijn geënuquêteerd. Op basis van literatuur daarentegen zijn over dit onderwerp wel uitspraken te doen. Het Nieuw Utrechts Peil (NUP) heeft in 2004 een grootschalige peiling onder Utrechters gedaan waaruit blijkt dat 25,1% zich wel eens heeft ingezet voor de wijk en slechts 3% actief deelneemt in een bewonersorganisatie of wijkraad (Bolt & Ter Maat, 2005). Doordat er geen eerder onderzoek is gedaan naar de participatie in de vorm van het bezoeken van bewonersbijeenkomsten wordt een vergelijking tussen het actief inzetten in de buurt en het bezoeken van bewonersbijeenkomsten gemaakt. Als kanttekening hierbij geldt echter wel dat het actief inzetten in de buurt een breder begrip is dan het bezoeken van bewonersbijeenkomsten. Naar aanleiding van deze vergelijking is op te maken dat het verschil tussen alle Utrechters (alle autochtonen en allochtonen samen) en Turken en Marokkanen gering is, namelijk 25,1% versus 27%. Op basis hiervan kan aangenomen worden dat er nagenoeg geen verschil heerst tussen Turken en Marokkanen en autochtonen.

De tendens in Nederland lijkt dat iedereen moet participeren en zijn/haar mening geven over belangrijke beslissingen in de maatschappij. De toon hiervoor wordt gezet in de politiek, 'sociale samenhang wordt bepaald door onderlinge betrokkenheid en betrokkenheid begint met participatie' (Coalitieakkoord,

2007). Een betrokken buurt zal volgens mij zeker bijdragen aan de leefbaarheid in steden en dorpen, vooral als de bewonersbijeenkomst tevens een inspraakmoment inhoudt. Er blijkt uit dit onderzoek dat niet iedereen hoeft te participeren als bewonersbijeenkomsten als methodiek worden ingezet mits het doel louter informatievoorziening betreft. Natuurlijk is het wenselijk een zo breed mogelijk draagvlak te creëren voor beleidsplannen door zo veel buurtbewoners samen te krijgen. Er is echter een groep mensen die niet wil komen, ze hebben geen intentie tot participatie. Hoe belangrijk ze het onderwerp ook achten, waarschijnlijk komt men niet. Deze groep kan bereikt worden op verschillende manieren, namelijk via mensen die wel aanwezig zijn of verenigingen, instanties of buurtcentra. Door de informatie kort, bondig, duidelijke en qua taalniveau laagdrempelig te noteren op bijvoorbeeld een folder kan de informatie via aanwezigen, verenigingen, instanties of buurtcentra, toch bij deze groep terecht komen. Het voordeel van deze methode boven mondelinge communicatie via anderen is dat de informatie zuiver blijft doordat er geen kans op vervorming van de boodschap optreedt.

Referenties

- Ajzen, I. (2004). *Behavioral interventions based on the Theory of Planned Behavior*. University of Massachusetts.
- Baarda, D. B., Goede, de, M.P.M. (1998). *Basisboek methoden en technieken: een praktische handleiding voor het opzetten en uitvoeren van onderzoek*. Houten: Stenfert Kroese.
- Beckhoven, van, E., Kempen, R., van. (2002). *Het belang van de buurt: de invloed van herstructurering op activiteiten van blijvers en nieuwkomers in een Amsterdamse en Utrechtse buurt*. Utrecht: DGVH/Nethur Partnerschip
- Boeskool, G. (2004). *Investeren in wijkactiviteiten loont*. Den Haag: Projectbureau Aarde-werk.
- Bolt, G. (2001). *Wooncarrières van Turken en Marokkanen in ruimtelijk perspectief*. Utrecht: Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen.
- Bolt, G., Kempen, R. van. (2002). *Wonen in multiculturele steden: Tussen souterrain en dakterrassen, Wonen als motor voor maatschappelijke kansen*. Den Haag: Ministerie van VROM.
- Bolt, G., Ter Maat, R. (2005). *Participatie in de buurt*. Tijdschrift voor de volkshuisvesting. Vol 6.
- Buys, A. (1997). *De ideale mix? Een verkenning van visies, feiten en verwachtingen ten aanzien van de bevolkingssamenstelling van buurten en wijken*. Amsterdam: RIGO Research en Advies B.V.
- Centraal bureau voor de statistiek a. Verkregen op 4 oktober 2006 van <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/dossiers/allochtonen/beschrijving/default.htm>
- Centraal bureau voor de statistiek b. Verkregen op 10 november 2006 van <http://www.statline.cbs.nl>
- Centraal bureau voor de statistiek c. Verkregen op 10 november 2006 van <http://www.statline.cbs.nl>
- Centraal bureau voor de statistiek 2. Verkregen op 10 april 2007 van <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/4336C8A9-8E06-46BE-B1C0-CB0B21AD1AD4/0/2006integratiekaartpub.pdf>
- Dekker, K. Rowlands, R. (2005). *Tackling social cohesion in ethnically diverse estates*. Utrecht: Faculteit Gewetenschappen Universiteit Utrecht
- Dekker, K. (2006). *Governance as glue: Urban governance and social cohesion in post-WWII neighbourhoods in the Netherlands*. Utrecht: Faculteit Gewetenschappen Universiteit Utrecht.
- Docherty, I., Goodlad, R., Paddison, R. (2001). *Civic culture, community and citizen participation in contrasting neighbourhoods*. *Urban Studies*, Vol. 38, No. 12, 2225-2250.
- Engbersen, R., Lodewijks, M. (2004). *De zeven uitdagingen van bewonersparticipatie in herstructureringsgebieden: een handreiking voor uitvoerende professionals*. Den Haag: VROM.
- Forrest, R., Kearns, A. (2001). *Social cohesion, social capital and the neighbourhood*. *Urban studies*, Vol. 38, No. 12.

Forum (2006). *Atelierbox: Samen ontwerpen aan de samenleving*. Arnhem: Roos en Roos.

Gijsberts, M., Dagevos, J. (2005). *Uit elkaars buurt: De invloed van etnische concentratie op integratie en beeldvorming*. Den Haag: SCP.

Houtkoop, H., Veenman, J. (2002). *Interviewen in de multiculturele samenleving: Problemen en oplossingen*. Van Gorcum: Assen.

Klandermans, B., Seydel, E. (1996). *Overtuigen en activeren; publieksbeïnvloeding in theorie en praktijk*. Assen: Van Gorcum & Comp.

Kearns, A., Forrest, R. (2000). *Social cohesion and multilevel urban governance*. *Urban Studies*, vol 37, no 5-6, pp 995-1017.

Kempen, R., Murie, A., Knorr-Siedow, T., Tosics, I. (2006). *Regenerating large housing estates in Europe: A guide to better practice*. Zeist: A-D Druk.

Kotter, J. P. (1997). *Leiderschap bij verandering*. Academic Services. Den Haag: Academic service.

Laagland'advies (2000). *Werkmap methoden en technieken communicatie*.

Laagland'advies a. Verkregen op 5 oktober, 2006.

<http://www.laaglandadvies.nl/Werkvelden/Maatschappelijke%20verbindingen.aspx>

Laagland'advies b. Verkregen op 5 oktober, 2006.

<http://www.laaglandadvies.nl/Werkvelden/Gebiedsgerichte%20ontwikkeling.aspx>

Lauwers, J. (1985). *Op zoek naar cultuur: Grondslagen voor een verantwoord cultuurbeleid*. Leuven: Acco.

Meurs, P., Steenhuis, N. (2005). *De groene uitleg 1950-1970: fietsen door naoorlogs Utrecht*. Utrecht: Urban fabric BV.

Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en milieubeheer (1997). *Nota Stedelijke Vernieuwing*. Den Haag: Ministerie van VROM.

Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM). a. Verkregen op 10 november 2006. http://vrom.studioa.nl/lijstweergave.asp?code_prgm=2

Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM). b. Verkregen op 10 november 2006. <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=24323>.

Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM). c. Verkregen op 2 mei, 2007. <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=31070>

Moore, D. S., McCabe, G. P. (2003). *Statistiek in de praktijk: Theorieboek*. Den Haag: Academic service.

Morgan, D. L. (1996). *Focus groups*. *Annual review of sociology*. Vol. 22, pp 129-152.

- Morgan, D. L. (1997). *Focusgroups as Qualitative research: Second edition*. California: SAGE Publications.
- Ormel, B. (2005). *Participatie met effect: Factoren voor een goede praktijk. Quickscan naar participatie bij zeven corporaties*. Rotterdam: SEV.
- Phagoe, J. (2005). *Handreiking woonateliërs: Een handreiking voor het opstarten van interactieve ontwerpsessies met (allochtone) bewoners*. Utrecht.
- Pinto, D. (1994). *Het Virus Cultuurverschillen: Diagnose en recept*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Pinto, D. (1994). *Interculturele communicatie: dubbel perspectief door de drie-stappenmethode voor het doeltreffend overbruggen van cultuurverschillen*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Pintrich, P., Schunk, D. (1996). *Motivatio in education: The role of expectancy and self-efficacy beliefs*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Putnam, R. D. (2004). Using social capital to help integrate planning theory research and practice. *Journal of the American Association*. Vol. 70, No 2.
- Raad van Europa (2005). *Common European Framework*. <http://www.jbi.uu.nl/index2.php?nr=322&Ing=N> (12 december, 2006).
- Reinsch, P. (2001). *Measuring Immigrant Integration: Diversity in a Dutch City*. Amsterdam: Netherlands school for Social and Economic Policy Research (AWSB).
- Samovar, L. A., Porter, R. E. (2003). *Intercultural Communication: A Reader, 10th edition*. Wadsworth.
- Shadid, W. A. (1998). *Grondslagen van interculturele communicatie: Studieveld en werkerterrein*. Bohn Stafleu Van Loghum, Houten/Diegem.
- Sherry, R. (1969). *A Ladder of Citizen Participation*. Vol. 35, No. 4, July 1969, pp. 216-224.
- Siteram, K.S., Cogdell, R. T. (1976). *Foundations of intercultural communication*. Columbus. Ohio: Merrill Publications.
- Sociaal en Cultureel Planbureau (2005). *Jaarrapport Integratie 2005*. Den Haag/Voorburg: SCP/CBS/WODC
- Soldaat, K. (2005). *De rol van prestatieafspraken bij duurzaam bouwen in stedelijke vernieuwingsprojecten*. Onderzoeksinstituut OTB.
- Spector, P. E. (1992). *Summated rating scale Construction: An introduction*. California: SAGE Publications.
- Steehouder, M., Jansen, c., Maat, K., Staak van der, J., Woudstra, E. (1992) *Leren communiceren: Handboek voor mondelinge en schriftelijke communicatie*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Stolle, D. (1999). *Onderzoek naar sociaal kapitaal. Naar een attitudinale*. Tijdschrift voor de sociologie. Vol 20, No 3-4.

Tesser, P. T. M. (1995). *Rapportage minderheden 1995: Concentratie en segregatie*. Rijswijk: SCP.

Tweede Kamerfracties van CDA, PVDA en Christenunie (2007). *Coalitieakkoord 7 februari, 2007*.

Uunk, W., Dominguez Martinez, S. (2001). *Wijken in beweging – migratie in en uit concentratiewijken*. Assen: Van Gorcum.

Veeken, van, der, T., Bouwens, C. (2006). *Verslag van de IPSV Kennisgroep Betrekken van allochtonen in stedelijke vernieuwing*. Rotterdam: SEV realisatie.

Vermeulen, H., Penninx, R. (2000). *Immigrant Integration: The dutch case*. Amsterdam: Het Spinhuis.

Vries, H., de, Dijkstra, M., Kuhlman, P. (1988). *Self-efficacy: the third factor besides attitude and subjective norm as a predictor of behavioural intentions*. Health education research 3, nr.3, pp. 273-282.

Wikipedia. Verkregen op 14 december 2006 a. http://nl.wikipedia.org/wiki/Afbeelding:Map_NL_Utrecht_-_Zuidwest_-_Kanaleneiland.PNG

Wikipedia. Verkregen op 14 december 2006 b. http://nl.wikipedia.org/wiki/Overvecht_%28wijk%29

Bijlagen

Bijlage 1	Construct kwalitatief vooronderzoek
Bijlage 2	Vragenlijst voor kwantitatief hoofdonderzoek
Bijlage 3	Tabellen bij kwantitatief hoofdonderzoek

Construct diepte-interviews vooronderzoek

Wat determineert de participatie van Turken en Marokkanen in stedelijke vernieuwingsprojecten en welke barrières gelden hiervoor?

Duidelijk krijgen uit interviews met respondenten:

- Welke motieven gelden er voor participatie in stedelijke vernieuwingsprojecten?
- Welke barrières gelden er?

Naam:

Geslacht:

Afkomst:

Leeftijd:

Woonduur in Nederland:

Het onderzoek gaat over het meedoen aan projecten die door de woningbouwvereniging worden gedaan. Dit kan bijvoorbeeld renovatie of slopen zijn. Over dit onderwerp wil ik u graag een paar vragen stellen.

Respondenten zijn van Turkse of Marokkaanse afkomst en zijn woonachtig in Overvecht of Kanaleneiland.

Tevens wonen zij in een huurhuis.

De interviewer houdt het papier in handen en stelt de vragen, dit om eventueel over te schakelen naar makkelijker taalgebruik.

-
1. A Is er in uw wijk wel eens gerenoveerd of gesloopt in woningen?
B Bij uzelf, uw vrienden of familie?
C Weet u hoe dat precies in zijn werk is gegaan?
 2. A Heeft de woningbouwvereniging/vereniging bewoners betrokken bij hun project?
B Hoe?
C Wat vond u daarvan?
 3. A Welke verenigings kent u?
B Met welke heeft u wel eens te maken?
C Als u denkt aan een vereniging, waar denkt u dan aan? Wat betekent het voor u?
D Vindt u een vereniging een belangrijke organisatie waar u naar hoort te luisteren?
E Ziet u duidelijke verbondenheid tussen woningbouwverenigingen en de overheid?
 4. Stel dat er plannen voor renovatie of sloop zijn in uw wijk:
A Wilt u dan meedenken of meebeslissen met de plannen?
B Waarom zou u mee willen denken of beslissen?
C Kunt u redenen noemen waarom u niet mee zou willen doen?
 5. A Wat vindt/likt u leuk aan meedoen aan projecten van woningbouwverenigingen?
B Wat vindt/likt u niet leuk aan meedoen aan projecten van woningbouwverenigingen?
 6. A Leest u brieven die u in de brievenbus krijgt van de woningbouwvereniging?
B Begrijpt u altijd wat ze willen of bedoelen?

- 7 A Heeft u wel eens mee vergaderd in uw wijk?
B Over welk onderwerp(en)?
- 8 A Hebt u wel eens in een bewonersgroep gezeten?
B Over welk onderwerp?
- 9 Kunt u mij ook vertellen wat de redenen zijn om niet mee te willen doen?
- 10 Hebben mensen in de buurt veel invloed op u? Denkt u dat u eerder meedoet als zij ook meedoen?
- 11 Hebt u een band met iemand uit uw buurt? Met wie en wat doen jullie samen?
- 12 Hebt u veel vrienden/familie/kennissen in uw buurt?
- 13 Als mensen in de buurt zich anders gedragen, wat zou u daar onder kunnen verstaan?
- 14 Kunt u mij vertellen wat de motieven zouden zijn om mee te doen in een wijk?
Bijvoorbeeld:
- belangrijk
- vertrouwen
- 15 Hebt u vertrouwen in de woningbouwvereniging in uw wijk?
- 16 Kunt u mij iets meer vertellen over hoe u gewend bent om mee te beslissen in uw cultuur?
- 17 Hebt u het gevoel dat u goed Nederlands spreekt en dat u Nederlanders moeiteloos kunt verstaan?
Merkt u dat bij bijvoorbeeld vergaderingen?

Hartelijk bedankt voor het meewerken aan deze vragenlijst! Ik gebruik het voor de afronding van mijn studie communicatiewetenschap. Ik doe onderzoek in Overvecht en Kanaleneiland naar de vraag hoe bewoners van Turkse en Marokkaanse afkomst staan tegenover bewonersbijeenkomsten waarin woningbouwcorporaties uitleg geven over bijvoorbeeld sloop of renovatie in de buurt. Aan de hand van uw antwoorden schrijf ik mijn scriptie als advies voor Laagland'advies. Dit is een adviesbureau dat zich inzet voor betere wijken.

Alleen als u in een huurhuis woont, kunt u meedoen.
Alleen als u in Overvecht of Kanaleneiland woont, kunt u meedoen.

Let ook goed op de uitleg die boven sommige vragen staat. Ik ben de enige die de antwoorden leest en ga zeer vertrouwelijk met de formulieren om. Het invullen duurt ongeveer **10 minuten**. Als er onduidelijkheden zijn kunt u mij altijd bellen op 06 2505 1815 (of mailen: h.sanderse@laaglandadvies.nl), met vriendelijke groet Hanneke Sanderse. U kunt de vragenlijst voor 16 februari inleveren bij

1. Ik ben een

- Man
- Vrouw

2. Ik ben geboren in

- Turkije
- Marokko
- Nederland
- Anders, namelijk ...

3. Eén of allebei mijn ouders zijn geboren in

- Turkije
- Marokko
- Nederland
- Anders, namelijk ...

4. Ik ben jaar oud

5. Ik woon jaar in Nederland

6. Hoe is uw huishouden samengesteld?

- Alleenstaand
- Alleenstaand met kinderen
- Samenwonend/getrouwd met partner
- Samenwonend/getrouwd met partner en kinderen
- Ik woon bij mijn ouders
- Anders, namelijk ...

7. Welke opleiding hebt u afgemaakt of bent u mee bezig?

- Lagere school
- VMBO/MAVO
- HAVO/VWO
- MBO
- HBO/Universiteit
- Anders, namelijk ...
- Ik heb geen opleiding afgemaakt

8. Welke categorie is op u van toepassing?

- Ik heb een deeltijd baan
- Ik heb een voltijd baan
- Ik ben huisman/huisvrouw
- Ik heb een uitkering
- Ik ben student/scholier
- Ik ben met pensioen
- Anders, namelijk

9. Ik woon in

- Overvecht
- Kanaleneiland
- Anders, namelijk ...

10. Bent u lid van of actief betrokken bij? (U mag meerdere hokjes aankruisen)

- Ik ben actief lid van een buurtorganisatie
- Ik doe vrijwilligerswerk
- School van kinderen
- Sportvereniging
- Moskee of kerk
- Anders, namelijk ...
- Ik ben lang actief betrokken geweest maar nu niet meer.
- Nee, dat heb ik nooit gedaan

11. Wie is uw woningbouwvereniging?

- Portaal
- Bo-ex
- Mitros
- SSH
- Woningstichting Tuindorp BANS
- Anders, namelijk ...

Een bewonersbijeenkomst wordt door de woningbouwvereniging georganiseerd. Zij lichten bewoners dan in over bijvoorbeeld renovatie of sloop in de buurt. Dit kan bijvoorbeeld gaan over woningen van bewoners of het opknappen van het winkelcentrum. Bewoners uit de buurt worden hiervoor uitgenodigd om bijvoorbeeld over nieuwe plannen van de woningbouwvereniging op de hoogte gesteld te worden of mee te praten over plannen van de woningbouwvereniging.

12. Hebt u wel eens een uitnodiging ontvangen van uw woningbouwvereniging voor een bewonersbijeenkomst?

- Ja
- Nee

13. Een uitnodiging voor een bewonersbijeenkomst zou ik het liefst ontvangen via (*U mag meerdere hokjes aankruisen*)

- De krant
- Huis-aan-huis kranten
- Persoonlijke uitnodiging per brief
- Persoonlijke uitnodiging mondeling
- Folder in de brievenbus
- Via de email
- Communicatie via buurtvaders, oudercomité, moskee etc.
- Anders, namelijk ...

14. Ik vind mijn werk altijd belangrijker dan bewonersbijeenkomsten

- Helemaal mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

15. Ik vind mijn hobby's altijd belangrijker dan bewonersbijeenkomsten

- Helemaal mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

LET OP: Na deze vraag vullen mensen die nog nooit naar bewonersbijeenkomsten zijn geweest de blauwe vragen in en mensen die er wel eens zijn geweest de gele.

16. Bent u wel eens naar een bijeenkomst over de buurt geweest die georganiseerd was door de woningbouwvereniging (dus een bewonersbijeenkomst)?

- Nee, **ga naar BLAUW**
- Ja, **ga naar GEEL**

**Ik ben nog nooit naar een bewonersbijeenkomst geweest
(bijeenkomst over de buurt georganiseerd door uw woningbouwvereniging)**

U kunt hieronder het **hokje aankruisen** welke u het beste bij de vraag vindt passen. Ik zou graag willen dat u zo eerlijk mogelijk antwoord geeft. Bedenk heel goed dat er geen foute antwoorden zijn!

	helemaal mee oneens	mee oneens	een beetje mee oneens	een beetje mee eens	mee eens	helemaal mee eens	geen mening
17. Naar een bewonersbijeenkomst gaan kan voor mij voordelen met zich meebrengen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
18. Ik geloof dat de mening van bewoners uit de buurt serieus wordt genomen door de woningbouwvereniging bij vernieuwingsplannen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
19. Ik heb familie in dezelfde wijk wonen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
20. Ik woon in een gezellige buurt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
21. Ik vind het niet fijn als iemand iets negatiefs over de buurt zegt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
22. Mensen in mijn omgeving zouden het goed van mij vinden als ik naar bewonersbijeenkomsten zou gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
23. Voor mij zou het gemakkelijk zijn om naar bewonersbijeenkomsten te gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
24. Ik kan Nederlandse woorden en Nederlandse basiszinnen die gaan over mijzelf of mijn familie verstaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
25. Ik ben van plan voortaan naar bewonersbijeenkomsten te gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
26. We helpen elkaar in de buurt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
27. Het lijkt mij prettig om naar een bewonersbijeenkomst te gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
28. Mensen in de buurt zijn te vertrouwen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
29. Meer dan de helft van mijn vrienden woont in de wijk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
30. Mensen van buiten deze buurt denken dat dit een goede buurt is	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
31. De buurt heeft een levendige uitstraling	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
32. Het wordt door mijn omgeving van mij verwacht naar bewonersbijeenkomsten te gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
33. Mensen die zijn zoals ik gaan naar bewonersbijeenkomsten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
34. Ik kan Nederlandse namen, woorden en eenvoudige zinnen begrijpen als ik ze lees	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	helemaal mee oneens	mee oneens	een beetje mee oneens	een beetje mee eens	mee eens	helemaal mee eens	geen mening
35. Het ligt aan mijzelf of ik wel of niet naar bewonersbijeenkomsten zou gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
36. Ik ga proberen voortaan naar bewonersbijeenkomsten te gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
37. De buurt sluit aan bij mijn smaak	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
38. Ik vind het goed om naar een bewonersbijeenkomst te gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
39. De mensen van wie ik hun mening belangrijk vind gaan naar bewonersbijeenkomsten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
40. Ik voel me thuis in de buurt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
41. Het is een speciale buurt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
42. Het lijkt mij leuk om naar een bewonersbijeenkomst te gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
43. Ik ben trots op de buurt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
44. Ik heb voor mijzelf voldoende controle om naar bewonersbijeenkomsten te gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
45. Ik kan eenvoudige uitdrukkingen en zinnen gebruiken in het Nederlands	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
46. Ik neem mij voor om voortaan naar bewonersbijeenkomsten te gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
47. Mensen in mijn omgeving gaan naar bewonersbijeenkomsten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
48. Ik praat regelmatig met mijn burens	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
49. Ik voel me een echte Overvechtenaar/Kanaleneilandenaar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
50. Mensen waarvan ik hun mening meestal belangrijk vind vinden dat ik naar bewonersbijeenkomsten zou moeten gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
51. Ik kan eenvoudige gesprekken in het Nederlands voeren, waarbij de andere persoon dingen herhaalt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
52. Als ik zou willen zou ik gemakkelijk naar bewonersbijeenkomsten kunnen gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
53. Ik voel me verbonden met de buurt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
54. Ik kan een korte eenvoudige briefkaart schrijven in het Nederlands	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
55. Mijn buurt is beter dan andere buurten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
56. Ik vind het belangrijk om naar een bewonersbijeenkomst te gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Nog een paar vragen en het is klaar!

Hieronder kunt u aangeven wat u van de stellingen vindt. U kunt heel erg slecht, heel slecht, slecht en het maakt mij niet uit aangeven.

	Heel slecht	Slecht	Niet echt slecht	Helemaal niet slecht
57. Iemand zet zijn vuilnis op de verkeerde dag buiten, u vindt dit	☐	☐	☐	☐
58. Stelt u voor dat uw kinderen buiten spelen met andere kinderen. Een buurman is geïrriteerd door het lawaai en slaat één van de kinderen omdat ze niet snel stil waren, u vindt dit	☐	☐	☐	☐
59. In de supermarkt ziet u een oudere vrouw stiekem kaas in haar handtas doen, u vindt dit	☐	☐	☐	☐
60. De hoek van een straat is een hangplek voor jongeren. U hoort ze meisjes uitschelden, u vindt dit	☐	☐	☐	☐
61. U hoort uw buurman vaak zijn kinderen slaan, u vindt dit	☐	☐	☐	☐
62. Stelt u voor iemand geregeld dronken op straat te zien, u vindt dit	☐	☐	☐	☐
63. Uw tv is oud en bijna kapot. Iemand biedt een tv voor de halve prijs aan die waarschijnlijk gestolen is. Ik vindt dit	☐	☐	☐	☐
64. Een kennis van u is een alleenstaande vrouw met 3 kinderen en heeft een uitkering. Ze accepteert een baan als schoonmaakster die zwart wordt betaald, u vindt dit	☐	☐	☐	☐

65. Ik ben nog nooit naar een bewonersbijeenkomst geweest, omdat

- Ik ben bang om uitgelachen te worden
 - Ik hoor het wel van anderen
 - Ik weet er te weinig van
 - Het duurt te lang
 - Het interesseert mij niet
 - Anders, namelijk
-

66. Zou u eerder naar een bijeenkomst komen als (U mag meerdere hokjes aankruisen)

- Het niet langer dan een uur zou duren
- Er meer mensen van Turkse/Marokkaanse afkomst zouden zijn
- Er een tolk aanwezig zou zijn
- Er kinderopvang aanwezig zou zijn
- Er muziek bij is
- Er eten bij is
- Het in kleinere groepen georganiseerd zou worden
- Anders, namelijk ...
- Al deze dingen maken mij niks uit

Hartelijke bedankt voor het invullen! Als u nog vragen of opmerkingen heeft kunt u dat hier of verder op de achterkant opschrijven.

.....

**Ik ben wel eens naar een bewonersbijeenkomst geweest
(bijeenkomst over de buurt georganiseerd door uw woningbouwvereniging)**

U kunt hieronder het **hokje aankruisen** welke u het beste bij de vraag vindt passen. Ik zou graag willen dat u zo eerlijk mogelijk antwoord geeft. Bedenk heel goed dat er geen foute antwoorden zijn!

	helemaal mee oneens	mee oneens	een beetje mee oneens	een beetje mee eens	mee eens	helemaal mee eens	geen mening
17. Naar een bewonersbijeenkomst gaan brengt voor mij voordelen met zich mee	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
18. Ik geloof dat de mening van bewoners uit de buurt serieus wordt genomen door de woningbouwvereniging bij vernieuwingsplannen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
19. Ik heb familie in dezelfde wijk wonen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
20. Ik woon in een gezellige buurt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
21. Ik vind het niet fijn als iemand iets negatiefs over de buurt zegt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
22. Mensen in mijn omgeving vinden het goed van mij als ik naar bewonersbijeenkomsten ga	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
23. Voor mij is het gemakkelijk om naar bewonersbijeenkomsten te gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
24. Ik kan Nederlandse woorden en Nederlandse basiszinnen die gaan over mijzelf of mijn familie verstaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
25. Ik ben van plan voortaan naar bewonersbijeenkomsten te gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
26. We helpen elkaar in de buurt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
27. Ik vind het prettig om naar een bewonersbijeenkomst te gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
28. Mensen in de buurt zijn te vertrouwen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
29. Meer dan de helft van mijn vrienden woont in de wijk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
30. Mensen van buiten deze buurt denken dat dit een goede buurt is	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
31. De buurt heeft een levendige uitstraling	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
32. Het wordt door mijn omgeving van mij verwacht naar bewonersbijeenkomsten te gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
33. Mensen die zijn zoals ik gaan naar bewonersbijeenkomsten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
34. Ik kan Nederlandse namen, woorden en eenvoudige zinnen begrijpen als ik ze lees	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	helemaal mee oneens	mee oneens	een beetje mee oneens	een beetje mee eens	mee eens	helemaal mee eens	geen mening
35. Het ligt aan mijzelf of ik wel of niet naar bewonersbijeenkomsten zou gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
36. Ik ga proberen voortaan naar bewonersbijeenkomsten te gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
37. De buurt sluit aan bij mijn smaak	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
38. Ik vind het goed om naar een bewonersbijeenkomst te gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
39. De mensen van wie ik hun mening belangrijk vind gaan naar bewonersbijeenkomsten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
40. Ik voel me thuis in de buurt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
41. Het is een speciale buurt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
42. Ik vind het leuk om naar een bewonersbijeenkomst te gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
43. Ik ben trots op de buurt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
44. Ik heb voor mijzelf voldoende controle om naar bewonersbijeenkomsten te gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
45. Ik kan eenvoudige uitdrukkingen en zinnen gebruiken in het Nederlands	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
46. Ik neem mij voor om voortaan naar bewonersbijeenkomsten te gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
47. Mensen in mijn omgeving gaan naar bewonersbijeenkomsten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
48. Ik praat regelmatig met mijn burens	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
49. Ik voel me een echte Overvechtenaar/Kanaleneilandenaar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
50. Mensen waarvan ik hun mening meestal belangrijk vind vinden dat ik naar bewonersbijeenkomsten zou moeten gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
51. Ik kan eenvoudige gesprekken in het Nederlands voeren, waarbij de andere persoon dingen herhaalt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
52. Als ik zou willen zou ik gemakkelijk naar bewonersbijeenkomsten kunnen gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
53. Ik voel me verbonden met de buurt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
54. Ik kan een korte eenvoudige briefkaart schrijven in het Nederlands	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
55. Mijn buurt is beter dan andere buurten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
56. Ik vind het belangrijk om naar een bewonersbijeenkomst te gaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Nog een paar vragen en het is klaar!

Hieronder kunt u aangeven wat u van de stellingen vindt. U kunt heel erg slecht, heel slecht, slecht en het maakt mij niet uit aangeven.

	Heel slecht	Slecht	Niet echt slecht	Helemaal niet slecht
57. Iemand zet zijn vuilnis op de verkeerde dag buiten, u vindt dit	☐	☐	☐	☐
58. Stelt u voor dat uw kinderen buiten spelen met andere kinderen. Een buurman is geïrriteerd door het lawaai en slaat één van de kinderen omdat ze niet snel stil waren, u vindt dit	☐	☐	☐	☐
59. In de supermarkt ziet u een oudere vrouw stiekem kaas in haar handtas doen, u vindt dit	☐	☐	☐	☐
60. De hoek van een straat is een hangplek voor jongeren. U hoort ze meisjes uitschelden, u vindt dit	☐	☐	☐	☐
61. U hoort uw buurman vaak zijn kinderen slaan, u vindt dit	☐	☐	☐	☐
62. Stelt u voor iemand geregeld dronken op straat te zien, u vindt dit	☐	☐	☐	☐
63. Uw tv is oud en bijna kapot. Iemand biedt een tv voor de halve prijs aan die waarschijnlijk gestolen is. Ik vindt dit	☐	☐	☐	☐
64. Een kennis van u is een alleenstaande vrouw met 3 kinderen en heeft een uitkering. Ze accepteert een baan als schoonmaakster die zwart wordt betaald, u vindt dit	☐	☐	☐	☐

65. Een bijeenkomst zou aantrekkelijker zijn voor mij als (U mag meerdere hokjes aankruisen)

- Het niet langer dan een uur zou duren
- Er meer mensen van Turkse/Marokkaanse afkomst zouden zijn
- Er een tolk aanwezig zou zijn
- Er kinderopvang aanwezig zou zijn
- Er muziek bij is
- Er eten bij is
- Het in kleinere groepen georganiseerd zou worden
- Anders, namelijk ...
- Al deze dingen maken mij niks uit

Hartelijke bedankt voor het invullen! Als u nog vragen of opmerkingen heeft kunt u dat hier opschrijven.

.....

Bijlage 3: Tabellen bij het hoofdonderzoek

Tabel bij 5.1: Achtergrondgegevens onderzoeksgroep (N=162)

		Turken (n=79)		Marokkanen (n=83)		
		Over vecht (n=35)	Kanalen eiland (n=44)	Over vecht (n=31)	Kanalen eiland (n=52)	Totaal (n=162)
<i>Leeftijd (n)</i>	Gemiddelde leeftijd	31	37	39	36	36
	Minimum leeftijd	16	17	18	18	16
	Maximum leeftijd	52	68	65	60	68
	<i>1^e generatie & 2^e generatie (Geboren in Turkije/Marokko)</i>	20	30	26	41	117
	<i>3^e generatie (Geboren in Nederland)</i>	15	15	5	10	45
<i>Burgerlijke staat (%)</i>	Alleenstaand	15	9	13	8	10
	Alleenstaand met kinderen	0	4	0	2	2
	Samenwonend/getrouwd	18	9	13	23	16
	Samenwonend/getrouwd en kinderen	38	48	64	50	50
	Ik woon bij mijn ouders	29	30	10	17	22
<i>Opleidingsniveau (%)</i>	Lagere school	11	23	17	14	16
	VMBO/MAVO	32	23	17	17	22
	HAVO/VWO	11	7	13	6	9
	MBO	32	13	20	33	25
	HBO/Universiteit	14	18	20	19	18
	Ik heb geen opleiding afgemaakt	0	16	13	11	10
<i>Professie (%)</i>	Deeltijd baan	3	27	13	12	14
	Voltijd baan	43	36	29	44	39
	Huisman/huisvrouw	17	4	26	10	13
	Uitkering	9	11	16	23	15
	Student/scholier	28	14	13	11	16
	Pensioen	0	7	3	0	3

Tabel bij 5.1.1: *Woningbouwcorporaties (N=150)*

Wel eens een uitnodiging ontvangen	Portaal (n=31)	Bo-ex (n=23)	Mitros (n=93)	SSH (n=1)	De elf provinciën (n=2)
<i>Ja %</i>	60	36	42	0	50
<i>Nee %</i>	40	64	58	100	50
<i>Ik geloof dat de mening van bewoners uit de buurt serieus wordt genomen door de woningbouwcorporatie bij vernieuwingsplannen %</i>					
<i>Mee oneens</i>	45	35	56	0	50
<i>Mee eens</i>	30	48	32	100	50
<i>Geen mening</i>	25	17	12	0	0
<i>Ik vind mijn werk altijd belangrijker dan bewonersbijeenkomsten %</i>					
<i>Mee oneens</i>	26	22	16	0	50
<i>Mee eens</i>	52	52	58	100	50
<i>Geen mening</i>	22	26	26	0	0
<i>Ik vind mijn hobby's altijd belangrijker dan bewonersbijeenkomsten</i>					
<i>Mee oneens</i>	45	36	47	100	50
<i>Mee eens</i>	39	41	29	0	50
<i>Geen mening</i>	16	23	24	0	0

Tabel bij 5.2.2: *Het verband tussen achtergrondvariabelen en de intentie tot participatie*

Intentie tot participatie	Significantieniveau (p)
Educatieniveau	.59
Leeftijd	.34
Algemene betrokkenheid	.59
Hebben van kinderen	.78
Werkzaam	.05*
Geslacht	.31
Afkomst	.29
Eerste vs tweede generatie	.78
Wijk	.41

Verschillen tussen groepen zijn getoetst met de Mann-Whitney toets *p,05

Tabel bij 5.4.1: *Achtergrondgegevens afgezet tegen participerend gedrag*

	Wel eens geparticipeerd	Nee	ja	Totaal
Geslacht	Mannen	69 (69%)	31 (31%)	100
	Vrouwen	50 (81%)	12 (19%)	62
	Totaal	119 (73%)	43 (26%)	162
Leeftijdsklassen	18-35	86 (78%)	26 (22%)	112
	35-70	32 (65%)	17 (35%)	49
Afkomst	Turken	54 (68%)	26 (32%)	80
	Marokkanen	65 (79%)	17 (21%)	82
Burgerlijke staat	Alleenstaand	12 (71%)	5 (29%)	15
	Alleenstaand met kinderen	2 (67%)	1 (33%)	3
	Samenwonend/getrouwd met partner	18 (69%)	8 (31%)	26
	Samenwonend/getrouwd met partner en kinderen	60 (75%)	20 (25%)	80
	Ik woon bij mijn ouders	26 (74%)	9 (26%)	35
<i>Opleidingsniveau (%)</i>	Ik heb geen opleiding afgemaakt	16 (94%)	1 (6%)	17
	Lagere school	19 (73%)	7 (27%)	26
	VMBO/MAVO	25 (71%)	10 (29%)	35
	HAVO/VWO	10 (71%)	4 (29%)	14
	MBO	29 (73%)	11 (27%)	40
	HBO/Universiteit	19 (65%)	10 (35%)	39
<i>Professie (%)</i>	Deeltijd baan	19 (83%)	4 (17%)	23
	Voltijd baan	38 (60%)	25 (40%)	63
	Huisman/huisvrouw	18 (86%)	3 (14)	21
	Uitkering	18 (72%)	7 (28%)	25
	Student/scholier	23 (89%)	3 (11%)	26
	Pensioen	3 (75%)	1 (25%)	4
<i>Wijk (%)</i>	Overvecht	49 (74%)	17 (26%)	66
	Kanaleneiland	119 (74%)	43 (26%)	96

Tabel bij 5.4.2: *Voorspellende factoren voor werkelijke participatie*

Wel eens geparticipeerd	Significantieniveau (p)
Houding	.23
Sociale invloed	.53
Buurtgebondenheid	.55
Familie in de wijk	.28
Vrienden in de wijk	.57
Kletsen met burens	.51
Vertrouwen in de corporatie	.48
Vertrouwen in buurtbewoners	.56
Zelfeffectiviteit m.b.t. deelname	.03*
Zelfeffectiviteit m.b.t. taal	.37

Verschillen zijn berekend met de Chi-kwadraat toets * $p < .05$

Tabel bij 5.5: *Verschillen tussen Turken en Marokkanen*

	Turken (72 ≤ n ≤ 80) M (SD)	Marokkanen (74 ≤ n ≤ 81) M (SD)	Significantieniveau (p)
Houding	3.9 (1.2)	3.9 (1.2)	.80
Sociale invloed	3.7 (1.2)	3.5 (1.3)	.69
Buurtgebondenheid	3.8 (1)	4 (1.1)	.22
Gemeenschappelijke waarden	1.6 (.6)	1.4 (.5)	.24
Sociale netwerken	3.8 (1.7)	4 (1.8)	.21
Vertrouwen in de corporatie	2.6 (1.7)	2.9 (1.8)	.61
Zelfeffectiviteit m.b.t. deelname	4.1 (1.1)	3.9 (1.3)	.70
Zelfeffectiviteit m.b.t. taal	4.4 (1.1)	4.6 (1.3)	.16

Verschillen tussen groepen zijn getoetst met de Mann-Whitney toets

Tabel bij 5.5: *Verschillen tussen inwoners van Overvecht en Kanaleneiland*

	Overvecht (60 ≤ n ≤ 66) M (SD)	Kanaleneiland (86 ≤ n ≤ 95) M (SD)	Significantieniveau (p)
Houding	3.7 (1.4)	4 (1.1)	.46
Sociale invloed	3.4 (1.4)	3.8 (1.1)	.24
Buurtgebondenheid	3.6 (1.3)	4.1 (.9)	.048*
Gemeenschappelijke waarden	2.1 (.7)	2.3 (.9)	.82
Sociale netwerken	2.8 (1.8)	3.4 (1.7)	.002*
Vertrouwen	2.4 (1.9)	2.9 (1.6)	.19
Zelfeffectiviteit m.b.t. deelname	3.9 (1.4)	4.2 (1)	.37
Zelfeffectiviteit m.b.t. taal	4.4 (1.4)	4.6 (1)	.98

Verschillen tussen groepen zijn getoetst met de Mann-Whitney toets *p<.05

Tabel bij 5.6: *Taal als barrière voor participatie*

	Significantieniveau (p)
Zelfeffectiviteit m.b.t. taal	.049*

Verschillen tussen groepen zijn getoetst met de Chi-kwadraat toets *p<.05